

Šiesta, siedma a ôsma periodická správa Slovenskej republiky k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie

Úvod

1. Slovenská republika (ďalej len „SR“) je zmluvnou stranou Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorý bol podpísaný v mene Československej socialistickej republiky 7. marca 1966. V dôsledku sukcesie po Českej a Slovenskej Federatívnej Republike (predtým Československej socialistickej republike/Československej republike) sa SR stala zmluvnou stranou tohto dohovoru 28. mája 1993 so spätnou účinnosťou od 1. januára 1993.
2. SR ako zmluvná strana Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie v zmysle článku 9 dohovoru predkladá Výboru OSN na odstránenie rasovej diskriminácie správy o implementácii dohovoru. Svoju štvrtú a piatu periodickú správu SR predložila v októbri 2003.
3. V súčasnosti SR predkladá Šiestu, siedmu a ôsmu periodickú správu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ďalej len „správa“). Správa obsahuje informácie o legislatívnych, súdnych, administratívnych a iných opatreniach, ktoré boli prijaté za účelom uvedenia ustanovení dohovoru do života, ako aj o pokroku, ktorý sa v tomto smere dosiahol, a to za obdobie rokov 2004 až 2008.
4. Správu vypracovalo Ministerstvo zahraničných vecí SR v spolupráci s vecne príslušnými rezortmi na základe usmernení Výboru OSN na odstránenie rasovej diskriminácie obsahujúcich odporúčania, ktoré majú byť zohľadnené v obsahu a forme jednotlivých periodických správ k Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD/C/70/Rev.5) a v súlade s konkrétnymi odporúčaniami Záverečného stanoviska Výboru na odstránenie rasovej diskriminácie, ktoré boli prijaté 9. augusta 2004 po posúdení štvrtej a piatej periodickej správy SR.

I. Všeobecná časť

Národnostné menšiny

5. Podľa sčítania obyvateľstva¹ k 26. máju 2001 z celkového počtu 5 379 455 obyvateľov SR sa k inej ako slovenskej národnosti prihlásilo 763 601 obyvateľov. Najväčšie zastúpenie v etnickej štruktúre majú osoby patriace k 12 národnostným menšinám.

Počet obyvateľov	5 379 455 v tom: ženy 2 766 940 (51,4 %) muži 2 612 515
Hustota obyvateľstva	110 obyvateľov na km ²
Národnostné zloženie	85,8 % slovenská 9,7 % maďarská 1,7 % rómska 0,8 % česká 0,4 % rusínska 0,2 % ukrajinská 0,1 % nemecká 0,05% poľská 0,04 % moravská 0,03% ruská 0,02 % chorvátska 0,02 % bulharská 0,01% srbská 0,01 % židovská 0,1 % iná 1,1 % nezistená
Náboženské vyznanie/cirkev	68,9 % Rímskokatolícka cirkev 6,9 % Evanjelická cirkev augsburského vyznania 4,1 % Gréckokatolícka cirkev 2 % Reformovaná kresťanská cirkev 0,9 % Pravoslávna cirkev 4,1 % iné a nezistené 13,0 % bez vyznania
Veková štruktúra obyvateľstva	18,9 % predproduktívny vek 63,1 % produktívny vek 19,0 % poproduktívny vek
Obyvateľstvo žijúce v mestách Obyvateľstvo žijúce na vidieku	56,1 % 43,9 %

Tab. číslo 1.: Základné štatistické údaje vyplývajúce zo sčítania obyvateľstva SR v roku 2001

¹ Posledné sčítanie obyvateľov v SR sa uskutočnilo podľa zákona číslo 165/1998 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2001.

6. Najpočetnejšou národnostnou menšinou na Slovensku je maďarská menšina, ku ktorej sa prihlásilo 520 528 obyvateľov SR (9,7 %). Obyvateľstvo maďarskej národnosti je sústredené na juhu Slovenska.

7. Druhou najpočetnejšou národnostnou menšinou v SR je rómska menšina, ku ktorej sa hlási 89 920 obyvateľov, čo predstavuje podiel 1,7 %. Realistickejšie odborné odhady uvádzajú číslo 320 000. Tento počet potvrdilo aj v roku 2004 ukončené sociografické mapovanie rómskych osídlení realizované s podporou vlády SR, ktorého výsledky slúžia adresnejšiemu cieleniu koncepcií a programov zameraných na príslušníkov rómskej menšiny. Rómske etnikum je rozmiestnené rozptýlene po celej SR. Najväčšia koncentrácia osôb patriacich k rómskej národnostnej menšine je na východnom Slovensku a na juhu stredného Slovenska.

8. Počas výskumu bolo identifikovaných 1 575 osídlení rôzneho typu, v ktorých žijú komunity majoritou označované ako rómske. Približne polovica Rómov žije integrovane medzi majoritnou populáciou, neintegrovaných rómskych osídlení je 787. Z pohľadu polohy osídlení, v ktorých žijú rómske komunity, ich možno rozdeliť na obecné a mestské koncentrácie, osídlenia lokalizované na okraji obce/ mesta a osídlenia priestorovo vzdialené alebo oddelené prírodnou alebo umelou bariérou. Z uvedeného počtu osídlení možno považovať za segregovaných 149 osídlení. Sú to osídlenia, ktoré sa nachádzajú na okraji alebo mimo obce/mesta, nemajú dostupný vodovod a podiel nelegálnych obydlí v nich je viac ako 20 %.

9. Nasledujú osoby patriace k českej (44 620), rusínskej (24 201), ukrajinskej (10 814) a nemeckej (5 405) národnostnej menšine. Rusíni a Ukrajinci žijú na východe, Poliaci na severe, Nemci na Spiši a v starých banských mestách, Česi v pohraničných oblastiach na západe SR.

Cudzinci

10. Postavenie cudzincov na území SR upravuje zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“). Tento zákon bol viackrát menený a dopĺňaný a najrozsiahlejšia novelizácia tohto zákona bola vykonaná zákonom č. 558/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je účinný od 15. decembra 2005. Touto novelizáciou boli do zákona o pobyte cudzincov transponované smernice Rady EÚ týkajúce sa postavenia a práv občanov členských štátov Európskej únie a ich rodinných príslušníkov, osôb s dlhodobým pobytom a obetí nezákonného obchodovania s ľuďmi. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že legislatívnou zmenou zákona o pobyte cudzincov došlo k posilneniu právnej istoty cudzincov.

	2004	2005	2006	2007	k 31.3. 2008
trvalý pobyt	17003	20927	26028	33258	35145
prechodný pobyt	4994	4474	5894	7646	8529
tolerovaný pobyt	111	237	231	310	308
celkom	22108	25638	32153	41214	43982

Tab. číslo 2.: Cudzinci s povoleným pobytom na území SR v období rokov 2004 - 2008

Štátna príslušnosť	2004	2005	2006	2007	k 31.3. 2008
Česká republika	3583	4380	5113	5982	6211
Poľsko	2468	2860	3646	4018	4100
Rusko	1213	1246	1311	1373	1402
Rumunsko	412	421	700	3011	3252
Maďarsko	1519	1766	2106	2713	2964
Ukrajina	4007	3719	3927	3811	3969

Tab. číslo 3.: cudzinci s povoleným pobytom na území SR s rozdelením štátnej príslušnosti v období rokov 2004 - 2008

Azylanti

11. Ministerstvo vnútra SR v rámci konania o azyle je povinné rešpektovať Dohovor o právnom postavení utečencov (Ženeva, 1951) a Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov (New York, 1967), ktoré sú premietnuté v zákone č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle“). Podľa § 8 písm. a) zákona o azyle Ministerstvo vnútra SR udelí azyl, ak tento zákon neustanovuje inak, žiadateľovi o udelenie azylu, ktorý má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu.

12. Z dôvodu transpozície európskeho azylového práva do slovenského právneho poriadku bol zákon o azyle niekoľkokrát novelizovaný. V sledovanom období je potrebné spomenúť tri posledné novelizácie zákona o azyle.

13. Novelou zákona o azyle účinnou od 1. februára 2005² bola do zákona o azyle transponovaná smernica Rady z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne štandardy pre prijímanie žiadateľov o azyl. Predmetná novela zákona napr. zavádza povinnosť oboznámiť žiadateľa o udelenie azylu s právami a povinnosťami počas konania o udelenie azylu, a to do 15 dní od začatia konania, umožňuje žiadateľom o udelenie azylu po splnení stanovených podmienok prístup na trh práce, určuje lehotu, v ktorej je Ministerstvo vnútra SR povinné vydať žiadateľovi preukaz žiadateľa o udelenie azylu, atď.

14. Novelou zákona o azyle účinnou od 1. januára 2007³ bola do zákona o azyle transponovaná smernica Rady 2004/83/ES o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu a obsah poskytovanej ochrany, ktorou sa o.i. zavádza ďalšia forma medzinárodnej ochrany cudzincov, a to doplnková ochrana. Ministerstvo vnútra SR poskytne doplnkovú ochranu žiadateľovi o udelenie azylu, ktorému neudelilo azyl, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v

² zákon č. 1/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³ zákon č. 692/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia, ak zákon o azyle neustanovuje inak. Vážnym bezpráviom sa na účely zákona o azyle rozumie

- uloženie trestu smrti alebo jeho výkon,
- mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo
- vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násilia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.

Zákon zároveň obsahuje aj podmienky na poskytnutie doplnkovej ochrany na účel zlúčenia rodiny, ako aj dôvody kedy sa doplnková ochrana neposkytne alebo sa zruší alebo zanikne. Zákon ďalej vymedzuje nové pojmy, ako sú medzinárodná ochrana, pôvodca prenasledovania, krajina pôvodu, nanovo vymedzuje pojem prenasledovanie, špecifikuje dôvody prenasledovania, rozširuje prípady, v ktorých sa neudeľuje azyl alebo sa odníma azyl.

15. Poslednou novelou⁴ účinnou od 1. januára 2008 bola do zákona o azyle transponovaná smernica Rady 2005/85/ES o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca. Predmetný zákon napríklad nanovo upravuje dôvody na zamietnutie žiadosti o udelenie azylu ako neprípustnej a dôvody na zamietnutie žiadosti o udelenie azylu ako zjavne neopodstatnenej, upravuje zastupovanie účastníka konania o azyle, spoluprácu s Úradom Vysokého komisára OSN pre utečencov, jednoznačnejšie vymedzuje druh pobytu azylanta a cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, na území SR (azylant sa považuje za cudzinca, ktorému sa udelilo povolenie na trvalý pobyt, cudzinec, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, sa považuje za cudzinca, ktorému sa udelilo povolenie na prechodný pobyt.). Týmto zákonom sa zakotvila tiež povinnosť viesť pohovor osobou spôsobilou zohľadniť osobné pomery žiadateľa o udelenie azylu, vrátane jeho pôvodu, pohlavia a veku a zároveň sa stanovila povinnosť posúdiť žiadosť o udelenie azylu povereným zamestnancom Ministerstva vnútra SR s primeranými vedomosťami v oblasti azylu a v prípade maloletého bez sprievodu aj s primeranými vedomosťami o jeho osobitných potrebách.

16. Ministerstvo vnútra SR udelilo azyl v roku 2004 – 15 žiadateľom, v roku 2005 – 25 žiadateľom, v roku 2006 – 8 žiadateľom, v roku 2007 – 14 žiadateľom. V roku 2007 Ministerstvo vnútra SR poskytlo doplnkovú ochranu 82 žiadateľom.

Najfrekvencovanejšími krajinami pôvodu, z ktorých prichádzajú žiadatelia o udelenie azylu na územie SR sú India, Pakistan, Bangladéš, Čína, Vietnam, Afganistan, Ruská federácia, Irak a ďalšie.

⁴ zákon č. 643/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

II. Osobitná časť

Článok 2: Právne, administratívne a iné opatrenia na odstránenie rasovej diskriminácie vo všetkých jej formách

A. Legislatívne opatrenia

Antidiskriminačný zákon

17. Všeobecnú zákonnú úpravu dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania, popri všeobecných ustanoveniach o rovnosti obsiahnutých v Ústave Slovenskej republiky² predstavuje tzv. antidiskriminačný zákon³ s účinnosťou od 1. júla 2004. Antidiskriminačným zákonom boli do vnútroštátneho právneho poriadku SR prevzaté smernice Európskej únie, a to predovšetkým smernica Rady 2000/43/ES o rovnakom zaobchádzaní bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod a smernica Rady 2000/78/ES, ktorou sa ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani.

18. Aj keď značná časť európskej antidiskriminačnej legislatívy bola do slovenského právneho poriadku zapracovaná už pred rokom 2004 v súvislosti so vstupom SR do Európskej únie (ďalej len „EÚ“), k jej komplexnej implementácii došlo až prijatím antidiskriminačného zákona. Týmto zákonom boli zároveň novelizované ustanovenia iných všeobecne záväzných právnych predpisov⁴, ktoré už pred prijatím antidiskriminačného zákona upravovali zásadu rovnakého zaobchádzania (resp. zákaz diskriminácie).

19. Antidiskriminačný zákon stanovil zásady rovnakého zaobchádzania, definície jednotlivých foriem diskriminácie, prostriedky právnej ochrany ako aj prostriedky nápravy s platnosťou pre celý právny poriadok.

20. Antidiskriminačný zákon bolo potrebné v priebehu roku 2007 novelizovať. Prvou novelou zákona⁵ vláda SR reagovala predovšetkým na dve formálne oznámenia Európskej Komisie (ďalej len „Komisia“) vo veci neúplnej alebo nesprávnej transpozície smernice Rady 2000/43/ES a smernice Rady 2000/78/ES. Zámerom novelizácie bolo dokončiť úplnú transpozíciu týchto dvoch smerníc v zmysle pripomienok Komisie. Zároveň prebiehali práce na príprave ďalšej novely, ktorej primárnym cieľom bolo transponovať smernicu Rady 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám.

² Ústava SR uverejnená v Zbierke zákonov pod číslom 460/1992 Zb.

³ zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

⁴ zákony uvedené v čl. III až XXII antidiskriminačného zákona boli novelizované spôsobom zakotvenia priameho odkazu na uplatnenie všeobecnej právnej úpravy zásady rovnakého zaobchádzania obsiahnutej v antidiskriminačnom zákone. Vo vzťahu k antidiskriminačnému zákonu tak predstavujú špeciálnu právnu úpravu (lex specialis) dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania.

⁵ zákon č. 326/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 539/2005 Z. z..

21. V procese druhej novelizácie⁶ bolo riešených mnoho ďalších požiadaviek a návrhov na zmenu a doplnenie antidiskriminačného zákona (zo strany odbornej verejnosti a mimovládnych organizácií), ktoré priniesla prax v súvislosti s uplatňovaním tohto predpisu a došlo k úplnej transpozícii aj ďalších európskych smerníc⁷. Pri druhej novelizácii bola pozornosť členov medzirezortnej expertnej skupiny, ktorá túto novelu pripravovala, zameraná predovšetkým na rozšírenie ochrany pred diskrimináciou z jednotlivých dôvodov na všetky oblasti určené zákonom (a smernicami), na úpravu definície sexuálneho obťažovania, na možnosť prijímania dočasných vyrovnávacích opatrení, ale aj na spresnenie niektorých aspektov procesnej stránky ochrany pred diskrimináciou. Došlo zároveň k ďalšiemu rozšíreniu právomocí Slovenského národného strediska pre ľudské práva o oprávnenie vykonávať nezávislé zisťovania vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania.

22. Na novelizáciách antidiskriminačného zákona pracovala medzirezortná komisia zložená zo zástupcov jednotlivých rezortov, ktorá bola v rámci druhej novelizácie rozšírená o zástupcov Slovenského národného strediska pre ľudské práva, Národnej banky Slovenska, Slovenskej asociácie poisťovní a členov reprezentujúcich verejnosť.

23. K zmenám v oblasti platnej antidiskriminačnej legislatívy došlo tiež pri pomerne rozsiahlej novelizácii Zákonníka práce.⁸

Trestné právo

24. V rámci úspešného zavŕšenia rekodifikácie trestného práva v SR boli prijaté nové trestné kódexy účinné od 1. januára 2006. Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov a Trestný poriadok č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

25. Trestný zákon (ďalej len „TZ“) ustanovuje trestnoprávne postihy okrem iného aj za konanie, ktorým dochádza k porušeniu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd na základe rasovej diskriminácie.

26. V rámci všeobecnej časti TZ sa definuje tzv. osobitný motív (§ 140 TZ), ktorý predstavuje kvalifikovanú skutkovú podstatu umožňujúcu uložiť vyšší trest v porovnaní so základnou skutkovou podstatou. Osobitným motívom sa rozumie spáchanie trestného činu na objednávku, z pomsty, v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin, z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, alebo so sexuálnym motívom.

⁶ zákon č. 85/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady SR č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

⁷ smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/73/ES z 23. septembra 2002, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/207/EHS z 9. februára 1976 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky.

Smernica Rady 86/378/EHS z 24. júla 1986 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v zamestnaneckých systémoch sociálneho zabezpečenia v znení Smernice Rady 96/97/ES z 20. decembra 1996.

⁸ zákon č. 348/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ale aj ďalších predpisov upravujúcich zásadu rovnakého zaobchádzania.

27. Spáchanie trestného činu z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti prichádza do úvahy najčastejšie pri typicky rasovo motivovaných trestných činoch, akými sú predovšetkým:

- trestné činy proti životu a zdraviu (úkladná vražda; vražda; zabitie; účasť na samovražde; nedovolené odoberanie orgánov, tkanív a buniek a nezákonná sterilizácia; ublíženie na zdraví; ohrozovanie zdravia nepovolenými liečivami, zdravotníckymi pomôckami a potrebami),
- trestné činy proti slobode (obchodovanie s ľuďmi; pozbavenie osobnej slobody; obmedzovanie osobnej slobody; obmedzovanie slobody pobytu; branie rukojemníka; vydieračský únos; zavlčenie do cudziny; lúpež; vydieranie; hrubý nátlak; nátlak; obmedzovanie slobody vyznania; porušovanie domovej slobody; porušovanie tajomstva prepravovaných správ),
- trestné činy proti ľudskej dôstojnosti (znásilnenie; sexuálne násilie; sexuálne zneužívanie; týranie blízkej a zverenej osoby; únos).

28. K spáchaniu trestného činu z osobitného motívu vrátane národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti podľa platného TZ môže však dôjsť aj v prípade menej častých, resp. nie typicky rasovo motivovaných trestných činov, ako sú trestné činy proti mládeži, majetkových trestných činov, ako aj trestných činov ohrozujúcich trhovú ekonomiku, ďalej trestných činov proti hospodárskej disciplíne, trestných činoch proti mene a trestných činoch daňových, trestných činov proti priemyselným právam a proti autorskému právu, niektorých trestných činov všeobecne nebezpečných, niektorých trestných činov proti životnému prostrediu a niektorých trestných činov proti poriadku vo verejných veciach.

29. V rámci novej systematiky TZ bola väčšina doterajších skutkových podstát výslovne rasovo motivovaných trestných činov zaradená do dvanástej hlavy osobitnej časti, ktorá ustanovuje trestné činy proti mieru, proti ľudskosti a trestné činy vojnové a implementuje predovšetkým pravidlá medzinárodného humanitárneho práva. Výnimku tvorí zaradenie trestného činu násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi (§ 359) do tretej hlavy osobitnej časti medzi trestné činy proti iným právam a slobodám.

30. Za trestné činy proti ľudskosti sú vyhlásené a považované aj podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd (§ 421 a § 422), hanobenie národa, rasy a presvedčenia (§ 423) a podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti (§ 424).

31. V prípade tzv. kvalifikovaných skutkových podstát TZ ustanovuje prísnejšie trestnoprávne postihy. Pri spáchaní uvedených trestných činov ide o spáchanie trestného činu verejne, závažnejším spôsobom konania alebo za krízovej situácie. V rámci skutkových podstát trestných činov proti ľudskosti upravených v dvanástej hlave osobitnej časti TZ má osobitné postavenie trestný čin mučenie a iné neľudské alebo kruté zaobchádzanie (§ 420), ktorý môže byť spáchaný aj z osobitného motívu, t. j. okrem iného aj z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti.

32. Nový TZ zaviedol, resp. spresnil a precizoval vo svojich ustanoveniach postihovanie páchatel'ov trestných činov a najmä konania, ktoré podporujú alebo propagujú skupinu osôb, ktorá násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy smeruje k potlačeniu základných práv a slobôd osôb. Taktiež zaviedol trestný postih páchatel'ov, ktorí svojím konaním verejne, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat a hesiel prejavujú sympatie k hnutiam, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy smerujú k potláčaniu základných práv a slobôd osôb, ako aj sa vyhrážajú jednotlivcovi alebo skupine

osôb pre ich príslušnosť k niektorému národu, národnosti, rase alebo etnickej skupine alebo pre ich farbu pleti, obmedzovaním ich práv a slobôd a podnecujú k obmedzovaniu práv a slobôd niektorého národa, národnosti, rasy alebo etnickej skupiny.

33. V rámci trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208) nový TZ postihuje aj tzv. ekonomické násilie, za ktoré je potrestaný ten, kto blízku alebo zverenú osobu neodôvodnene obmedzuje v prístupe k jej majetku a tým jej spôsobí utrpenie.

34. TZ zavádza tiež nový inštitút tzv. chránenej osoby (§ 139), ktorou sa rozumie dieťa, tehotná žena, blízka osoba, odkázaná osoba, osoba vyššieho veku, chorá osoba, osoba požívajúca ochranu podľa medzinárodného práva, verejný činiteľ alebo osoba, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona, alebo svedok, znalec, tlmočník alebo prekladateľ.

35. Na základe § 127 ods. 4 a ods. 5 TZ rozšíril aj okruh osôb považovaných zákonom za blízku osobu. Okrem príbuzného v priamom pokolení, osvojiteľa, osvojenca, súrodenca a manžela sa blízkou osobou na účely trestných činov vydierania (§ 189), znásilnenia (§ 199 ods. 2), sexuálneho násillia (§ 200 ods. 2), sexuálneho zneužívania (§ 201 ods. 2), týrania blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208) alebo nebezpečného vyhrážania (§ 360 ods. 2) rozumie aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa odseku 4, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

36. Trestný poriadok všeobecne upravuje oprávnenia poškodeného a uplatnenie nároku na náhradu škody.

37. Podľa § 46 Trestného poriadku sa poškodeným rozumie osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Podľa tohto ustanovenia má poškodený právo uplatniť nárok na náhradu škody. Podľa § 47 ods. 6 poškodenému, ktorý uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené, môže v prípravnom konaní po vznesení obvinenia na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom aj bez návrhu predseda senátu ustanoviť zástupcu z radov advokátov, ak to považuje za potrebné na ochranu záujmov poškodeného.

38. Podľa § 49 ods. 1 Trestného poriadku je orgán činný v trestnom konaní povinný pri prvom kontakte s poškodeným poskytnúť mu v písomnej forme informácie o jeho právach v trestnom konaní a o organizáciách na pomoc poškodeným vrátane služieb nimi poskytovaných.

39. Obidva trestné kódexy nepochybne prispeli a sú prínosom pre odhaľovanie, vyšetrovanie ako aj postihovanie páchatelov rasovo motivovanej trestnej činnosti, ako aj všetkých prejavov extrémizmu (ľavicového, pravicového, ako aj náboženského). Sú dôležité najmä pre postup orgánov činných v trestnom konaní, ako aj následne súdu z hľadiska dokazovania týchto foriem trestnej činnosti.

40. S cieľom komplexného zefektívnenia možnosti poskytnutia ochrany obetiam trestných činov bol 15. marca 2006 prijatý zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, ktorý nadobudol účinnosť 1. mája 2006. Tento zákon upravuje

jednorazové finančné odškodnenie osôb, ktorým bola v dôsledku úmyselných násilných trestných činov spôsobená ujma na zdraví.

B. Ostatné opatrenia na potlačanie a odstránenie rasovej diskriminácie

Akčný plán

41. Základný systematický nástroj vlády SR v oblasti prevencie a redukcie negatívnych javov v spoločnosti, akými sú rasizmus, xenofóbia, intolerancia a diskriminácia predstavuje „Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a ostatným prejavom intolerance“ (ďalej len „Akčný plán“), pravidelne pripravovaný od roku 2000.

42. Okrem riešenia najaktuálnejších spoločenských problémov sa zameriava na dlhodobé ciele v snahe bojovať proti spomenutým negatívnym javom v spoločnosti, ktorej cieľom je zvyšovať mieru tolerancie medzi všetkými obyvateľmi SR vrátane cudzincov. Dôležitou súčasťou Akčného plánu sú aktivity, ktoré okrem štátnych orgánov vykonávajú mimovládne organizácie alebo iné subjekty, zaoberajúce sa touto problematikou, ktoré významne napomáhajú šírenie hodnôt tolerancie, multikulturalizmu a nediskriminácie v spoločnosti.

43. Prioritou Akčného plánu na obdobie rokov 2006 – 2008 je:

- Systematické vzdelávanie príslušníkov profesijných skupín, ktorí majú pri výkone svojho povolania vplyv na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance.
- Systematické vzdelávanie a mienkotvorná činnosť v oblasti predchádzania diskriminácie vo vzťahu k migrantom u profesijných skupín a verejnosti.
- Zintenzívnenie boja proti extrémizmu formou prípravy a aplikácie legislatívy, zefektívnenia odhaľovania, objasňovania, dokazovania a postihu trestnej činnosti motivovanej rasovou a inou neznášanlivosťou formou systematického vzdelávania a mienkotvornej činnosti v oblasti predchádzania extrémizmu.
- Zintenzívnenie monitoringu, systematického vzdelávania a mienkotvornej činnosti v oblasti predchádzania antisemitizmu.
- Realizácia aktivít zameraných na riešenie problematiky znevýhodnených skupín obyvateľstva.
- Podpora kultúrnych a spoločenskovedných aktivít venovaných problematike dodržiavania ľudských práv a predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance.
- Činnosť medzirezortnej skupiny na realizáciu Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov 2006 – 2008.

44. Akčný plán sa javí ako veľmi vhodný nástroj, ktorým možno zabezpečiť spoluprácu mimovládnych organizácií so štátnymi orgánmi tak, aby bol sledovaný cieľ predchádzania diskriminácie, xenofóbie, rasizmu, antisemitizmu a ostatných prejavov intolerance, komplexne naplňovaný kooperatívnou formou všetkých prvkov občianskej spoločnosti.

45. Finančné prostriedky pre projekty realizované mimovládnymi neziskovými organizáciami sú alokované v rozpočtovej kapitole Úradu vlády SR na financovanie „Programu 06P0201 – Podporné činnosti Úradu vlády SR - Akčný plán predchádzania všetkým formám

diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie“. V roku 2007 bolo alokovaných 4 500 tis. Sk, na rok 2008 je vyčlenených 9 500 tis. Sk.

46. Od roku 2007 sa zmenil systém výberu projektov v rámci akčného plánu na výberové konanie, ktoré prispelo k väčšej transparentnosti a štandardizácii podmienok a kritérií pre výber tých najkvalitnejších projektov, ktoré sledovali priority a ciele akčného plánu. Výberové konanie spočíva vo zverejnení výzvy na predkladanie projektov, v následnom posudzovaní projektov odbornou hodnotiacou komisiou podľa jednotných pravidiel a kritérií a vo výbere najkvalitnejších projektov až do výšky stanoveného limitu. Nová metodika výberu a koordinácie projektov umožnila širšie zapojenie subjektov do napĺňania priorít akčného plánu formou súťaže, kde sa hodnotí predovšetkým kvalita prijatých projektov a ich pozitívne dopady na účely akčného plánu.

47. Aj keď ostatný akčný plán bol schválený na tri roky, je potrebné ho každý rok aktualizovať formou dodatkov, aby dostatočne reflektoval aktuálnu situáciu v spoločnosti a mohol efektívne reagovať na spoločenské potreby.

Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých

48. Vláda SR si je plne vedomá svojich záväzkov a odporúčaní, ktoré jej z viacerých dokumentov prijatých na medzinárodnej úrovni vyplývajú pre oblasť boja proti rasizmu, diskriminácii, xenofóbii a ďalším prejavom intolerancie. Okrem potrebných legislatívnych opatrení využíva pri ich presadzovaní aj celú škálu rôznych strategických nástrojov vrátane finančných programov a iniciatív. Mnohé z nich sú iniciované v rámci aktivít EÚ, ako napr. rok 2007, ktorý bol „Európskym rokom rovnakých príležitostí pre všetkých“, v ktorého rámci Úrad vlády SR participoval ako národná implementačná jednotka a zabezpečoval účasť SR v tomto programe s celkovým rozpočtom 302 856 EUR.

49. Prostredníctvom celonárodnej antidiskriminačnej informačno-mediálnej kampane a ôsmich realizovaných projektov bola iniciovaná široká spoločenská diskusia o otázkach súvisiacich s problematikou diskriminácie; lepšia informovanosť občanov o antidiskriminačnej legislatíve a tiež prezentovaný obraz rozmanitosti, ktorý je vo všetkých smeroch prínosom pre život spoločnosti.

50. Cieľ programu sa podarilo naplniť aj prostredníctvom aktívnej účasti zástupcov občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a iných organizácií a inštitúcií, ktorých sa téma boja proti diskriminácii priamo dotýka. Posolstvo európskeho roka poskytlo tiež nové možnosti, ako sa vyrovnáť s pretrvávajúcou diskrimináciou z dôvodu rodu, etnického alebo rasového pôvodu, veku, sexuálnej orientácie, zdravotného postihnutia, náboženstva alebo vierovyznania vo všetkých oblastiach života. Národný plán implementácie európskeho roka Slovenskou republikou bol pri schvaľovaní zo strany Európskej komisie vyhodnotený ako jeden z najlepšie pripravených.

51. V rámci aktivít európskeho roka bola na národnej úrovni realizovaná rozsiahla celonárodná antidiskriminačná informačno-mediálna kampaň s názvom „Diskriminácia je nelegálna“ a osem projektových aktivít zo strany mimovládnych organizácií:

- Slovenské národné stredisko pre ľudské práva - „Spoločne v ústrety rozmanitosti“ (17 069 EUR)

- Občan a demokracia - „Scitlivovanie a posilňovanie občianskej spoločnosti v oblasti rovnakého zaobchádzania: rozvíjanie povedomia verejnosti smerom k tvorbe antidiskriminačných politík" (38 493 EUR)
- Iniciatíva Inakosť - „Sme tu“ (38 441 EUR)
- Slovenská spoločnosť pre plánované rodičovstvo a výchovu k rodičovstvu - „Poradenské centrum rodovej rovnosti“ (33 396 EUR)
- Ľudia proti rasizmu - "Testing" (40 251 EUR)
- Amnesty International na Slovensku - "Rozdelení hranicami, rozdelení náboženstvom" (17 960 EUR)
- Národná rada občanov so zdravotným postihnutím - "Implementácia princípu nediskriminácie, rovnakých príležitostí a účasti pri vytváraní politík a opatrení na regionálnej úrovni" (10 478 EUR)
- Inštitút pre verejné otázky - "Identifikovanie bariér efektívnejšieho uplatňovania antidiskriminačnej legislatívy v prípade nezamestnaných" (9 512 EUR).

PROGRESS

52. Program Európskeho spoločenstva pre zamestnanosť a sociálnu solidaritu „PROGRESS“ bol vytvorený rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady 1672/2006 z 24. októbra 2006 na obdobie rokov 2007 – 2013. Program je rozdelený do piatich oblastí, ktorými sú:

- (1) Zamestnanosť,
- (2) Sociálna inklúzia a sociálna ochrana,
- (3) Podmienky práce,
- (4) Antidiskriminácia a rozmanitosť,
- (5) Rodová rovnosť.

53. Oblasť (4) programu „Antidiskriminácia a rozmanitosť“ podporuje efektívnu implementáciu princípu nediskriminácie. Podľa rozhodnutia tento cieľ má byť uskutočnený, okrem iného, prostredníctvom: „zvyšovania povedomia, šírenia informácií a presadzovania diskusie o kľúčových výzvach a politických otázkach v súvislosti s diskrimináciou a uplatňovaním antidiskriminácie vo všetkých politikách Európskeho spoločenstva aj medzi sociálnymi partnermi, mimovládnyimi organizáciami a ostatnými zainteresovanými stranami.“

54. Program PROGRESS preto umožňuje financovanie takých projektov, ktoré identifikujú a šíria osvedčené alebo inovačné postupy, organizujú profesijné stretnutia a vzájomné vzdelávanie prostredníctvom seminárov alebo workshopov na európskej, nadnárodnej alebo národnej úrovni, berúc na zreteľ jednotlivé národné špecifiká.

55. Za národný kontaktný bod programu PROGRESS pre oblasť antidiskriminácie a rozmanitosti bola určená sekcia ľudských práv a menším Úradu vlády SR, ktorú nominoval člen Výboru programu PROGRESS, generálny riaditeľ sekcie medzinárodných vzťahov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

56. Vo februári 2007 Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a rovnosť príležitostí Európskej Komisie v rámci programu PROGRESS zverejnilo obmedzenú výzvu na predkladanie návrhov projektov na zvýšenie povedomia v oblasti antidiskriminácie (ďalej len „výzva EK“) určenú pre národné kontaktné body, resp. iné štátne alebo neštátne organizácie a inštitúcie nominované národným kontaktným bodom. Pre Slovenskú republiku bolo v rámci výzvy EK vyčlenených maximálne 400 000 EUR.

57. Na základe minulých pozitívnych skúseností (predovšetkým v rámci európskeho roka 2007) sa národný kontaktný bod rozhodol pripraviť výzvu na predkladanie projektov určenú pre externé neziskové subjekty dlhodobo aktívne v oblasti nediskriminácie a na základe jej výsledkov nominovať jednu alebo viac externých organizácií, ktoré budú zodpovedné za realizáciu a koordináciu projektových aktivít. Hodnotenie projektových aktivít prebiehalo na dvoch nezávislých úrovniach: na úrovni národného kontaktného bodu a na úrovni Európskej Komisie, pričom rozhodnutie o pridelení nenávratného finančného príspevku vydáva práve Európska Komisia.

58. Na základe záverov hodnotiacej komisie bol zo strany národného kontaktného bodu na konečné rozhodnutie o pridelení finančných prostriedkov na úrovni Komisie odporučený projekt „Na ceste k rovnosti - Zvyšovanie povedomia a viacúrovňové posilňovanie občianskej spoločnosti a verejných činiteľov v oblasti antidiskriminácie“ (ďalej len „projekt“) predložený občianskym združením Občan a demokracia a jeho partnermi (občianskymi združeniami Partners for Democratic Change Slovakia, Inštitút pre verejné otázky a Hlava 98) v celkovej hodnote 414 146,71 EUR.

59. Projekt je zameraný na všetky dôvody diskriminácie podľa čl. 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. Zámerom projektu je neprístupovať k jednotlivým dôvodom diskriminácie izolovane. Naopak v projekte je pozornosť sústredená aj na fenomén viacnásobnej diskriminácie, jeho špecifiká a zákonitosti. Projekt bude uplatňovať rodové hľadisko vo svojich cieľoch, prístupoch a aktivitách.

60. Projekt je tvorený širokým spektrom navzájom previazaných aktivít, ktorých spoločným cieľom je expozícia problematiky rovnakého zaobchádzania v interdisciplinárnom kontexte, t. j. v kontexte psychologických, právnych i širších spoločenských súvislostí. Výraznou súčasťou projektu je viacero mediálnych aktivít, ktorých zámerom je na jednej strane informovať širokú verejnosť o práve na nediskrimináciu, na druhej strane iniciovať celospoločenskú diskusiu o rozmanitosti a jej výhodách. Projektový tím je zložený z odborníkov z oblasti práva, verejnej politiky, psychológie, vzdelávania a komunikácie.

61. Ciele projektu sú definované nasledovne:

- Identifikácia špecifik jednotlivých dôvodov diskriminácie formou výskumu a sprievodných výskumných aktivít, expertných rozhovorov a pod.
- Zvýšenie verejného povedomia o špecifikách jednotlivých dôvodov diskriminácie, odstraňovanie predsudkov a zcitlivovanie širokej verejnosti, ako aj relevantných aktérov, voči prejavom diskriminácie.
- Vzdelávanie a posilňovanie relevantných aktérov v oblasti ochrany pred diskrimináciou.
- Vytvorenie inovatívnych prístupov v spôsobe presadzovania princípu rovnosti.
- Výmena informácií, skúseností a osvedčených postupov získaných počas projektu na národnej a európskej úrovni.

62. Plánované trvanie projektu je december 2007 až november 2008. Projekt je tvorený nasledujúcimi aktivitami:

Poradie	Aktivita	Cieľové skupiny*
1.	Publikácia Komentár k antidiskriminačnému zákonu (120 strán)	(2), (4)
2.	Aktualizovanie a publikácia brožúry Čo (ne)vieme o diskriminácii (50 strán)	(1), (2), (4)
3.	Štúdia o pozitívnych opatreniach v oblasti rovnosti príležitostí	(2), (4)
4.	Aktualizácia a udržiavanie internetovej stránky www.diskriminacia.sk	(1), (2), (3), (4)
5.	Úvodný reprezentatívny výskum	(1)
6.	Diskusie vo fokusových skupinách	(1), (2), (3), (4)
7.	Celoštátna odborná konferencia o rovnosti príležitostí s účasťou domácich a zahraničných expertov	(2), (3), (4)
8.	Kvalitatívna štúdia – hĺbkové rozhovory so stakeholders (zástupcovia relevantných inštitúcií, odborníci v oblasti antidiskriminácie, tvorcovia politik atď.)	(2), (3), (4)
9.	Vzdelávaco-akčné stretnutia pre miestnych stakeholders	(3), (4)
10.	Pracovná skupina za účelom vytvorenia odporúčaní pre vzdelávanie samosprávy v oblasti nediskriminácie	(2), (3), (4)
11.	Komunikačná kampaň – plagáty, nálepky a bannery	(1)
12.	Výroba a odvysielanie dokumentárneho filmu umeleckého charakteru	(1)
13.	Mediálna kampaň (inzerát, billboardy, TV a rádio spoty)	(1)
14.	Tréningy pre zamestnávateľov o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania	(3)
15.	Udelenie ceny zamestnávateľom za vytváranie priaznivých podmienok v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania	(3)
16.	Letná škola o antidiskriminácii pre študentov vysokých škôl	(1), (2)
17.	Verejné panelové diskusie	(1) (2), (3), (4)
18.	Sprievodné výskumné aktivity	(1) (2), (3), (4)
19.	Záverečná konferencia	(2), (3), (4)

Vysvetlenie: Cieľové skupiny* (1) Široká verejnosť, (2) odborná verejnosť, (3) subjekty povinné implementovať zásadu rovnakého zaobchádzania, (4) tvorcovia verejných politik.

C. Implementácia medzinárodných dohovorov v oblasti ochrany ľudských práv

63. SR prijala zmenu článku 8 Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorú adresoval SR Výbor vo svojich záverečných odporúčaniach prijatých dňa 20. augusta 2004. (pozri odporúčanie číslo 14)

64. Národná rada SR svojím uznesením č. 2202 zo dňa 20. apríla 2006 vyslovila súhlas so Zmenou článku 8 Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Zároveň

rozhodla, že ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR prednosť pred zákonmi. Prijatím zmeny článku 8 dohovoru SR deklaruje úsilie o zabezpečenie efektívnejšej činnosti výboru, čo v konečnom dôsledku bude viesť k účinnejšej ochrane ľudských práv.

65. Prezident SR Ivan Gašparovič 26. septembra 2007 podpísal Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (New York, 13. december 2006) a Opčný protokol k tomuto dohovoru. Spomínaný dohovor spolu s opčným protokolom je v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. V súčasnosti prebieha analýza súladu právnych predpisov SR so záväzkami vyplývajúcimi pre SR z uvedeného dohovoru. Po vykonaní tejto analýzy, predloží gestor dohovoru návrh opatrení na implementáciu úloh vyplývajúcich z dohovoru a následne môže predložiť aj návrh na ratifikáciu dohovoru.

66. SR ratifikovala 8. januára 2008 Dohovor Rady Európy o počítačovej kriminalite z 23. novembra 2001 a taktiež sa pripravuje na podpis Dodatočného protokolu k Dohovoru o počítačovej kriminalite o kriminalizácii činov rasistickej a xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov z 28. januára 2003.

67. Ďalej SR ratifikovala 25. augusta 2004 Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi k Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. 27. marca 2007 SR ratifikovala Dohovor Rady Európy proti obchodovaniu s ľuďmi. Nový TZ reaguje na ratifikáciu oboch spomenutých dohovorov, a to novou právnou úpravou trestného činu obchodovania s ľuďmi. Rozšírila sa jej skutková podstata, ktorá zohľadňuje tiež opatrenia EÚ týkajúce sa boja s nezákonným obchodovaním s ľuďmi a sexuálneho vykorisťovania detí.

68. Trestný čin obchodovania so ženami sa už ako taký v TZ nenachádza, avšak jeho obsah je zahrnutý do novej úpravy trestného činu obchodovania s ľuďmi. V rámci implementácie uvedených medzinárodných právnych dokumentov sa skutková podstata zmenila tak, aby sa vzťahovala nielen na obchodovanie s ľuďmi na účel prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, ale aj na účel nútenej práce či nútenej služby, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, odoberania orgánov, tkanív či buniek alebo iných foriem vykorisťovania, a to bez ohľadu na to, či ide o ženu, muža alebo dieťa.

D. Orgány oprávnené konať v prípadoch prejavov diskriminácie

Verejný ochranca práv

69. Verejný ochranca práv je nezávislý orgán SR, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. (pozri čl. 34 a 35 štvrtej a piatej periodickej správy SR)

70. Za obdobie od roku 2002 do roku 2008 verejný ochranca práv preukázal 759 prípadov porušenia základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb. Z preukázaných porušení ani v jednom prípade nebolo preukázané porušenie základného práva alebo slobody z dôvodu rasovej diskriminácie.

71. Z vlastnej iniciatívy verejný ochranca práv preskúmaval situácie rómskych nepokojov na východnom Slovensku v roku 2004, ako aj medializovanú kauzu vyst'ahovania neplatíčov, zväčša Rómov, osobitne so zameraním na preskúmanie informácií o použití fyzického násilia pri vyst'ahovaniach v Nových Zámkoch v roku 2007. K danej téme bol verejný ochranca práv prizvaný aj do diskusie vo Výbore Národnej rady SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien. Napriek skutočnosti, že na základe zistení verejného ochrancu práv sa nepotvrdila rasová diskriminácia, verejný ochranca práv upozornil aj na súvisiace problémy najmä v sociálnej oblasti.

72. Verejnému ochrancovi práv bolo od začiatku jeho činnosti v roku 2002 do súčasnosti doručených viac ako 13 000 podnetov, na ktoré sa vzťahovala jeho pôsobnosť a za rovnaké obdobie bolo poskytnutých viac ako 26 000 právnych usmernení. Uvedenie príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine nie je osobným údajom, ktorý by bol potrebný pre preskúmanie podnetu verejným ochrancom práv. Preto nie je vedená osobitná štatistika podnetov podaných národnostnými menšinami alebo etnickými skupinami. Príslušnosť k národnostnej menšine alebo etnickej skupine však často vyplýva z obsahu podnetu, najmä v prípadoch, kedy práve tento status považuje podávateľ za diskriminačný faktor.

73. Z celkového počtu podaní sa približne 100 podaní týkalo diskriminácie, a to aj z dôvodu príslušnosti osoby k národnostnej menšine. Presvedčenie o diskriminačnom konaní z dôvodu národnosti je v prevažnej väčšine u osôb, u ktorých je obmedzená osobná sloboda a sú umiestnení v ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody. V príslušnosti k národnostnej menšine (najmä maďarskej a rómskej) a v prejavoch rasovej diskriminácie mnohí podávatelia podnetov vidia dôvod zbytočných priet'ahov v konaní a zároveň existujú námietky v súvislosti so zabezpečením používania materinského jazyka v trestnom konaní.

74. Verejný ochranca práv s cieľom predchádzania diskriminácii v prístupe k ním poskytovaným službám verejnosti z dôvodu príslušnosti k národnostným menšinám realizuje projekt „Sprístupnenie činnosti verejného ochrancu práv minoritám“. V záujme zjednodušenia podania podnetu osobou, ktorá je príslušníkom národnostnej menšiny, vypracovala Kancelária verejného ochrancu práv formulár na podanie podnetu, obsahujúci zákonom predpokladané obsahové náležitosti podnetu.

75. Uvedený formulár bol následne preložený nielen do všetkých jazykov národnostných menšín v SR, ku ktorým vo vzťahu sa uplatňujú ratifikované ustanovenia Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, t. j. aj do jazyka bulharského, českého, chorvátskeho, maďarského, nemeckého, poľského, rómskeho, rusínskeho a ukrajinského, ale aj do jazyka anglického, francúzskeho, španielskeho, ruského, srbského a arabského. Distribúciu formulárov na podanie podnetu kancelária zabezpečuje v rámci svojich realizovaných aktivít na území Slovenska i pri zahraničných návštevách a súčasne sú zverejnené aj na internetovej stránke verejného ochrancu práv www.vop.gov.sk, kde je možné využiť elektronické zaslanie podnetu priamo po jeho vyplnení.

76. Okrem formuláru vypracovala Kancelária verejného ochrancu práv informačný materiál o činnosti verejného ochrancu práv, jeho pôsobnosti, kompetenciách, najčastejších otázkach a odpovediach a kontaktných adresách. I uvedený materiál bol preložený do všetkých uvedených jazykov. Materiály sú zverejnené na internetovej stránke verejného ochrancu práv.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

77. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „stredisko“) plní v oblasti ochrany ľudských práv a zásady rovnakého zaobchádzania špecifické zákonom stanovené úlohy.⁹ Stredisko, ktoré je zároveň národnou inštitúciou pre ochranu ľudských práv (National Human Rights Institution) aj inštitúciou pre rovnosť (Equality Body), vyvíja aktivity predovšetkým v oblasti monitoringu a výskumu, poskytovania právnych služieb, prípadne vzdelávania a rozširovania informácií.

78. V roku 2004 bola v súvislosti s transpozíciou európskej antidiskriminačnej legislatívy pôsobnosť tejto inštitúcie rozšírená¹⁰ a stredisko sa tak stalo celonárodnou inštitúciou pre implementáciu antidiskriminačnej legislatívy. V priebehu roka 2007 bol realizovaný projekt podporou Prechodového fondu Európskej únie s cieľom posilniť administratívne kapacity strediska o sedem regionálnych kancelárií, ktorých pracovníci spolu s externými expertmi mali vytvoriť poradnú a monitorovaciu sieť na regionálnej úrovni. Od apríla 2007 tak fungujú regionálne kancelárie strediska v Rimavskej Sobotě, Humennom, Kežmarku, Dolnom Kubíne, Kysuckom Novom Meste, Zvolene a v Nových Zámkoch .

79. Za obdobie od roku 2004 do roku 2008 stredisko riešilo viac ako 1300 písomných podaní fyzických osôb, namietajúcich najmä diskrimináciu v oblasti pracovnoprávnych vzťahov a obdobných právnych vzťahov, pri poskytovaní tovarov a služieb, vo vzdelávaní, v zdravotnej starostlivosti a v sociálnom zabezpečení. Stredisko za hodnotené obdobie prijalo vyše 700 návštevníkov v centre v Bratislave a v roku 2007 aj ďalších vyše 330 osôb v 7 regionálnych kanceláriách. Právnu pomoc a poradenstvo poskytlo aj telefonicky viac ako 1450 osobám. Osobitne sa venovalo riešeniu 150 podnetov, oznamujúcim porušovanie práv dieťaťa.

80. K výskumným aktivitám strediska za rok 2004 – 2005 patril predovšetkým „Terénny výskum dodržiavania práv detí z rómskych osídlení so zohľadnením ich diskriminácie a špecifických problémov“. Cieľom výskumu bolo získať údaje o dodržiavaní práv dieťaťa vyplývajúcich z Dohovoru o právach dieťaťa a poukázať na porušenie niektorých práv detí z rómskych osád vzhľadom na ich špecifické problémy, ako aj získať poznatky o tom, ako sa práva tejto zraniteľnej skupiny detí dodržiavajú, príp. porušujú (identifikácia súčasného stavu a jeho príčin z pohľadu tých, ktorí sú s touto skupinou v kontakte prostredníctvom svojej profesie).

81. Zistenia a odporúčania výskumu stredisko prezentovalo za účasti pozvaných odborníkov z oblasti ľudských práv, školstva a vzdelávania a zo štátnych inštitúcií i mimovládnych organizácií 28. apríla 2005.¹¹

⁹ zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

¹⁰ zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov

¹¹ záverečnú správu z výskumu s názvom „Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania detí z rómskych osídlení“ zverejnilo stredisko aj na svojej internetovej stránke www.snslp.sk.

82. Zvolené dimenzie skúmania vyplynuli z analýzy správ výborov OSN, Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii a ich odporúčaní. Konkrétne z tých oblastí, ktoré sú v týchto správach vo vzťahu k dodržiavaniu práv dieťaťa z rómskych komunít označované za problémové, a to socioekonomická situácia dieťaťa, zdravotná starostlivosť, vzdelanie, možnosti seberealizácie, využitie a náplň voľného času, fyzické poškodzovanie, porušovanie práv zo strany médií. Metódy a techniky boli zvolené vzhľadom na reálne možnosti výskumu, a to sústredené skupinové diskusie expertov (focus groups) v danej oblasti (zamestnanci školstva, zdravotníctva, terénni aj inštitucionálni sociálni pracovníci, rómski aktivisti, aktivisti tretieho sektora), pozorovania v teréne a sekundárna analýza údajov o rómskych osídleniach.

83. V roku 2005 uskutočnilo stredisko monitoring povinného očkovania detí v súvislosti s prebiehajúcou reformou poskytovania zdravotnej starostlivosti s osobitným dôrazom na očkovanie detí rómskej menšiny a monitoring zaraďovania detí do špeciálnych škôl s osobitným dôrazom na zaraďovanie detí rómskej menšiny do týchto škôl.¹²

84. Dôležitou úlohou strediska je aj vydávanie odborných stanovísk vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy. Uvedené stanoviská sú významným nástrojom identifikácie a eliminácie diskriminácie.

85. V tejto súvislosti možno uviesť stanovisko strediska, o ktoré požiadal v apríli 2007 Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien. Išlo o vydanie odborného stanoviska vo veci namietanej nepriamej diskriminácie rómskych matiek, ktorým z dôvodu zanechania dieťaťa po pôrode v nemocnici bez prechádzajúceho súhlasu ošetrojúceho lekára nevzniká nárok na vyplatenie príspevku pri narodení dieťaťa.¹³

86. V rámci služieb v oblasti ľudských práv stredisko v roku 2007 pristúpilo k poskytovaniu mediácie, ako bezplatnej služby pri mimosúdnom riešení sporov súvisiacich s dodržiavaním zásady rovnakého zaobchádzania. Činnosť v tejto oblasti sa sústredila predovšetkým na vytypovanie prípadov, vhodných na mediáciu a na prípravu a poskytovanie mediácie klientom Strediska. Stredisko sa zaoberalo doteraz šiestimi mediačnými prípadmi v oblasti dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania. Vo všetkých prípadoch ide o diskrimináciu v pracovnoprávných vzťahoch. Z uvedeného počtu jedno mediačné konanie bolo úspešné, v ostatných sa alebo nedospelo k obojstrannej dohode o postúpení sporu na mediáciu, alebo mediačné konanie pokračuje.

¹² výsledky týchto monitorovacích aktivít sú súčasťou Správy o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike za rok 2005 a sú zverejnené na internetovej stránke strediska: www.snspl.sk

¹³ v závere stanoviska sa uvádza, že namietaná výnimka z nároku pri narodení dieťaťa podľa § 3 ods. 5 zákona č. 676/2006 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa sleduje legitímny cieľ, avšak nie je primeraná a nevyhnutná vo vzťahu k sledovanému cieľu.

Sledovaný legitímny cieľ je potrebné a možné dosiahnuť inými prostriedkami miernejšieho charakteru, ktoré by v konečnom dôsledku nepriamo nediskriminovali jednak novorodené dieťa len z dôvodu, že ho jeho matka bez súhlasu ošetrojúceho lekára zanechala v nemocnici, a súčasne matku dieťaťa, ktorá sa namietaného konania dopustila. Predmetná právna úprava nezabezpečuje efektívnu ochranu a reálny výkon práv garantovaných Ústavou SR a príslušnými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách tak, ako to vyžaduje Ústavný súd vo svojej judikatúre. V súlade s predloženým stanoviskom stredisko odporučilo:

- iniciovať zmenu predmetného ustanovenia,
- zohľadňujúc citované odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy zapracovať do pripravovaného Programu podpory zdravia znevýhodnených komunít opatrenia na zlepšenie komunikácie zdravotníckeho personálu s rómskymi pacientkami, účinnejšie sprostredkovanie zdravotníckej osvetly a modifikáciu postupov pri prepúšťaní rodičiek z nemocníc.

Článok 3: Zákaz rasovej segregácie a apartheidu

87. SR je zmluvnou stranou Medzinárodného dohovoru o potlačení a trestaní zločinu apartheidu, ktorý bol podpísaný v New Yorku 30. novembra 1973.¹⁴ Zákaz apartheidu je upravený v novom trestnom zákone pod trestným činom „neľudskosť“. Trestný zákon prevzal tento trestný čin z predchádzajúcej právnej úpravy¹⁵ doslova, pokiaľ ide o popis konania. Trestný čin „neľudskosť“ je tzv. blanketovej povahy, t.j. priamo odkazuje na Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu¹⁶, ktorý v čl. 7 definuje ako zločin proti ľudskosti trestný čin apartheidu.

Článok 4: Právne, administratívne a iné opatrenia na odstránenie propagandy založenej na rasovej nadradenosti, nenávisti a diskriminácie

88. Nový TZ nadväzuje na predchádzajúcu právnu úpravu a podrobne implementuje medzinárodné záväzky SR predovšetkým záväzok vyhlásiť rasovo motivované činy za trestné podľa zákona, vyhlásiť za nezákonné organizácie a akúkoľvek inú propagandistickú činnosť podporujúcu a povzbudzujúcu rasovú diskrimináciu, ako aj vyhlásiť účasť v takých organizáciách za nezákonnú. Takisto sa v nej uvádzajú existujúce záväzky štátu nedovoliť celoštátnym ani miestnym verejným orgánom alebo inštitúciám podporovať alebo podnecovať rasovú diskrimináciu.

89. TZ umožňuje stíhať a trestať aj šírenie informácií podnecujúcich k nenávisti k niektorej rase, národu alebo etnickej skupine alebo ich hanobenie prostredníctvom internetu. Podľa § 122 ods. 2 trestný čin je spáchaný verejne, ak je spáchaný obsahom písomnosti alebo rozširovaním spisu, filmom, rozhlasom, televíziou, použitím počítačovej siete alebo iným obdobne účinným spôsobom alebo pred viac ako dvoma súčasne prítomnými osobami.

90. V TZ sa naďalej uplatňuje kritérium, na ktorého základe napadnutá osoba nemusí byť príslušníkom inej rasy. Na základe tejto zmeny sa môžu postihovať aj útoky s rasovým motívom na osoby rovnakej rasy (napr. blízka osoba ako páchatel'). Reaguje sa tým aj na potrebu ochrany ľudí, ktorí by sa pre svoju protirasistickú angažovanosť mohli stať tiež potencionálnymi obeťami takýchto útokov.

91. V porovnaní s predchádzajúcou právnu úpravou TZ rozširuje skutkovú podstatu trestného činu podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd. Vytvorila sa možnosť trestne postihovať nielen konanie spočívajúce vo verejnom prejavovaní sympatií k fašizmu a iným hnutiam preukázateľne smerujúcim k potlačeniu práv a slobôd občanov vrátane ich verejného spochybňovania, popierania, schvaľovania alebo ospravedlňovania, ale tiež trestné postihovanie spochybňovania, popierania, schvaľovania alebo ospravedlňovania holokaustu.

¹⁴ uverejnený v Zbierke zákonov SR pod číslom 116/1976 Zb.

¹⁵ § 259 b zrušeného Trestného zákona č. 140/1961 Zb. (trestný čin „zločin proti ľudskosti“)

¹⁶ oznámenie číslo 333/2002 Z.z. o prijatí Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu

92. V kvalifikovaných skutkových podstatách pri spáchaní trestného činu na tzv. chránenej osobe (§ 139) a z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti alebo iného osobitného motívu (§ 140) alebo závažnejším spôsobom konania (§ 138) došlo k celkovému zvýšeniu trestných sadzieb. Zvýšenými trestnými sadzbami sa postihujú aj ťažšie následky tohto trestného činu vrátane spáchania takých činov ako člen nebezpečného zoskupenia, t. j. zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny.

93. TZ poskytuje tiež ochranu deťom pred ilegálnymi adopciami, resp. využívaním detí na detskú prácu alebo na iný účel vrátane jednotlivých foriem sexuálneho vykorisťovania v rámci stíhania a trestania trestného činu obchodovania s deťmi (§ 180).

94. Naďalej ostávajú v platnosti zásady týkajúce sa aj otázok stíhania a trestania rasovo motivovaných trestných činov a boja proti rasovej diskriminácii všeobecne prostredníctvom právnej úpravy, ktorá prísnejšie postihuje páchatel'ov a zároveň chráni obe domáceho násilia. Najmä zásada, že pri vyšetovaní trestných činov medzi blízkymi osobami nie je potrebný súhlas poškodeného na trestné stíhanie. Rovnako platí zásada, že ak sa páchatel' dopustí trestného činu násilia proti jednotlivcovi, vydierania, znásilnenia, sexuálneho násilia alebo sexuálneho zneužívania voči blízkej a zverenej osobe, stihne ho prísnejší trest, ako keby tento čin spáchal voči cudzej osobe. Zvýšili sa tiež trestné sadzby za spáchanie týchto trestných činov.

95. Za účelom zintenzívnenia spolupráce Policajného zboru so zástupcami mimovládnych organizácií a jednotlivcami bola zriadená Komisia na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu.¹⁷ Jej úlohou je získavať informácie o výskyte všetkých foriem netolerancie, xenofóbie, prejavov extrémizmu a rasizmu a koordinovať spoločný postup v boji proti všetkým vyššie uvedeným formám, keďže komisie s rovnakým zameraním boli zriadené aj na úrovni krajských riaditeľstiev Policajného zboru. Komisia môže iniciovať preverenie podozrení z rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu a požadovať spätnú informáciu od príslušných útvarov Ministerstva vnútra SR a Policajného zboru a zasielať upozornenia o výskyte rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu ostatným orgánom štátnej správy, orgánom činným v trestnom konaní, resp. mimorezortným subjektom.

96. Komisia zriadená na centrálnej úrovni útvarov Ministerstva vnútra SR však už viac ako dva roky neplní všetky svoje úlohy, predovšetkým tie, ktoré súvisia s celoslovenskou koordináciou. Niektorí jej členovia však aj naďalej vykonávajú napríklad prednáškovú činnosť pre príslušníkov Policajného zboru alebo pomáhajú pri riešení závažnejších úloh komisií zriadených na úrovni krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

97. Koncepcia boja proti extrémizmu, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 368 z 3. mája 2006 je prvým uceleným dokumentom postihujúcim oblasť extrémizmu. Hodnotí súčasný stav v oblasti boja proti extrémizmu v SR a určuje hlavné smery pre ďalšie zefektívnenie činnosti. Poskytuje komplexný pohľad na túto problematiku. Cieľom koncepcie je vytvoriť účinný systém opatrení a aktivít zameraných na ochranu občanov a spoločnosti pred protispoločenským konaním extrémisticky zameraných jednotlivcov, skupín a hnutí v časovom horizonte do roku 2010.

¹⁷ v zmysle rozkazu ministra vnútra SR č. 30/2004 z 18. júna 2004 o zriadení komisie na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu a krajských komisií na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu

98. Pri medzirezortnom Expertnom koordinačnom orgáne pre boj so zločinnosťou bola zriadená Multidisciplinárna integrovaná skupina odborníkov zameraná na elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu, ktorá nadviazala na činnosť komisie na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu.

99. Členmi skupiny sú zástupcovia Ministerstva vnútra SR, Ministerstva školstva SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva obrany SR, Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR, Ministerstva financií SR, Generálnej prokuratúry SR, Slovenskej informačnej služby, sekcie ľudských práv a menších Úradu vlády SR, Slovenského národného strediska pre ľudské práva a zástupcovia mimovládnych organizácií Ľudia proti rasizmu, Občan a demokracia a Liga aktivistov pre ľudské práva.

100. Prvé zasadnutie skupiny sa uskutočnilo 20. septembra 2007. Táto skupina najmä:

- navrhuje príslušným subjektom prijatie systémových opatrení zameraných na ochranu spoločnosti pred protispoločenským konaním rasovo a extrémisticky zameraných jednotlivcov, skupín a hnutí, ako aj na elimináciu prejavov rasizmu a extrémizmu,
- vo vlastnej kompetencii prijíma opatrenia na elimináciu prejavov rasizmu a extrémizmu,
- navrhuje a realizuje v rámci platnej právnej úpravy vhodný a efektívny spôsob vzájomnej výmeny informácií o prejavoch rasizmu a extrémizmu,
- zabezpečuje zhromažďovanie a výmenu informácií o formách, metódach a spôsoboch páchania rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu,
- získava a v rámci činnosti skupiny poskytuje informácie a údaje z informačných systémov podľa platných právnych predpisov,
- spolupracuje pri príprave a realizácii preventívnych projektov,
- spolupracuje pri tvorbe a realizácii výchovno-vzdelávacích programov a školení pracovníkov subjektov zainteresovaných v boji proti rasizmu a extrémizmu ako aj publikácií a pomôcok zameraných na problematiku rasizmu a extrémizmu a ich distribúciu.

101. Na zabezpečenie plnenia úloh v súvislosti s odhaľovaním a objasňovaním rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu s cieľom zisťovania, sústreďovania a vyhodnocovania informácií o páchanej trestnej činnosti a koordinácii postupov na jej eliminovanie v Slovenskej republike bola zriadená Analyticko-koordinačná skupina na úseku rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu¹⁸. Skupina pozostáva zo špecialistov z radov príslušníkov Policajného zboru služobne zaradených na útvaroch Prezídia Policajného zboru a krajských riaditeľstiev Policajného zboru, ktorí sa venujú problematike rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu.

102. Prípady rasovej diskriminácie sú v súčasnosti monitorované aj v zmysle pokynu prezidenta Policajného zboru¹⁹, ktorým boli prijaté opatrenia na zvýšenie aktivity a efektívnosti Policajného zboru v boji proti extrémizmu. Podľa tohto pokynu je prezidentovi Policajného zboru každý deň predkladaná informácia o prípadoch prejavov extrémizmu a o prijatých opatreniach za predchádzajúci deň.

103. Na zabezpečenie plnenia úloh na úseku boja proti extrémizmu na každom úrade justičnej a kriminálnej polície okresného riaditeľstva Policajného zboru a na každom úrade justičnej a kriminálnej polície krajského riaditeľstva Policajného zboru bol poverený jeden príslušník

¹⁸ skupina bola zriadená v zmysle rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 40/2006 z 26. marca 2006

¹⁹ pokyn číslo: PPZ-871/JKP-2005, zo dňa 15. novembra 2005

Policajného zboru plnením úloh na úseku extrémizmu.²⁰ Úlohou uvedených príslušníkov je najmä sledovať a vyhodnocovať bezpečnostnú situáciu v súvislosti s pohybom extrémistických skupín v služobnom obvode, dokumentovať ich trestnú činnosť a podľa potreby prijímať a navrhovať potrebné opatrenia.

104. Dňa 1. októbra 2007 vzniklo na Úrade justičnej a kriminálnej polície Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave oddelenie mládeže a extrémizmu, ktoré sa špecializuje na problematiku kriminality páchanej mládežou a na mládeži a rasovo motivovanú trestnú činnosť a extrémizmus.

105. V roku 2006 bola Prezídiom Policajného zboru vydaná metodika k problematike boja proti extrémizmu, v ktorej bola rozpracovaná aj problematika rasovej diskriminácie. Metodika je distribuovaná na každom základnom útvere Policajného zboru a má slúžiť policajtom k jednoznačnejšej identifikácii prejavov extrémizmu. Na základných útvaroch služby hraničnej polície a služby cudzineckej polície sú taktiež distribuované materiály Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov s informáciami v rôznych jazykoch o právach predvedených osôb.

106. Preventívne opatrenia smerujúce k eliminácii trestnej činnosti vyplývajúcej z predsudkov, diskriminácie a rasizmu a z rôznych foriem intolerancie a prejavov xenofóbie realizuje Policajný zbor ako súčasť rôznych projektov v rámci prevencie kriminality. Ide najmä o preventívne projekty „Správaj sa normálne“ realizovaný od roku 1999, „Vieme, že ...!“ realizovaný od roku 2004 a projekt „Policajt môj kamarát“.

107. Projekty sú realizované v celoslovenskom meradle, kde cieľovú skupinu tvoria žiaci piatych ročníkov základných škôl a prvého ročníka vybraných stredných škôl. Primárnym cieľom týchto preventívnych projektov je zvyšovanie právneho vedomia jedincov cieľovej skupiny a sekundárne aj skvalitňovanie ich sociálneho správania sa s následným uvedomením si života v rôznorodej multikultúrnej spoločnosti.

Policajný špecialista pre prácu s komunitami

108. Obsahom pilotného projektu bolo praktické vytvorenie inštitútu policajného špecialistu pre prácu s komunitami, ktorý má byť v prvom rade akceptovateľný pre rómsku komunitu a ktorý by participoval na riešení problémov Rómov po línii činnosti Policajného zboru. Pri vytýčení hlavného cieľa sa vychádzalo z predpokladu, že Pilotný projekt policajných špecialistov pre prácu s komunitami nie je vypracovaný ako samostatný program vo vzťahu príslušník Policajného zboru a Róm.

109. Cieľom pilotného projektu policajných špecialistov pre prácu s komunitami bolo prostredníctvom policajných špecialistov pre prácu s komunitami participovať s už rozbehnutými programami iných rezortov, ako sú napríklad „Programy sociálnej terénnej práce“. Vychádzajúc z uvedeného sa zavedením projektu policajných špecialistov pre prácu s komunitami sleduje postupné dosiahnutie zmeny situácie v rómskych osadách, aby mali všetci obyvatelia rovnaký prístup ku všetkým výhodám a aktivitám bežne v obci ponúkaným. Dosiahnutie tohto cieľa je garantované snahou o vytvorenie optimálneho profilu policajného špecialistu pre prácu s komunitou, ako aj budovaním dôvery Rómov voči „svojmu“ policajtovi. Preto samotný profil vychádza z tých oblastí policajných činností, na ktoré sa

²⁰ v súlade s nariadením ministra vnútra Slovenskej republiky č. 45/2004 o postupe v oblasti boja s extrémizmom a o úlohách monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie.

pracovná skupina pri tvorbe funkcie policajného špecialistu pre komunity zamerala a ktoré sú akceptovateľné aj pre rómsku komunitu. Akceptáciou prijateľných požiadaviek je možné očakávať konsenzus medzi Policajným zborom a rómskou komunitou tak, aby pôsobenie špecialistu v komunite bolo úspešné.

110. Realizačná fáza Pilotného projektu policajných špecialistov pre prácu s komunitami bola aplikovaná v priebehu celého roka 2005 a prebiehala z dôvodu najvyššieho počtu Rómov a rómskych osád v pôsobnosti Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Prešove a Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach. Na jeho realizácii sa podieľali osemnásť príslušníci Policajného zboru z obvodných oddelení Policajného zboru okresných riaditeľstiev Policajného zboru Prešov, Poprad, Spišská Nová Ves a Trebišov.

111. Vychádzajúc z vyhodnotenia pilotného projektu je možné jednoznačne konštatovať, že samotný projekt zaznamenal viac pozitívnych reakcií ako negatívnych ohlasov. Aj napriek skutočnosti, že výsledky takéhoto projektu sa ukážu až po niekoľkých rokoch, je potrebné poukázať na skutočnosť, že už v závere realizačnej fázy pilotného projektu policajných špecialistov pre prácu s komunitami sa začal prejavovať efekt tzv. „nášho policajta“, na základe čoho sa obyvatelia rómskych komunít začali spontánne obracať so žiadosťami o rôzne rady a pomoc na policajného špecialistu, a to aj s problémami, ktoré často nesúvisia s typickou náplňou práce príslušníka Policajného zboru.

112. Na základe získaných skúseností a dosiahnutých výsledkov prejavili záujem o zriadenie funkcie policajného špecialistu pre prácu s komunitami aj ostatné krajské riaditeľstvá Policajného zboru. S účinnosťou od 1. januára 2007 bol rozšírený počet týchto policajných špecialistov o 100 príslušníkov Policajného zboru na celkový počet 118 príslušníkov Policajného zboru, čo vytvorilo predpoklady pre rutinné zavedenie projektu do praxe a pre kvalitné zabezpečenie zverených úloh v pôsobnosti všetkých krajských riaditeľstiev Policajného zboru v SR. Počty príslušníkov Policajného zboru a počet vybraných základných útvarov Policajného zboru boli v jednotlivých krajských riaditeľstvách Policajného zboru diferencované v závislosti od aktuálnych potrieb a vyhodnotenej bezpečnostnej situácie na danom teritóriu.

Monitorovacie stredisko rasizmu a xenofóbie

113. Úlohou monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie je zbierať, zaznamenávať a analyzovať informácie o javoch rasizmu a xenofóbie, ktoré mu oznámia útvary Ministerstva vnútra SR. Tieto úlohy pre útvary ministerstva vnútra a útvary Policajného zboru v zmysle nariadenia ministra vnútra SR²¹ plní oddelenie boja proti rasizmu a extrémizmu odboru boja proti terorizmu úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru. V súčasnosti prebieha spracovanie legislatívneho návrhu na zavedenie informačného systému „EXTRÉM“, ktorého prostredníctvom sa budú spracovávať relevantné informácie k uvedenej problematike.

114. Základné informácie týkajúce sa problematiky extrémizmu v SR sú zverejnené na internetovej stránke ministerstva vnútra www.minv.sk/extremizmus. Stránka obsahuje okrem iného aj kontakty na členov krajských komisií na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu a kontaktnú e-mailovú adresu, na ktorú môžu občania zasielať svoje podnety týkajúce sa tejto problematiky.

²¹ č. 45/2004 z 15. júna 2004 o postupe v oblasti boja s extrémizmom a o úlohách monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie

115. Príkladom razantného postupu voči organizáciám s diskriminačne motivovaným programom činnosti bol postup voči politickej strane Slovenská pospolitosť - Národná strana, ktorá v minulosti patrila medzi najaktívnejšie formácie, ktoré svojimi vyhranenými postojmi a otvoreným odmietaním režimu liberálnej demokracie možno zaradiť medzi pravicovo extrémistické. Na základe návrhu generálneho prokurátora SR Najvyšší súd SR túto politickú stranu rozpustil.²² Slovenská pospolitosť aj naďalej vyvíja svoju činnosť ako občianske združenie, jej činnosť je však v súčasnosti utlmená a viac je orientovaná na kultúrno-spoločenské podujatia (turistické pochody, výstupy atď.) a na uctenie si pamiatky pri výročiach narodení a úmrtí významných osobností. Aj keď nebola odhalená žiadna protispoločenská činnosť tohto zoskupenia, jeho aktivity môžu predstavovať pre spoločnosť riziko.

Článok 5: Práva garantované dohovorom

A. Práva na rovnaké zaobchádzanie pred súdmi a pred všetkými ostatnými orgánmi, ktoré vykonávajú súdnictvo

116. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

B. Práva na osobnú bezpečnosť a ochranu štátom proti násiliu a ujme na zdraví

117. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

C. Politické práva, najmä právo zúčastňovať sa na voľbách

118. Zákon č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov bolo potrebné v sledovanom období novelizovať²³. Dôvodom novelizácie zákona bolo zjednotenie úpravy otázok volieb a referenda vo všetkých právnych predpisoch, ktoré sa zaoberajú spôsobom výkonu volieb či referenda, a to vrátane zjednocovania používanej terminológie. Touto novelou zákona sa reagovalo aj na ďalšie právne predpisy, ktoré v priebehu platnosti a účinnosti zákona o referende boli prijaté, ako aj na skúsenosti z jeho uplatňovania.

119. Novelou zákona sa zaviedla možnosť pre občanov SR, ktorí nemajú trvalý pobyt na jej území, hlasovať v referende. Aj osoby vo výkone trestu odňatia slobody majú podľa novej právnej úpravy možnosť hlasovať v referende ako aj vo voľbách do Národnej rady SR. Novelizáciou zákona sa upravilo konanie referenda na celom území SR v jeden deň a tvorba orgánov na vykonanie referenda tak, že do všetkých stupňov komisií má možnosť delegovať zástupcu aj petičný výbor v prípade, že referendum bolo vyhlásené na základe petície občanov.

²² svojím rozhodnutím číslo 3 Sž 79/2005-54 dňa 1. marca 2006

²³ zákonom č. 192/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov a zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v znení zákona č. 464/2005 Z. z.

120. Zákon č. 333/2004 Z.z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky bol v sledovanom období novelizovaný dvakrát.²⁴ Novelizáciou zákona sa reagovalo na skúsenosti z uplatňovania zákona č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v praxi, ako aj na rozhodnutie Rady, ktorým sa mení Akt o priamych a všeobecných voľbách poslancov Európskeho parlamentu.

121. V novelizovanom zákone sa upravuje ustanovenie o vrátení kaucie politickej strane alebo koalícii politických strán. Ďalším dôvodom na vrátenie kaucie je aj nezaregistrovanie kandidátnej listiny politickej strany alebo politickej koalície. Ďalej sa ustanovuje jednotný spôsob číslovania volebných okrskov, skladanie sľubu zapisovateľa volebnej komisie, ustanovujú sa subjekty, u ktorých sa uplatňujú príslušné náhrady za výkon činnosti člena volebnej komisie a lehoty, v ktorých tieto náhrady je potrebné uplatniť. Konanie volieb do Európskeho parlamentu sa ustanovuje na sobotu, upravuje sa povinnosť členov okrskových volebných komisií zachovávať mlčanlivosť o spracúvaných osobných údajoch, upresňuje sa ustanovenie o aktívnom volebnom práve, rieši sa aj prípad, keď volič nepreukáže svoju totožnosť. Ako sankcia za nesplnenie zákonom ustanovenej povinnosti sa mu neumožní hlasovanie. V súlade s citovaným rozhodnutím Rady novela zákona upravuje zverejňovanie výsledkov volieb.

D. Ďalšie občianske práva

Právo slobodného pobytu

122. Vstupom SR do EÚ boli právne predpisy EÚ týkajúce sa právneho postavenia cudzincov a ich rodinných príslušníkov transponované do zákona o pobyte cudzincov.

123. V zmysle novely zákona o pobyte cudzincov je policajný útvar pri rozhodovaní o žiadosti o udelenie povolenia na prechodný pobyt povinný prihliadať na záujmy maloletého dieťaťa cudzinca, osobné pomery a rodinné pomery cudzinca, jeho finančnú situáciu a dĺžku doterajšieho pobytu a predpokladaného pobytu. Tou istou novelou bola do zákona o pobyte cudzincov zapracovaná úprava tolerovaného pobytu maloletého dieťaťa nájdeného na území SR, a aj jeho bezodkladné odovzdanie tomu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, v ktorého územnom obvode sa maloletý cudzinec našiel²⁵.

124. Bola taktiež zavedená možnosť udeliť prvé povolenie na trvalý pobyt slobodnému dieťaťu mladšiemu ako 18 rokov, ktoré bolo zverené do osobnej starostlivosti cudzinca, ktorý je manželom občana SR s trvalým pobytom na území SR a ktorý má taktiež povolený trvalý pobyt na území SR alebo slobodnému dieťaťu mladšiemu ako 18 rokov zverenému do osobnej starostlivosti cudzinca s povoleným trvalým pobytom na území SR, ak so zlúčením súhlasí aj rodič, ktorému dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti a ktorý má právo stretávať sa s týmto dieťaťom.

²⁴ zákonom č.192/2007 Z. z. (pozri 23) a zákonom č. 464/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákonom č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky a zákon č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v znení neskorších predpisov.

²⁵ novelou zákona o pobyte cudzincov účinnou od 1. januára 2007 (zákon č. 693/2006 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 48/2002 Z.z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov)

125. Ak je jeden z rodičov dieťaťa, ktoré je občanom SR, cudzinec a rodičia nežijú v manželskom zväzku, zákon o pobyte cudzincov umožňuje rodičovi – cudzincovi, požiadať o udelenie povolenia na tolerovaný pobyt, ak to vyžaduje rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života.

126. K ochrane postavenia dieťaťa prispievajú aj ustanovenia § 57 ods. 11 písm. b) zákona o pobyte cudzincov, podľa ktorého policajný útvar nemôže administratívne vyhostiť dieťa mladšie ako 18 rokov; to neplatí, ak je vyhostenie dieťaťa v jeho záujme a ustanovenie § 62 ods. 7, podľa ktorého nie je možné zaistiť maloletého cudzinca, ktorý nemá zákonného zástupcu.

Právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú

127. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo na štátne občianstvo

128. Zákon č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve SR bol v sledovanom období novelizovaný niekoľkokrát.²⁶

129. V súvislosti s prvou novelizáciou došlo k úprave ustanovenia zaoberajúcom sa osvojením dieťaťa, ktoré nie je štátnym príslušníkom a ktoré osvojením nadobúda štátne občianstvo, ak aspoň jeden z osvojiteľov je štátnym občanom SR.

130. Ďalšou novelizáciou bolo upravené konanie o štátnom občianstve z dôvodu potreby upraviť prípady, keď sa po vydaní listiny o udelení štátneho občianstva preukáže, že doklady, ktoré boli podkladom pre jej vydanie, sú sfaľované, inak pozmenené alebo vydanie listiny sa dosiahlo trestným činom. Pre takéto prípady návrh novely zákona ustanovil, že štátne občianstvo SR nevzniklo. Nové riešenie priniesol návrh novely zákona aj pri vydávaní osvedčení o štátnom občianstve. Ak sa po vydaní osvedčenia preukáže, že žiadateľ nie je štátnym občanom Slovenskej republiky, takéto osvedčenie je neplatné už odo dňa jeho vydania.

131. Cieľom poslednej novelizácie bolo dôkladnejšie preverovanie žiadateľov o štátne občianstvo SR a spresnenie úpravy pravidiel nadobúdania štátneho občianstva. Ďalšie úpravy sa týkajú sprehľadnenia a zefektívnenia činnosti štátnych orgánov pri nadobúdaní, strate a osvedčovaní štátneho občianstva SR.

Právo uzavrieť manželstvo

²⁶ zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinný od 11. februára 2005); zákonom č. 265/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (účinný od 1. septembra 2005); zákonom č. 344/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinný od 31. júla 2007)

132. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo vlastníť majetok

133. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo nadobúdať dedičstvo

134. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo na slobodu presvedčenia a prejavu

135. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo na slobodu zhromažďovania a združovania

136. V tejto oblasti nenastali v sledovanom období zmeny týkajúce sa ochrany pred diskrimináciou.

Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva

137. Pri sčítaní ľudu, domov a bytov v máji 2001 deklarovalo svoju príslušnosť k cirkvám a náboženským spoločnostiam registrovaným v SR celkovo 84 % obyvateľov štátu. Cirkvi a náboženské spoločnosti patria v prieskumoch dôveryhodnosti k inštitúciám so stabilnou a pretrvávajúcou vysokou dôveryhodnosťou.

138. V tejto súvislosti má SR schválený pomerne široký koncept právnych predpisov definujúcich postavenie a pôsobenie registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Tieto predpisy sú v súlade s medzinárodnými záväzkami SR. Súčasné konfesné právo rešpektuje a garantuje ústavný záväzok slobody myslenia, svedomia a náboženského vyznania či viery. Štát vo vzťahu k registrovaným cirkvám vychádza z uznania ich spoločenského a právneho postavenia ako právnych subjektov "sui generis", pričom má k nim špecifický prístup a spolupracuje s nimi na zásadách partnerskej spolupráce.

139. Legislatíva SR zaručuje rovnaké postavenie všetkých cirkví a náboženských spoločností pred zákonom. Pritom cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou sa rozumie dobrovoľné združenie osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k náboženskej viere na základe vnútorných predpisov príslušníkov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

140. V SR pôsobí 18 registrovaných cirkví a náboženských spoločností k 1. júlu 2007. V poslednom období boli zaregistrované: Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní

v Slovenskej republike (18. októbra 2006) a Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike (19. apríla 2007).

E. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva

právo na prácu

141. Podľa čl. 35 odsek 1 Ústavy SR každý má právo na slobodnú voľbu povolania, prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Ďalej v zmysle odseku 3 spomínaného článku Ústavy SR majú občania právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Podrobnejšie podmienky ustanovuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“).

142. Ustanovenie § 14 zákona o službách zamestnanosti vychádza z Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce č. 122/1964 o politike zamestnanosti, z Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce č. 168/1988 o podpore zamestnanosti a ochrany pred nezamestnanosťou a z odporúčania č. 176 k tomuto dohovoru. Zároveň je v súlade s Európskou sociálnou chartou, ktorá sa zaoberá taktiež právom jednotlivca na prácu. Ustanovenie vytvára právny rámec pre nediskriminačný prístup k zamestnaniu. Je v súlade aj s článkom 1 Základných zásad zákona číslo 311/2001 Zákonníka práce (ďalej len „Zákonník práce“) pri uplatnení slobodnej voľby zamestnania bez akýchkoľvek obmedzení a diskriminácie priamej či nepriamej. Zároveň je v súlade s príslušnými ustanoveniami smernice Rady 76/207/EHS o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a pracovných podmienok, Smernice Rady 86/613/EHS o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby, vrátane činnosti v poľnohospodárstve a ochrane samostatne zárobkovo činných žien počas tehotenstva a materstva a Smernice Rady 2000/78/EHS, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani.

143. Rovnaké právne postavenie ako občan SR má aj cudzinec, ktorý je účastníkom právnych vzťahov vznikajúcich podľa zákona o službách zamestnanosti.

144. Komplexné služby zamestnanosti upravené zákonom o službách zamestnanosti realizuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom územne príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, a to aj realizáciou aktívnych opatrení na trhu práce, ktoré majú sociálny charakter a sú zamerané predovšetkým na znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

145. Sociálne zabezpečenie uchádzačov o zamestnanie vo forme podpory v nezamestnanosti ako náhrady za stratený príjem z pracovnej činnosti upravuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Po skončení zákonom stanoveného obdobia poberania podpory v nezamestnanosti úrady práce, sociálnych vecí a rodiny podrobne preskúmajú sociálnu situáciu konkrétneho občana a v prípade sociálnej odkázanosti sú takémuto občanovi poskytované dávky v hmotnej núdzi. Poberatelia dávok v hmotnej

núdzí majú vytvorené podmienky na vylepšenie svojej finančnej situácie v prípade ich záujmu, a to účasťou na tzv. aktivačných prácach, ktorých podmienky sú upravené v ustanoveniach zákona o službách zamestnanosti.

146. Politika zamestnanosti, ktorá znemožňuje v praxi akúkoľvek formu diskriminácie vrátane rasovej diskriminácie je dôsledne upravená v § 14 zákona o službách zamestnanosti. Právna úprava bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je koncipovaná v zákone č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov a v ďalších nadväzujúcich všeobecne záväzných právnych predpisoch upravujúcich špecifické aspekty v tejto oblasti, ktorými sa realizuje vnútroštátna politika bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov pri práci.

147. Zamestnávateľ je povinný, bez ohľadu na jeho právnu formu a odvetvie činnosti, zabezpečovať a plniť opatrenia v zmysle zákona voči všetkým zamestnancom. Ide najmä o povinnosť zlepšovať pracovné podmienky a prispôbovať ich zamestnancom; zabezpečovať, aby pracoviská, komunikácie, pracovné prostriedky, pracovné a výrobné postupy, usporiadanie pracovných miest a organizácia práce neohrozovali bezpečnosť a zdravie zamestnancov; zabezpečovať, aby faktory pracovného prostredia vrátane faktorov ovplyvňujúcich psychickú pracovnú záťaž a sociálne faktory neohrozovali bezpečnosť a zdravie zamestnancov; určovať bezpečné pracovné postupy a zabezpečiť vykonávanie zdravotného dohľadu pracovnou zdravotnou službou vrátane lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci, a to v pravidelných intervaloch s prihliadnutím na charakter práce a pracovné podmienky na pracovisku, ako aj vtedy, ak o to zamestnanec požiada.

148. Prostredníctvom zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o inšpekcii práce“) a zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní v znení neskorších predpisov sa presadzuje komplexná ochrana všetkých zamestnancov pri práci.

149. Účelom inšpekcie práce je zabezpečiť dozor nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov, ktoré upravujú pracovnoprávne vzťahy, najmä ich vznik, zmenu a skončenie, mzdové podmienky a pracovné podmienky zamestnancov vrátane pracovných podmienok žien, mladistvých, domáckych zamestnancov, osôb so zdravotným postihnutím a osôb, ktoré nedovršili 15 rokov veku, a kolektívne vyjednávanie; právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vrátane predpisov upravujúcich faktory pracovného prostredia; právnych predpisov, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a záväzkov, ktoré vyplývajú z kolektívnych zmlúv.

150. Inšpekcia práce je aj dozor nad dodržiavaním právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vrátane predpisov upravujúcich faktory pracovného prostredia u štátnych zamestnancov. Súčasťou inšpekcie práce je aj vyvodzovanie zodpovednosti za porušovanie právnych predpisov a za porušovanie záväzkov vyplývajúcich z kolektívnych zmlúv; poskytovanie bezplatného poradenstva zamestnávateľom, fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi a nie sú zamestnávateľmi, a zamestnancom v rozsahu základných odborných informácií a rád o spôsoboch, ako najúčinnšie dodržiavať príslušné predpisy.

151. Inšpekciu práce vykonávajú inšpektoráty práce, ktorých sídla a územné obvody sú zhodné so sídlami a územnými obvody krajov. Orgánom, ktorý riadi a kontroluje inšpektoráty práce a zjednocuje a racionalizuje pracovné metódy inšpektorov práce, je

Národný inšpektorát práce so sídlom v Košiciach. Ústredným orgánom štátnej správy pre inšpekciu práce, ktorý zabezpečuje tvorbu a uskutočňovanie štátnej politiky ochrany práce je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

152. Vecnému rozsahu inšpekcie práce je prispôsobená aj vnútorná organizačná štruktúra inšpektorátov práce, a tým aj odborná špecializácia inšpektorov práce na dozor nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov a nad dodržiavaním právnych a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

153. Na účely výkonu dozoru je inšpektor práce zo zákona vybavený príslušnými oprávneniami, ktoré smerujú k objektívnemu zisteniu skutočného stavu dodržiavania predpisov patriacich do vecného rozsahu inšpekcie práce. Vykonáva sa formou kontrol s rôznym tematickým zameraním.

154. V nadväznosti na zásadu rovnakého zaobchádzania bola podľa plánu činnosti Národného inšpektorátu práce na rok 2006 vykonaná kontrola zameraná na pracovné podmienky ako determinanty rodovej nerovnosti práce, ktorú zabezpečovali všetky inšpektoráty práce. Jej cieľom bolo zisťovanie priamej aj nepriamej rodovej diskriminácie v pracovnoprávných vzťahoch, najmä v oblasti odmeňovania. Súčasne s vykonaním dozoru sa poskytli informácie zamestnávateľom, zamestnancom a zástupcom zamestnancov o ustanoveniach upravujúcich rovnaké zaobchádzanie mužov a žien v pracovnoprávných vzťahoch.

155. V rámci uvedenej tematickej úlohy inšpektoráty práce vykonali 231 previerok, pričom výber kontrolovaných subjektov bol uskutočnený na základe predpokladaného výskytu porovnateľných pracovných profesií pre mužov a ženy. V kontrolovaných subjektoch bolo v čase výkonu dozoru zamestnaných 76 987 zamestnancov, z toho 44 768 žien a 857 zamestnancov so zdravotným postihnutím.

156. Výsledky previerok preukázali porušenie ustanovení Zákonníka práce v odmeňovaní, najmä:

- § 119 ods. 3 tohto zákona v tom, že zamestnávatelia nedodrжали rovnaké mzdové podmienky pre mužov a ženy - zistené v 12 prípadoch,
- § 120 ods. 3 tohto zákona v tom, že v pracovných zmluvách nebol ku každému pracovnému miestu priradený stupeň v súlade s charakteristikami stupňov náročnosti pracovných miest – zistené v 13 prípadoch.

157. Po posúdení zisteného skutkového stavu inšpektori práce využili svoje oprávnenie a nariadili zamestnávateľom odstránenie nedostatkov. Z poznatkov z výkonu dozoru možno konštatovať, že súčasná právna ochrana zamestnancov prostredníctvom ustanovení Zákonníka práce a antidiskriminačného zákona je dostatočná. Dokazovanie porušenia zásady rovnakého zaobchádzania je veľmi náročné a problematické, pretože možno argumentovať len porovnateľným charakterom práce, nie totožnou prácou; v niektorých prípadoch zamestnávateľ odôvodní a preukáže, že nejde o tú istú prácu.

158. Najväčšie rezervy sú v informovanosti a propagácii zameraných na uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch. Na zlepšenie informovanosti verejnosti o tejto problematike bola v roku 2007 vydaná v spolupráci Inštitútu pre výskum práce a rodiny, Národného inšpektorátu práce a Slovenskej zdravotníckej univerzity publikácia „Pravidlá dobrej praxe – Rodová rovnosť na pracovisku“.

159. Inšpektoráty prešetrujú aj podnety zamestnancov, ktoré smerujú k porušovaniu zásady rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch. V roku 2007 inšpektoráty práce evidovali a vybavovali celkom 67 podnetov, z nich 27 bolo opodstatnených. Týkali sa najmä šikanovania, nevyhovujúcich medziľudských vzťahov na pracovisku, nerovnosti v odmeňovaní a nevhodných pracovných podmienok.

160. V roku 2007 nastali zmeny v oblasti pracovného času, ktoré sa dotýkali predovšetkým inštitútu pracovnej pohotovosti.²⁷ Úprava pracovnej pohotovosti sa zosúladiť s rozsudkami Európskeho súdneho dvora vo veci Jaeger, Simap a so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času.

161. Od 1. septembra 2007 sa neaktívna časť pracovnej pohotovosti na pracovisku považuje za pracovný čas. Čas, keď zamestnanec nie je aktívny počas pracovnej pohotovosti, sa nemôže považovať za čas oddychu. Je teda potrebné sledovať, aby priemerný týždenný pracovný čas a v rámci neho aj čas neaktívnej pracovnej pohotovosti na pracovisku vrátane práce nadčas neprekročil 48 hodín týždenne v priemere.

162. Do rozsahu priemerného týždenného pracovného času sa teda započítava pracovný čas, ktorý pozostáva z ustanoveného pracovného času (t.j. pracovného času ustanoveného zamestnávateľom podľa Zákonníka práce, ktorého týždenný rozsah nesmie prekročiť 40 hodín) a neaktívnej časti pracovnej pohotovosti na pracovisku a práce nadčas.

163. Pracovnú pohotovosť môže zamestnávateľ nariadiť najviac v rozsahu osem hodín v týždni a najviac v rozsahu 100 hodín v kalendárnom roku. Nad tento rozsah je pracovná pohotovosť prípustná len po dohode so zamestnancom.

164. Zákonník práce využil možnosť poskytnutia výnimky, v súlade s čl. 17 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času a pre zdravotníckych zamestnancov je rozsah priemerného týždenného pracovného času zvýšený na 56 hodín, ak s týmto zvýšeným rozsahom týždenného pracovného času zamestnanec súhlasí. Uvedený limit sa sleduje za obdobie najviac štyroch mesiacov.

165. Novelou Zákonníka práce sa zmenilo ustanovenie, ktoré vymedzuje práce, ktoré sa nezapočítavajú do ročného limitu práce nadčas. Do počtu hodín najviac prípustnej práce nadčas v roku sa v zmysle § 97 ods. 8 Zákonníka práce nezahŕňa práca nadčas, za ktorú zamestnanec dostal náhradné voľno alebo ktorú vykonával pri

- naliehavých opravárskych prácach alebo prácach, bez ktorých vykonania by mohlo vzniknúť nebezpečenstvo pracovného úrazu alebo škody veľkého rozsahu podľa osobitného predpisu,
- mimoriadnych udalostiach podľa osobitného predpisu, kde hrozilo nebezpečenstvo ohrozujúce život, zdravie alebo škody veľkého rozsahu podľa osobitného predpisu.

166. Zákonník práce osobitne upravuje len zásadu rovnakej mzdy za rovnakú prácu alebo za prácu rovnakej hodnoty pre ženu a muža, ktorá je zakotvená v čl. 141 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva v konsolidovanom znení a v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania a je premietnutá aj v Dohovore

²⁷ nadobudnutím účinnosti zákona č. 348/2007 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Medzinárodnej organizácie práce č. 100/1951 o rovnakom odmeňovaní pracujúcich mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty.

167. Sú to predovšetkým Rómovia, ktorí z dôvodu svojej nekvalifikovanosti nemajú reálnu možnosť sa zamestnať a odkázanosť na sociálnu pomoc štátu nie je pre nich dočasnou životnou etapou, ale dlhodobou, či dokonca doživotnou perspektívou. Pri podrobnejšom skúmaní problematiky postavenia Rómov na trhu práce je možné konštatovať, že táto možnosť voľby – zamestnať sa, alebo poberať dávky v hmotnej núdzi nie je vždy samozrejma.

168. Diskriminácia v pravom slova zmysle by bola považovaná za opodstatnenú, pokiaľ by príslušníci minority boli na rovnakom stupni vzdelania ako nerómovia a z dôvodu ich pôvodu by ich zamestnávateľ odmietol zamestnať. V praxi je však veľmi ťažko dokázať zamestnávateľovi jeho diskriminačný postoj, nakoľko môže kedykoľvek argumentovať práve nízkou kvalifikáciou rómskych uchádzačov o zamestnanie.

169. Dlhodobá nezamestnanosť rómskej populácie súvisí s úrovňou ich bývania, možnosťou dopravy do zamestnania a so situáciou na lokálnom trhu práce. Jej riešenie vyžaduje komplexný prístup a dlhodobé koordinované riešenie, najmä v rámci politiky bývania, vzdelávacej politiky a politiky trhu práce.

170. V praxi boli zaznamenané snahy v rámci pilotných projektov v oblasti vzdelávacích aktivít, zriaďovania obecných sociálnych podnikov, finančnej dotácie pracovných miest zo Štátneho rozpočtu SR. V rámci grantovej schémy Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity boli podporené mnohé druhy obecných sociálnych podnikov, ktorých zameranie sa orientovalo na moderné ekologické vykurovanie (výroba biomasy – drevnej štiepky), výroba betónových odliatok, zámkovej dlažby, výroba a distribúcia potravinových balíčkov pre žiakov z rodín v hmotnej núdzi a pod. Obecné sociálne podniky vznikli v obciach Budkovce, Červenica, Jablonov, Kurov, Spišský Hrhov, Sveržov, Šarišské Čierne, Torysa, Veľké Kapušany, Žehra.

171. Posilňovaním partnerstiev medzi územnou samosprávou, zamestnávateľmi, rómskymi organizáciami, mimovládnyimi organizáciami a verejnými službami zamestnanosti s cieľom vytvárať pracovné príležitosti a realizovať vzdelávanie a prípravu podľa potrieb lokálnych trhov práce, sa mierne podarilo dosiahnuť tento cieľ. Vplyv na to mala tiež podpora terénnej sociálnej práce a terénnej komunitnej práce, najmä zdravotníkov, pracovných asistentov a voľnočasových pracovníkov.

Právo zakladať odborové organizácie

172. Ministerstvom vnútra SR bol vypracovaný návrh zákona o spolkoch. Podľa Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2007 mal byť vypracovaný návrh novely zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na skutočnosť, že zákon pochádza z roku 1990, jeho novelizácia by bola veľmi rozsiahla a nespĺňala by požiadavky prehľadnosti a zrozumiteľnosti právnej úpravy, Ministerstvo vnútra SR predložilo návrh nového zákona o spolkoch.

173. Vplyv na znenie návrhu zákona o spolkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov má Oznámenie Komisie Európskeho spoločenstva, Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu

hospodárskemu a sociálnemu výboru²⁸ pod názvom Prevencia a boj proti financovaniu terorizmu prostredníctvom zvýšenej koordinácie na vnútroštátnej úrovni a väčšej transparentnosti neziskového sektora.

174. Druhým podstatným dokumentom, ktorého obsah reflektuje návrh zákona o spolkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy členským štátom o právnom postavení mimovládnych organizácií v Európe²⁹, prijaté dňa 10. októbra 2007.

175. Návrh zákona bol koncom roka 2007 predložený do medzirezortného pripomienkového konania a v súčasnej dobe prebieha vyhodnocovanie pripomienok a ďalšia diskusia s predstaviteľmi organizácií tretieho sektora. V tejto oblasti MV SR úzko spolupracuje s poradným orgánom vlády SR - Radou vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie.

Právo na bývanie

176. V SR neexistuje pojem rasová diskriminácia v bývaní. Na zvýšenie dostupnosti bývania pre sociálne ohrozené skupiny obyvateľstva sa ako posudzujúce kritérium používa sociálny status užívateľov nájomných bytov – príjem. Kritérium pre bývanie v nájomných bytoch nižšieho štandardu je stav hmotnej núdze. Okrem sociálneho statusu sú zohľadňované aj ďalšie identické kritériá, ktoré znásobujú marginalizáciu tohto obyvateľstva: vzdelanostná úroveň, dĺžka nezamestnanosti, miera koncentrácie a pod.

177. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (ďalej len „MVR SR“) v spolupráci so samosprávami realizuje program rozvoja bývania od roku 1998 so snahou zapájať do projektov výstavby aj budúcich užívateľov nájomných bytov. Vytvorené programy rozvoja bývania obsahujú zvýhodnené nástroje na pokles sociálneho vylúčenia rómskych komunít a sú prostriedkom integrácie marginalizovaných skupín občanov do majoritnej spoločnosti. O lokalizácii výstavby bytov nerozhoduje štát, ale miestne samosprávy.

178. Úspešnosť programov a predchádzanie segregácii rómskych komunít v oblasti bývania sú však podmienené zodpovedným prístupom rómskych komunít k zlepšeniu ich bývania, ochotou prispôbiť sa novým podmienkam a najmä dodržiavaním povinností súvisiacich s užívaním bytov. Realizácia opatrení na zlepšenie podmienok bývania nie je možná bez činnosti komunitných centier a komunitnej sociálnej práce v oblasti osvetu, poradenstva a pomoci pri získavaní návykov a schopností potrebných pre začleňovanie sa sociálne vylúčených rómskych komunít do spoločnosti.

179. Uspokojovanie potrieb bývania sociálne odkázaných občanov žijúcich predovšetkým v rómskych osadách predstavuje otvorený problém aj vzhľadom ku skutočnosti, že kvalitatívna úroveň ich obydľí je väčšinou hlboko pod štandardom úrovne bývania majoritnej časti obyvateľstva.

180. Väčšinu obydľí v rómskych osadách možno charakterizovať ako jednoduché príbytky, nevyhovujúce platným technickým ani hygienickým normám, sú vybudované svojpomocne, mimo stavebného konania a bez usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom. Prístup ku komunálnej vybavenosti a k verejným službám je značne obmedzený. Najzávažnejším

²⁸ číslo KOM (2005) 620 vydané v Bruseli 29. 11. 2005

²⁹ recommendation CM/Rec(2007)14 of the Committee of Ministers to member states in the legal status of non-governmental organisations in Europe

problémom je nedostatočný prístup k elektrine, pitnej vode, kanalizácií a odvozu tuhého komunálneho odpadu. Potrebu bývania a potrebu realizácie zvyrazňuje stúpajúca krivka populácie rómskych rodín v osadách, ale i mestských zónach, kde sa začína prejavovať problém nutnosti obnovy bytového fondu z dôvodu jeho poškodenia. V prevažnej väčšine bytov býva i viac generácií.

181. Vláda Slovenskej republiky sa riešením problematiky bývania rómskych komunit zaoberá pravidelne. Uznesením číslo 63 z roku 2005 schválila „Dlhodobú koncepciu bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania“, ktorú vypracovalo MVRR SR v spolupráci s Úradom splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Dlhodobá koncepcia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva je zameraná na riešenie problematiky bývania sociálne vylúčených komunit a je špecifickým doplnením koncepcie štátnej bytovej politiky. Predstavuje rozpracovanie princípu dočasných vyrovnávacích opatrení, definovaných vo vládou prijatých Základných tézach koncepcie politiky vlády SR v integrácii rómskych komunit v oblasti bývania. Cieľom opatrení formulovaných v koncepcii je zlepšenie sociálnej, kultúrnej a ekonomickej úrovne života obyvateľov sociálne vylúčených komunit a jeho postupná integrácia do života občianskej spoločnosti.³⁰

182. Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity systematicky spolupracuje s MVVR SR na realizácii programu podpory výstavby obecných nájomných bytov nižšieho štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi a výstavbe technickej vybavenosti v rómskych osadách.

183. Okrem finančných prostriedkov poskytovaných MVRR SR je podpora výstavby bytov zabezpečovaná poskytovaním finančných dotácií v rámci grantovej schémy Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity na preplatenie vypracovania projektovej dokumentácie. V rámci grantovej schémy bolo v roku 2007 podporených 110 projektov na výstavbu, dostavbu, rekonštrukciu technickej vybavenosti v rómskych osídleniach a 60 projektov zameraných na rekonštrukciu občianskej vybavenosti.

184. V nadväznosti na „Dlhodobú koncepciu bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania“ zabezpečilo MVRR SR spracovanie metodickéj publikácie „Postupy, prípravy a vzorové projekty výstavby nájomných bytov nižšieho štandardu“. Cieľom vypracovania danej publikácie je poskytnúť predstaviteľom miestnych samospráv metodický materiál, ktorý objasňuje postupy, zásady a pravidlá pri zaobstarávaní a financovaní projektovej dokumentácie a výstavbe nájomných bytov nižšieho štandardu. Súčasťou publikácie je 9 vzorových projektov, ktoré zohľadňujú špecifiká bývania marginalizovaných skupín obyvateľstva a zodpovedajú požiadavkám pre poskytovanie dotácií na obstarávanie nájomných bytov nižšieho štandardu.

185. V súlade so zámermi koncepcie štátnej bytovej politiky štát postupne vytvoril systém podporných ekonomických nástrojov rozvoja bývania, ktoré sú diferencované podľa sociálnej situácie záujemcov o bývanie. Najväčšia a najúčinnějšía podpora štátu je smerovaná na podporu výstavby nájomných bytov pre domácnosti s najnižšími príjmami a nájomných bytov

³⁰ materiál je zverejnený na internetovej stránke www.build.gov.sk a www.vlada.gov.sk/romovia.

nižšieho štandardu, ktorá sa poskytuje marginalizovaným skupinám obyvateľstva vrátane občanov sociálne vylúčených rómskych komunít.

186. MVRR SR v rámci Programu rozvoja bývania spolufinancuje výstavbu bytov nižšieho štandardu a výstavbu technickej vybavenosti pre občanov v hmotnej núdzi vyčlenenými dotačnými prostriedkami z rozpočtu štátu spolu s finančnými prostriedkami samospráv, resp. vlastnými prácami budúcich nájomcov.

187. V mnohých prípadoch občania, ktorým sú nájomné byty poskytované, nie sú pripravení na užívanie bytov a dochádza k ich nadmernému znehodnocovaniu. Preto investori stavieb majú snahu zainteresovať budúcich užívateľov na spolufinancovaní výstavby bytov odpracovaním určitého podielu prác na stavbe. Takáto forma výstavby sa svojím vecným zameraním dotýka aj rómskej komunity. Pre byty nižšieho štandardu sa poskytuje dotácia 75% a 80% z obstarávacích nákladov bytovej stavby podľa podlahovej plochy bytu.

188. MVRR SR poskytlo na výstavbu bytov pre marginalizované skupiny obyvateľstva v rámci schváleného Programu rozvoja bývania od roku 2002 nasledovné finančné prostriedky:

<i>Rok</i>	<i>Počet nájomných bytov so štátnou podporou (nižší štandard)</i>	<i>Poskytnutá dotácia v tis. Sk</i>
2002	235	60 006,2
2003	0	0,0
2004	333	126 606,5
2005	458	202 541,0
2006	679	239 220,9
2007	561	232 214,0

Tab.č. 4.: Súhrn poskytnutých dotácií pre marginalizované skupiny obyvateľstva na obstaranie nájomných bytov nižšieho štandardu

189. Výstavba nájomných bytov a technickej vybavenosti pre marginalizované skupiny obyvateľstva s podporou štátu sa realizovala najmä v Košickom kraji, Prešovskom kraji, Banskobystrickom kraji a Žilinskom kraji. Dobré výsledky sa dosiahli napr. v týchto lokalitách: Zborov, Ďurkov, Jarovnice, Kecerovce, Nálepko, Markušovce, Spišský Štiavnik, Hrabušice, Veľká Lomnica, Letanovce, Michalovce, Sabinov, Spišský Hrhov, Bačkov, Spišská Nová Ves, Egreš, Krivany, Veľký Šariš, Sveržov, Rimavská Seč a iné.

Právo na ochranu zdravia, liečebnú starostlivosť

190. V oblasti zvyšovania kvality zdravotnej starostlivosti, životného prostredia a podmienok obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít na území Slovenska, kontinuálne pokračujú kľúčové programy, na ktorých sa spolupodieľa Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity s Ministerstvom zdravotníctva SR.

191. Najproblémovejšia sa javí životná situácia obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lokalít, kde je zdravotno-hygienická situácia najhoršia. Najzávažnejšie problémy sú:

- nedostatočné zásobovanie nezávadnou pitnou vodou, zároveň tiež odmietavý postoj k používaniu upravenej chlóranej vody zo strany rómskej komunity. Významný podiel obyvateľov je zásobovaných z technicky neupravených studní, prípadne i priamo vodných tokov. Závažná je skutočnosť odstavovania vody verejných vodovodov z dôvodu neplatenia za vodu.
- nedostatočná kanalizácia a nedostatočný spôsob odvádzania odpadových vôd. Vo väčšine rómskych osád sú využívané suché záchody so vsakovacími jamami, resp. i bez nich. Sú však i osady bez akýchkoľvek záchodov.
- problematická likvidácia komunálneho odpadu. V niektorých prípadoch sa hromadí a rozkladá neodstraňovaný a neodvázaný odpad v osadách. Nie vždy rómski občania využívajú zabezpečené smetné koše a veľkoplošné kontajnery. Zhromažďovanie tuhého komunálneho odpadu je najčastejšie riešené do veľkoobjemových kontajnerov, menej do kuka nádob so zabezpečeným odvozom. Zhromažďovanie tekutého odpadu vo veľkoobjemových kontajneroch je najmä v teplých dňoch spojené s rizikom rozkladu odpadu, nakoľko tento obsahuje aj odpad podliehajúci rýchlemu rozkladu a frekvencia vývozu je až po naplnení kontajnerov. Často však i napriek zabezpečeniu odvozu odpadu dochádza k znečisťovaniu prostredia osád jeho priamym vyhadzovaním v okolí obydľí.

192. SR si uvedomuje zdravotno-hygienickú situáciu v rómskych osadách. Jedným zo spôsobom riešenia tohoto problému je práve zainteresovať občanov rómskych komunít podieľať sa aktívne na riešení svojich problémov. Zapojenie sa do komunity, t.j. úzka spolupráca obce resp. mesta a rómskeho etnika, účasť na spoločných rozhodnutiach vo verejných veciach, zastúpenie v obecnom resp. mestskom zastupiteľstve štátnej správy, samosprávy, verejnej správy, nadácií pôsobiacich v príslušnom regióne.

193. Zároveň je nevyhnutné zvýšiť zdravotné uvedomenie zdravotnou-výchovou obyvateľov rómskych osád v oblasti zdravého životného štýlu, starostlivosti o zdravie, hygiene bývania, osobnej hygieny, problematike infekčných ochorení a očkovania. Riešiť zásobovanie pitnou vodou napojením a rozširovaním existujúcich sietí verejných vodovodov, výstavbou individuálnych zdrojov pitnej vody. Zabezpečiť okolie zdrojov proti nadmernému znečisťovaniu. Kvalita vody musí byť pravidelne kontrolovaná. Vodovodný systém musí mať zodpovedného majiteľa, resp. prevádzkovateľa. Odkanalizovanie riešiť napojením na verejnú kanalizáciu, resp. vybudovaním nepriepustných žump.

194. V roku 2007 MVR SR poskytlo v 11 obciach v 2 krajoch (banskobystrický a prešovský kraj) podporu výstavby technickej vybavenosti v rómskych osadách – dotácie na výstavbu vodovodu 4 192 200 Sk a výstavbu kanalizácie 4 420 800 Sk.

V roku 2007 Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity udelil finančnú dotáciu na prívod pitnej vody pre 19 obcí vo výške 3 932 000 Sk a na výstavbu kanalizácie pre 1 obec vo výške 100 000 Sk.

195. Ministerstvo zdravotníctva SR vypracovalo „Program podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku (2007 - 2015)“ (ďalej len „program“), ktorý sa realizuje prostredníctvom Regionálnych úradov verejného zdravotníctva.

196. Program sa opiera o výsledky projektu Phare - pilotný projekt „Zlepšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre marginalizované rómske komunity na Slovensku“, ktorý realizovalo Ministerstvo zdravotníctva SR v rokoch 2004 - 2006 a v ktorom sa konštatuje, že zavedenie systému laikov, ktorí prenesú zdravý životný štýl do svojej komunity sa osvedčil.

197. Cieľom programu je podpora rovnosti a spravodlivosti v zdraví, zlepšenie zdravotného stavu a zvýšenie zodpovednosti za vlastné zdravie. Cieľovou skupinou programu sú obyvatelia žijúci v segregovaných a separovaných rómskych osídleniach. Program je rozdelený do dvoch etáp. Prvá etapa programu je zacielená na znevýhodnenú rómsku komunitu. Druhá etapa v roku 2009 bude modifikovaná aj pre ďalšie znevýhodnené skupiny (bezdomovcov, utečencov). Súčasťou programu je monitorovanie a analýza vzťahov determinantov zdravia a verejného zdravia, príprava a realizácia programov podpory zdravia a hodnotenie.

198. Program bude realizovaný prostredníctvom komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy (ďalej len „komunitní pracovníci“). Na základe tohto programu by mali byť komunitní pracovníci začlenení do štruktúry a personálneho obsadenia regionálnych úradov verejného zdravotníctva v tých regiónoch, kde je najvyššia nezamestnanosť, najnižšie sociálno-ekonomické hodnotenie, najväčší počet rómskych obyvateľov a zlý zdravotný stav. Vzdelávanie komunitných pracovníkov zabezpečí Úrad verejného zdravotníctva v spolupráci s ďalšími inštitúciami (Lekárska fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a ďalšie organizácie).

199. Do programu bolo v roku 2007 zapojených celkovo 10 Regionálnych úradov verejného zdravotníctva a 30 komunitných pracovníkov. Komunitní pracovníci realizujú osvetu v zdravotnej výchove, v prevencii ochorení, v starostlivosti o zdravie a distribúciu zdravotnovýchovných materiálov vo vybraných rómskych osídleniach. Komunitní pracovníci spolupracujú so školami, s terénnymi sociálnymi pracovníkmi, s lekármi (všeobecným lekárom pre dospelých, pediatrom, gynekológom a zubným lekárom), s obecnými úradmi, so zdravotnými poisťovňami, s asistentmi učiteľa a s regionálnymi kanceláriami Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity. V hodnotenom období bola cielene poskytovaná finančná podpora na deratizáciu a dezinfekciu miestnym samosprávam, v ktorých sa nachádzajú početné rómske komunity. Program pokračuje v plnení svojich úloh aj v roku 2008.

Sterilizácie rómskych žien

200. Na Slovensku neexistuje a nikdy neexistovala štátom vedená politika, ktorá by kohokoľvek podnecovala k sterilizácii skupín obyvateľstva alebo by viedla k tolerovaniu takéhoto nezákonného počínania.

201. V oblasti problematiky sterilizácie došlo k prijatiu nových legislatívnych opatrení, konkrétne zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“) účinného od 1. januára 2005. Tento zákon zároveň novelizoval Trestný zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov a zaviedol novú skutkovú podstatu trestného činu „nezákonná sterilizácia“.

202. Zavedením tejto skutkovej podstaty trestného činu SR implementovala svoje medzinárodnoprávne záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj odporúčania príslušných medzinárodných orgánov a organizácií.

203. Nový Trestný zákon, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006, prevzal na jednej strane uvedenú skutkovú podstatu do druhého dielu osobitnej časti zákona v rámci trestného činu

„neoprávnené odoberanie orgánov, tkanív a buniek a nezákonná sterilizácia“ (§ 159) a na druhej strane taktiež sprísňuje trestnoprávny postih.

204. Zákon o zdravotnej starostlivosti okrem iného upravuje nediskriminačný prístup k zdravotnej starostlivosti, podmienky získavania informovaného súhlasu pacientov, vykonávanie sterilizácie a tiež zabezpečenie prístupu k zdravotnej dokumentácii. V zmysle uvedeného zákona možno sterilizáciu vykonať len na základe písomnej žiadosti a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas alebo na základe rozhodnutia súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu.

205. Podľa § 6 ods. 5 zákona o zdravotnej starostlivosti písomná forma informovaného súhlasu sa vyžaduje:

- a) v prípadoch uvedených v § 27 ods. 1, § 36 ods. 2, § 38 ods. 1 a v § 40 ods. 2,
- b) pred vykonaním invazívnych zákrokov v celkovej anestéze alebo lokálnej anestéze,
- c) pri zmene diagnostického postupu alebo liečebného postupu, ktorý nebol obsahom predošlého informovaného súhlasu.

206. V zmysle zákona o zdravotnej starostlivosti (§ 40) sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas doplnenej o písomnú žiadosť a informovaný súhlas osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas a rozhodnutie súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu. Poučenie predchádzajúce informovanému súhlasu sa musí poskytnúť spôsobom ustanoveným zákonom a musí zhrňovať informácie o

- a) alternatívnych metódach antikoncepcie a plánovaného rodičovstva,
- b) novej zmene životných okolností, ktoré viedli k žiadosti o sterilizáciu,
- c) medicínskych dôsledkoch sterilizácie ako metóde, ktorej cieľom je nezvratné zabránenie plodnosti,
- d) možnom zlyhaní sterilizácie.

207. V nadväznosti na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky³¹ bolo uznesením Krajskej prokuratúry v Košiciach z 9. februára 2007 zrušené uznesenie vyšetrovateľky Policajného zboru o zastavení trestného stíhania s tým, že vo veci bude potrebné znovu konať a rozhodnúť. Vzhľadom k vyššie uvedeným skutočnostiam bol rozkazom prezidenta Policajného zboru³² zriadený špecializovaný tím na odhaľovanie, vyšetrovanie a dokumentovanie trestnej činnosti súvisiacej so sterilizáciou rómskych žien so sídlom na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Žiline.

208. Vyšetrovací tím v rámci svojej činnosti vychádzal z nálezov Ústavného súdu SR a plnil úlohy vyplývajúce z pokynu dozorujúceho prokurátora. Dozorujúci prokurátor Krajskej prokuratúry v Košiciach sa viacerých úkonov osobne zúčastnil.

209. Vzhľadom na výsledky vykonaného vyšetrovania dňa 28. decembra 2007 vyšetrovateľka Policajného zboru podľa § 215 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku trestné stíhanie vedené vo veci trestného činu genocídy (§ 418 ods. 1 písm. b) Trestného zákona) zastavila, pretože nie je tento skutok trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci. Na základe podnetu vedúcej

³¹ číslo III ÚS 194/06-46 z 13. 12. 2006

³² číslo 50/2007 zo dňa 4.5.2007

špecializovaného tímu bol vydaný rozkaz prezidenta Policajného zboru³³, ktorý ruší rozkaz o zriadení špecializovaného tímu. Rozkaz nadobudol účinnosť 1. februára 2008.

210. Proti uzneseniu vyšetrovateľky Policajného zboru podala za dotknuté osoby I. G., R. H. a M. K. dňa 4. januára 2008 ich splnomocnenkyňa sťažnosť. Úrad justičnej a kriminálnej polície Krajského riaditeľstva Policajného Zboru v Žiline túto sťažnosť obdržal dňa 11. januára 2008 a následne ju spolu so spisovým materiálom predložil na rozhodnutie na Krajskú prokuratúru v Košiciach. Krajská prokuratúra v Košiciach následne sťažnosť zamietla. Predmetné uznesenie Krajskej prokuratúry v Košiciach je od 19. februára 2008 právoplatné.

Právo na vzdelanie a školenie

211. Keďže v SR nie je možné monitorovať postavenie rómskych detí v školách pre obmedzenia zberu štatistických údajov podľa etnicity, etnické štatistiky sú založené na sebaidentifikácii skupiny občanov – Rómov. Pre potreby zabezpečovania zvyšovania vzdelanostnej úrovne rómskych detí sa zaviedla kategória detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a je využitá ako náhrada chýbajúcich etnických dát, i keď nemožno zaručiť, že reprezentuje všetky rómske deti a zároveň zahŕňa aj deti inej národnosti.

212. V záujme zlepšenia prístupu ku vzdelaniu deťom žijúcim v rodinách, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi (týka sa vo veľkej miere rómskych detí), boli prijaté opatrenia zamerané na podporu plnenia povinnej školskej dochádzky a dosiahnutie stredoškolského vzdelania. Deťom, ktoré si plnia povinnú školskú dochádzku a žijú v rodinách, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, je možné poskytnúť dotáciu na stravu, na školské potreby a na štipendium. Dotácia na stravu sa poskytuje predovšetkým na zabezpečenie obeda pre deti. Za poskytnutú dotáciu na školské potreby zriaďovateľ zakúpi pre deti v prvom rade zošity, písacie potreby, učebnice a nevyhnutné pomôcky potrebné pre vyučovací proces.

213. Ďalšou z foriem podpory vzdelávania rómskych detí je štipendijný program Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Jeho zmyslom je podporiť talentovaných rómskych študentov za účelom nadobudnutia vzdelania resp. realizácie ich špecifických záujmov. Finančná pomoc vytvára predpoklady na zvýšenie šancí na adekvátne uplatnenie sa. Štipendiá sú poskytované v spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti. Na ich získanie nie je potrebné skúmať sociálnu situáciu rodiny, aj keď je zohľadňovaná.

214. Dokument „Akčný plán opatrení predchádzania a zmiernovania chudoby a sociálneho vylúčenia v podmienkach SR z gescie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na roky 2005 – 2006“ rozšíril priority a ciele stanovené v Národnom akčnom pláne dekády. Rozvoj inkluzívnych politík aj v systéme vzdelávania je jedným z hlavných prostriedkov predchádzania chudoby detí.

215. Zabezpečovaním rovnosti šancí v prístupe ku vzdelaniu bez ohľadu na prostredie, z ktorého dieťa pochádza, predovšetkým podporou počas vzdelávania a intervenciami počas predškolského obdobia sa zabezpečí integrácia detí z rizikových a marginalizovaných skupín do štandardného školského prostredia.

³³ číslo 4/2008 zo dňa 21.1.2008

216. Vychádzajúc z Ústavy SR a medzinárodných dokumentov, ktorými je SR viazaná, rómska národnostná menšina má možnosti uplatnenia práva na vzdelávanie v materinskom jazyku.

217. Realizácia práva na vzdelávanie v rómskom jazyku v kontexte výchovno-vzdelávacej sústavy SR sa v súčasnosti uskutočňuje v rámci experimentálneho overovania predmetu rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie pod gestorstvom Štátneho pedagogického ústavu. Na realizáciu takejto výučby sa vyžaduje zabezpečiť:

- prípravu učiteľov rómskeho jazyka a literatúry,
- prípravu učiteľov jednotlivých predmetov v rómskom jazyku,
- základné pedagogické dokumenty (učebné plány, učebné osnovy),
- tvorbu a vydávanie učebníc a učebných textov v rómskom jazyku,
- vydávanie odbornej literatúry.

218. Predmety rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie sa vyučujú v 3 základných školách a v 5 stredných školách v rámci projektov „Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry základných a stredných školách“ a „Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula predmetu rómske reálie“. Priebežne sa pripravujú základné pedagogické dokumenty.

219. Štátny pedagogický ústav realizoval projekt s podporou Európskeho sociálneho fondu „Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením nového študijného zamerania – romistika do systému vzdelávania stredných škôl“. Výstupom sú publikácie: pravidlá rómskeho pravopisu, učebnica rómskeho jazyka + CD, metodická príručka k učebnici rómskeho jazyka, konverzačný lexikón rómskej gramatiky, doplnkové učebné texty k predmetu rómsky jazyk, metodika k doplnkovým učebným textom k predmetu rómsky jazyk, dejiny Rómov, antológia rómskej hudby + DVD, antológia rómskych tradícií a remesiel, antológia rómskych spisovateľov.

220. Na vytváranie podmienok dvojjazyčného vzdelávania alebo vzdelávania v rómskom jazyku prihliada aj Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín³⁴ a Návrh koncepcie výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 206 zo dňa 2. apríla 2008.

221. V súčasnosti sa pod gestorstvom Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity pripravuje štandardizácia rómskeho jazyka a kodifikácia jeho pravopisu. Sú pripravené materiály na proces akreditácie študijného programu Rómsky jazyk, literatúra a kultúra, ktorý plánuje realizovať Ústav romologických štúdií pri Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Nový študijný program bude zaradený pod program neslovanské jazyky. Súčasne sa pripravuje II. vydanie Pravidiel rómskeho pravopisu, čo je jeden z dôležitých momentov procesu štandardizácie jazyka.

222. Školskú neúspešnosť rómskych žiakov napriek preukázateľným snahám vlády SR sa nedarí odstrániť ani minimalizovať. Pretrvávajúcimi príčinami zostávajú: nízka vzdelanostná úroveň rodičov, odlišná hodnotová orientácia, v ktorej vzdelanie nehrá významnú rolu, a z toho vyplývajúca nízka motivácia k učeniu, odlišné kultúrne, sociálne a emocionálne zázemie, absencia povinnej predškolskej prípravy, nedostatočné ovládanie slovenského

³⁴ schválená vládou SR uznesením č. 1100 z 19. decembra 2007

jazyka, nedostatočne vypestované základné sociálne, hygienické a pracovné návyky, nie vždy najvhodnejšie prístupy pedagogických zamestnancov k týmto deťom a nedostatočná dochádzka týchto detí do školy. Súčasná základná škola (ďalej len „ZŠ“) je pre rómske deti „cudzou inštitúciou“, do ktorej neradi chodia, pretože nerešpektuje ich etnickú, kultúrnu, sociálnu, jazykovú a psychickú odlišnosť.

223. Súčasťou Strednodobej koncepcie rozvoja rómskej národnostnej menšiny³⁵, je aj odporúčenie ministerstvu školstva legislatívne riešiť povinnú predškolskú prípravu 5 – ročných detí do roku 2013, nakoľko uzákonením povinnej predškolskej prípravy sa dosiahne potrebná pripravenosť na vstup detí na plnenie povinnej školskej dochádzky, čím sa eliminujú riziká školskej neúspešnosti.

224. Špeciálne školy zriaďované pre žiakov s rôznym druhom a typom postihnutia majú v SR svoje opodstatnenie rovnako ako v iných krajinách, čo je vyjadrené aj v Pravidle č. 6 "Vzdelávanie" Štandardných pravidiel na vytváranie rovnakých príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím vydaných na základe uznesenia prijatého Valným zhromaždením OSN 4. marca 1994. V špeciálnych školách (triedach) pôsobí špeciálny pedagóg a asistent/ka učiteľa, ktorý/á má za úlohu podieľať sa na utváraní podmienok nevyhnutných na prekonávanie najmä zdravotných a sociálnych bariér žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu.

225. Školská legislatíva v SR nepozná tzv. „špeciálne vyrovnávacie triedy pre mentálne postihnuté deti“ ako uvádza odporúčanie č. 8 výboru.

226. V kontexte výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov, vzhľadom na ich sociálnu situáciu, nutnosti pozdvihnutia ich vzdelanostnej úrovne, zapojenia sa do spoločenského života s uplatnením sa na trhu práce a Dohovoru o právach dieťaťa si vyžaduje komplexné riešenie problému z pohľadu detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v školskom výchovno-vzdelávacom systéme v SR. Takýto prístup k riešeniu výchovy a vzdelávaniu rómskych detí a žiakov sa uplatňuje vo všetkých členských krajinách Dekády začleňovania rómskej populácie do spoločnosti.

227. Tento zámer potvrdzujú aj výsledky štúdie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj - Programme for International Student Assessment (ďalej len „OECD PISA“).³⁶ Podľa štúdie vydanéj OECD PISA 2003 je v SR vzdelanostná úroveň pod priemerom OECD a silne ju ovplyvňuje sociálno-ekonomické zázemie. Obzvlášť slabú úroveň vzdelania dosahujú rómske deti, ktoré väčšinou pochádzajú z nižších sociálno-ekonomických vrstiev a predstavujú významné a stále rastúce percento detskej populácie.

228. Súčasná situácia vo výchove a vzdelávaní rómskych detí a žiakov si vyžaduje vytvoriť model, ktorý si kladie za úlohu uskutočniť politiku vytvárania rovnosti šancí v oblasti vzdelávania pre znevýhodnenú skupinu, a to už od predškolského vzdelávania na princípe „Dať viac tým, ktorí majú menej“, aplikujúc tak princíp dočasných vyrovnávajúcich opatrení.

Kraj	v MŠ v %	v ZŠ v %
Bratislavský	2,09	2,96
Trnavský	1,67	3,23

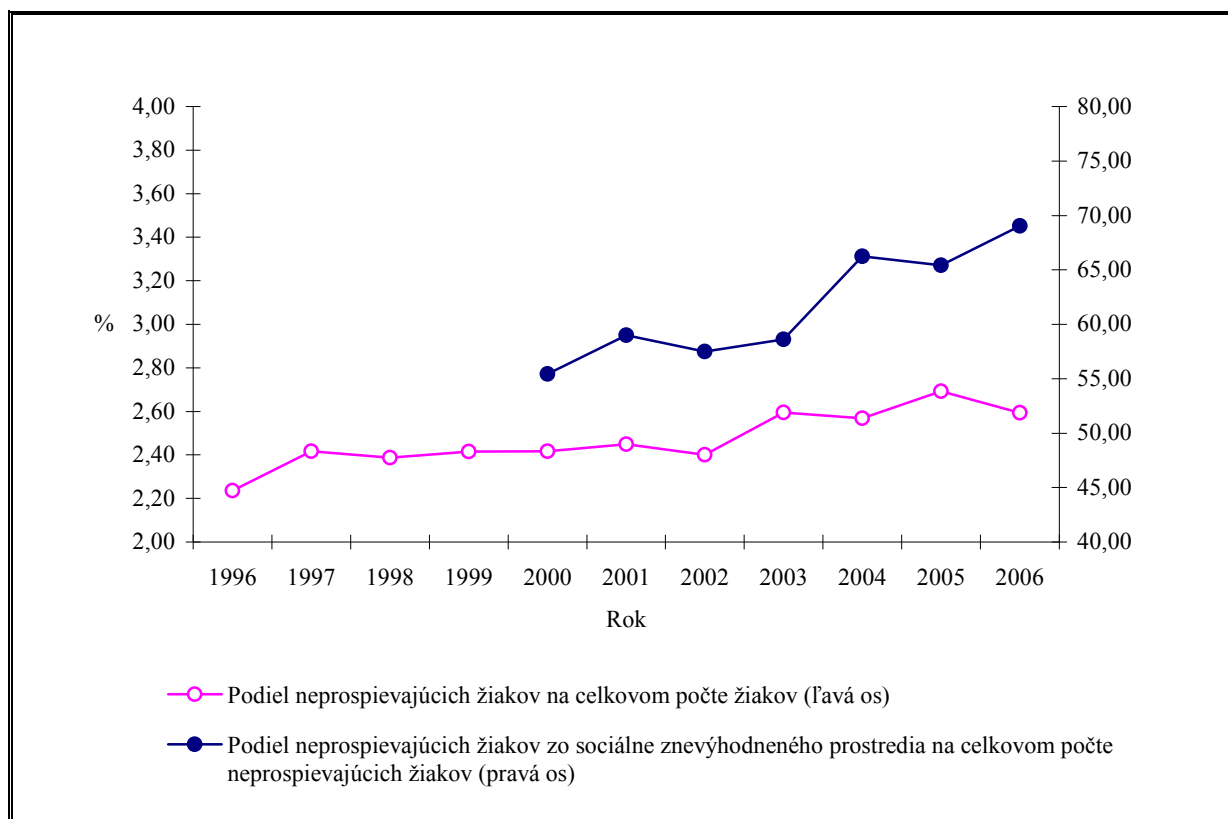
³⁵ schválená vládou SR uznesením č. 183 zo dňa 26. marca 2008

³⁶ Koršňáková, P. – Tomengová, A.: PISA SK 2003 – Národná správa. Bratislava, ŠPÚ 2004

Trenčiansky	0,20	0,53
Nitriansky	1,34	2,78
Žilinský	0,48	1,09
Banskobystrický	6,76	14,19
Košický	7,07	19,24
Prešovský	5,39	14,49
SR	3,41	8,28

Tab. č. 5.: Zastúpenie rómskych detí v materských školách (MŠ) a žiakov v základných školách (ZŠ) v krajoch³⁷

229. Na základe podkladov z Ústavu informácií a prognóz školstva (ďalej len „ÚIPŠ“) a výsledkov prieskumu Metodicko-pedagogického centra Prešov (ďalej len „MPC Prešov“) uvádzame vývoj školskej neúspešnosti žiakov základných škôl v SR za obdobie 1995/1996 - 2005/2006 v tabuľke a vývoj počtu neprospievajúcich žiakov základných škôl v SR v rokoch 1996 – 2006. Podiel žiakov, ktorí sú neúspešní pri plnení povinnej školskej dochádzky sa dlhodobo pohybuje okolo 2,5 %, to znamená, že každoročne opakuje niektorý ročník 25 z 1000 žiakov.

³⁷ Vyhodnotenie prieskumu o postavení rómskeho dieťaťa a žiaka vo výchovno-vzdelávacom systéme SR, MPC, Prešov 2002, ISBN 80- 8045-266-0

Tab. č. 6.: Vývoj školskej neúspešnosti žiakov základných škôl v SR a vývoj počtu neprospeievajúcich žiakov základných škôl v SR v rokoch 1996 – 2006.

230. V prieskume v roku 2005³⁸ počet žiakov v základných školách zo sociálne znevýhodneného prostredia tvoril 15,49 % z celkovej vzorky 237 229 žiakov zo všetkých krajov v SR. Percentuálne zastúpenie opakujúcich žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len „SZP“) uvádzame v poradí od najvyššieho po najnižšie:

1.	Prvý ročník	24,71 %
2.	Piaty ročník	18,28 %
3.	Šiesty ročník	15,98 %
4.	Druhý ročník	15,52 %
5.	Siedmy ročník	15,28 %
6.	Štvrtý ročník	14,19 %
7.	Tretí ročník	13,45 %
8.	Osmy ročník	11,33 %
9.	Deviaty ročník	3,67 %

231. Podľa výsledkov prieskumu opakovanie ročníka u žiakov zo SZP v jednotlivých ročníkoch odráža náročnosť vstupu detí zo SZP do 1. ročníka základnej školy, ale aj na 2. stupeň základnej školy. Najproblematickejšie sú prvý a piaty ročník, ktoré spôsobujú najvyššiu psychickú záťaž pre všetkých žiakov plniacich si povinnú školskú dochádzku. Uvedené alarmujúce údaje deklarujú, že opakovanie prvého ročníka (opakuje ho takmer štvrtina – 24,71 % žiakov zo SZP) pôsobí demotivujúco na ich vzťah ku škole a negatívne vplýva na rozvoj ich osobnosti.

232. Povinná predškolská príprava, redukcia učebných osnov, prítomnosť asistenta učiteľa, zriaďovanie nultých ročníkov, vytváranie multikultúrneho prostredia sa na základe zistení javia ako opodstatnené a nevyhnutné. Okrem uvedeného je pri žiakoch zo SZP vyžadujúcich si diferencovaný prístup učiteľa potrebné znížiť počet žiakov v triede.

233. Jednou z možných príčin mierneho nárastu vymeškaných hodín je zvýšená migrácia rodín. Migrujúce rodiny nepostupujú v súlade s právnym poriadkom a neoznamujú škole miesto, kde žiak pokračuje v plnení povinnej školskej dochádzky. Žiaci sú stále evidovaní ako žiaci kmeňovej školy s príslušným počtom vymeškaných hodín - zvlášť na prvom stupni základnej školy.

234. Údaje v tabuľke poukazujú na nerovnaký percentuálny podiel žiakov zo SZP na vymeškaných hodinách 23,50 %, oproti neospravedlneným hodinám 69,62 %. Na základe týchto údajov je aj naďalej potrebné venovať zvýšenú pozornosť sledovaniu dochádzky u všetkých žiakov s dôrazom na neospravedlnené hodiny.

235. Údaje o vymeškaných hodinách (najmä neospravedlnených) nie je možné podceňovať, pretože korešpondujú so školskou neúspešnosťou žiakov. Je potrebné sledovať počet vymeškaných hodín z úrovne vedenia škôl, zriaďovateľov, jednotlivých ministerstiev vo vzťahu k:

- počtu zrušených málotriednych škôl v danej lokalite (v súvislosti s dopravou žiakov do kmeňovej školy),

³⁸ Správa o výsledkoch prieskumu o postavení dieťaťa a žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia v školskom systéme v Slovenskej republike, vydalo MPC Prešov v roku 2006, ISBN 80-8045-422-6

- termínu vyplácania sociálnych dávok rodinám zo SZP,
- zdravotnému stavu detskej populácie,
- postaveniu žiaka v rodine (napr. starostlivosť o mladších súrodencov),
- motivácii žiaka k učeniu,
- k efektívnosti legislatívnych opatrení vo vzťahu k vymeškaným neospravedlneným hodinám (záškoláctvu),
- počtu vymeškaných hodín a neúspešnosti žiakov.

Kraj	Školský rok 2003/04					Školský rok 2004/05				
	počet žiakov spolu	počet vymeškaných hodín				počet žiakov spolu	počet vymeškaných hodín			
		Spolu	na žiaka	z toho			Spolu	na žiaka	z toho	
				neospr.	na žiaka				Neospr.	na žiaka
Banskobystrický	67 165	4 769 938	71,02	302 621	4,51	64 526	5 127 488	79,46	312 828	4,85
Bratislavský	51 321	3 519 389	68,58	62 627	1,22	48 438	3 615 038	74,63	71 630	1,48
Košický	84 082	7 678 309	91,32	837 738	9,96	81 652	7 932 171	97,15	970 878	11,89
Nitriansky	70 842	5 068 782	71,55	202 034	2,85	67 831	5 261 207	77,56	230 630	3,40
Prešovský	100 365	7 079 733	70,54	499 435	4,98	96 878	7 290 596	75,26	455 873	4,71
Trenčiansky	64 294	4 067 208	63,26	36 146	0,56	61 047	4 028 900	66,00	34 863	0,57
Trnavský	56 311	3 618 638	64,26	76 077	1,35	53 952	3 848 184	71,33	88 148	1,63
Žilinský	82 348	4 899 292	59,49	82 573	1,00	79 578	5 066 680	63,67	85 453	1,07
SR	576 728	40 701 289	70,57	2 099 251	3,64	553 902	42 170 264	76,13	2 250 303	4,06

Tab. č. 7.: Údaje o počte žiakov a počte vymeškaných hodín v ZŠ v školských rokoch 2003/2004 a 2004/2005 podľa krajov⁹⁾

Dochádzka	Vymeškané hodiny	Neospravedlnené hodiny
Spolu	19 497 790	1 448 451
Zo sociálne znevýhodneného prostredia	4 582 492	1 008 450
v %	23,50	69,62

Tab. č. 8.: Prehľad o počte vymeškaných a neospravedlnených vyučovacích hodín v prieskume MPC Prešov 2005

236. Zastúpenie žiakov zo SZP v stredných školách jednotlivých krajov SR odzrkadľuje rozloženie rómskeho obyvateľstva a jeho sociálno – ekonomické postavenie. Z tohto pohľadu najsilnejšie zastúpenie stredoškolákov zo SZP majú kraje: Košický, Prešovský, Banskobystrický a Nitriansky. Zo žiakov zo SZP, ktorí nastúpili do prvého ročníka stredných škôl sa najviac umiestnilo v stredných odborných učilištiach (ďalej len „SOU“) - 728 žiakov a v odborných učilištiach (ďalej len „OU“) - 366 žiakov. Do prvého ročníka stredných odborných škôl (ďalej len „SOŠ“) nastúpilo 203 žiakov zo SZP. Najnižšie zastúpenie týchto žiakov v rámci SR je na gymnáziách, kde v prvom ročníku je 34 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Najviac žiakov prvého ročníka gymnázia je v Košickom kraji

(12), Prešovskom kraji (6), Trenčianskom kraji (4), v Žilinskom a Nitrianskom po traja žiaci a v Bratislavskom, Banskobystrickom a Trnavskom sú po dvaja žiaci zo SZP. Veľmi nízky počet žiakov zo SZP je zaradený do študijného odboru v SOU. Dominantne sú žiaci zo SZP zaradení do dvojročných a trojročných učebných odborov. Z uvedeného vyplýva potreba zvýšiť zastúpenie týchto žiakov v trojročných učebných odboroch, študijných odboroch a gymnáziách.

237. Podrobnejšie informácie o žiakoch zo SZP na stredných školách budú získané prostredníctvom výskumu o postavení rómskeho dieťaťa a žiaka v školskom výchovno-vzdelávacom systéme realizovanom Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove.³⁹

Kraj	Odborné učilišťa	Stredné odborné učilišťa	Stredné odborné školy	Gymnázia	Spolu
Banskobystrický	59	76	40	2	177
Bratislavský	0	65	2	2	69
Košický	114	322	73	12	521
Nitriansky	29	59	31	3	122
Prešovský	126	151	37	6	320
Trenčiansky	13	8	3	4	28
Trnavský	14	27	9	2	52
Žilinský	11	20	8	3	42
SR	366	728	203	34	1 331

Tab. č. 9.: Prechod žiakov zo SZP na stredné školy v jednotlivých krajoch SR - prieskum MPC Prešov 2005

Počty žiakov dennej formy štúdia rómskej národnosti v školskom roku 2006/2007

	štátne	súkromné	cirkevné	spolu
Gymnázia	4	70	1	75
SOŠ	138	27	1	166
Združené SŠ	16	96	0	112
SOU a U	97	0	0	97
Špeciálne SŠ	40	0	5	45
Slovenská republika	295	193	7	495

Tab. č.10.: Prehľad počtu žiakov stredných škôl rómskej národnosti⁹⁾

Právo na rovnakú účasť na kultúrnom dianí

238. K rozvoju a ochrane kultúrnych práv a k prevencii pred diskrimináciou národnostných menšín prispieva v zmysle príslušných zákonov aj pravidelná realizácia národnostného televízneho a rozhlasového vysielania vo verejnoprávnych médiách. Vo vzťahu k vysielaniu

³⁹ Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2007/2008

v menšinových jazykoch vo verejnoprávnych médiách v SR sú relevantnými právnymi predpismi zákon č. 16/2004 Z. z. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov a zákon č. 619/2003 Z. z. o Slovenskom rozhlase v znení neskorších predpisov.

239. Tieto právne predpisy vo svojich ustanoveniach zaručujú vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území SR. Na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny môžu zriaďovať verejnoprávne médiá samostatné organizačné zložky. V mediálnej oblasti sú na báze verejnoprávnej televízie a rozhlasu utvorené veľmi dobré podmienky pre aplikáciu vybraných ustanovení Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, ktoré sú porovnateľné so štandardmi členských štátov EÚ.

F. Právo prístupu na všetky miesta a na používanie všetkých služieb určených verejnosti, ako sú dopravné prostriedky, hotely, reštaurácie, kaviarne, divadlá, parky.

240. V súvislosti s prípadom Miroslav Lacko informovala delegácia SR o ďalších opatreniach výbor priamo počas prezentácie štvrtej a piatej periodickej správy k dohovoru počas 65. zasadnutia výboru v Ženeve 9. - 10. augusta 2004, kde výbor ubezpečila, že zavedie do trestného zákona trestnosť porušenia práva prístupu všetkých osôb na verejné miesta.

241. Nový TZ ustanovil v § 12, že miesto spáchania trestného činu je každé miesto, na ktorom páchatel konal, alebo nastal alebo podľa predstavy páchatel'a mal nastať následok predpokladaný týmto zákonom. Ide o nové ustanovenie trestného zákona s mimoriadnym významom, keďže od miesta spáchania trestného činu je odvodené určenie zákonného súdu na prejednanie veci.

242. Antidiskriminačný zákon zaručuje v § 9 právo každého domáhať sa svojich práv na súde, ak sa domnieva, že je alebo bol dotknutý na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania. Môže sa najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadosťučinenie.

243. Ak by primerané zadosťučinenie nebolo dostačujúce, najmä ak nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená dôstojnosť, spoločenská vážnosť alebo spoločenské uplatnenie poškodenej osoby, môže sa tá domáhať aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Sumu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a všetky okolnosti, za ktorých došlo k jej vzniku.

244. Zároveň v rámci administratívneho práva sa podľa § 49 ods. 1 písm. a) a d) zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, ktorý stíha a trestá priestupky proti občianskemu spolunažívaniu, priestupku dopustí ten, kto inému ublíži na cti okrem iného aj tým, že ho urazí alebo vydá na posmeh. Za tento priestupok možno uložiť pokutu do 1000 Sk. Rovnako sa dopustí priestupku aj ten, kto úmyselne naruší občianske spolunažívanie hrubým správaním. Pojem hrubé správanie zákon o priestupkoch síce výslovne nedefinuje, avšak v širšom zmysle ním možno rozumieť aj nevpustenie osoby do reštauračného zariadenia ako dôsledok rasovej diskriminácie. Za tento priestupok možno uložiť pokutu do 3 000 Sk.

Článok 6: Ochrana pred všetkými činmi rasovej diskriminácie

245. Sudca má povinnosť byť pri výkone svojej funkcie nezávislý a vykladať zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia, rozhodovať nestranne, spravodlivo, bez zbytočných priťahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom.⁴⁰ Sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní len ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy SR⁴¹ a zákonom. Rovnako aj právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v jeho rozhodnutí vydanom v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy na základe návrhu súdu je pre súd záväzný.

246. Otázky týkajúce sa práv poškodeného vrátane práva na náhradu škody spôsobenej poškodenému upravuje najmä Trestný poriadok. Siedmy diel právne vymedzuje pojem poškodený, právne postavenie poškodeného, ďalej upravuje práva poškodeného a špecifikuje možnosti uplatnenia nároku na náhradu škody, ako aj možnosť zaistenia nároku poškodeného. Ôsmy diel okrem iného bližšie upravuje právne postavenie splnomocnenca poškodeného, ako aj oprávnenia splnomocnenca poškodeného.

247. Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna lebo iná škoda, alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva a slobody. Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

248. Doterajšia právna úprava odškodňovania obetí trestných činov v SR bola nahradená novým zákonom č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi (ďalej len „zákon o odškodňovaní osôb“), ktorý implementuje príslušné medzinárodné právne nástroje najmä ustanovenia Európskeho dohovoru o odškodňovaní obetí trestných činov a tvorí integrálnu súčasť plnenia záväzkov SR v súvislosti so vstupom do EÚ.

⁴⁰ v nadväznosti na príslušné ustanovenia ústavy zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach v znení neskorších predpisov.

⁴¹ článok 7 Ústavy SR (2): Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi SR. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády.

Článok 7 Ústavy SR (5): Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

249. Tento zákon transponoval Smernicu Rady 2004/80/ES o náhradách obetiam trestnej činnosti upravujúcu možnosť získania odškodnenia za ujmu spôsobenú úmyselným trestným činom, ktorý je spáchaný na území iného členského štátu EÚ (ďalej len „smernica“) do právneho poriadku SR tým, že sa vytvoril mechanizmus podania žiadosti o odškodnenie, ustanovil sa orgán SR zodpovedný za rozhodovanie o žiadosti o odškodnenie i orgán, ktorý poškodenému občanovi SR alebo občanovi iného členského štátu EÚ s trvalým pobytom na území SR a osobe bez štátnej príslušnosti s trvalým pobytom na území SR, ktorým bola spôsobená ujma na zdraví na území iného členského štátu EÚ, poskytne pomoc potrebnú na podanie žiadosti o odškodnenie. Systém odškodňovania (hmotnoprávna úprava) sa nemení; novým spôsobom sa upravujú len ustanovenia procesnoprávne.

250. Nový zákon o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi z roku 2006 predstavuje kontinuitu v odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi realizovaných Ministerstvom spravodlivosti SR, zlepšuje možnosť poškodeného získať informácie o možnostiach odškodnenia, uľahčuje odškodňovanie ujmy na zdraví spôsobenej na území iného členského štátu, a tým posilňuje postavenie poškodeného v tejto oblasti. Zároveň posilňuje procesnoprávne postavenie poškodeného, keďže primárne upravuje procesný postup, pričom k zmenám v hmotnoprávnej úprave nedochádza.

251. V súvislosti s pripravovanou ratifikáciou Európskeho dohovoru o odškodňovaní obetí násilných trestných činov sa zvýšila výška jednorazového finančného odškodnenia a zároveň sa rozširuje okruh osôb, ktoré môžu požiadať o odškodnenie. Doterajšie vymedzenie ujmy na zdraví sa v zmysle zákona o odškodňovaní osôb rozšírilo o sexuálne násilie a sexuálne zneužívanie. Za poškodeného sa považuje nielen osoba, ktorej bola spôsobená škoda na zdraví, ale aj pozostalý manžel a pozostalé dieťa, a ak ich niet, pozostalý rodič po osobe, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť.

252. Zákon o odškodňovaní osôb je v súlade s ustanoveniami uvedeného dohovoru s výnimkou čl. 2 ods. 1 písm. b) dohovoru, ktorý požaduje, aby štát odškodnil tých, ktorí boli závislí na osobách, ktoré zomreli v dôsledku úmyselného trestného činu. V zmysle § 3 ods. 1 zákona o odškodňovaní osôb, o odškodnenie môže žiadať poškodený, ktorý je občanom SR alebo iného členského štátu EÚ, alebo osobou bez štátnej príslušnosti, ktorá má na území SR alebo na území iného členského štátu EÚ trvalý pobyt, ak k ujme na zdraví došlo na území SR.

253. Ustanovenie uvedeného dohovoru však oprávňuje na nárok na odškodnenie okrem občanov štátov, ktoré pristúpili k dohovoru aj občanov všetkých členských štátov Rady Európy s trvalým pobytom v štáte, na ktorom bol spáchaný trestný čin. S cieľom úplnej implementácie uvedeného dohovoru Ministerstvo spravodlivosti SR pripravilo návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o odškodňovaní osôb, ktorý je po ukončení medzirezortného pripomienkového konania na schválení v Národnej rade SR. Odškodňovanie poskytuje na základe žiadosti poškodeného Ministerstvo spravodlivosti SR ako orgán, ktorý prijíma a vybavuje žiadosti o odškodnenie. Je však potrebné zdôrazniť, že nie je naň právny nárok a neposkytuje sa, ak bola poškodenému škoda na zdraví plne uhradená inak.

254. Ďalším efektívnym prostriedkom nápravy práva je nový zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú orgánom verejnej moci a o zmene niektorých zákonov. Na základe tohto zákona štát zodpovedá za podmienok ustanovených týmto zákonom za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci, okrem tretej časti toho zákona, pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím, nezákonným zatknutím, zadržaním alebo

iným pozbavením osobnej slobody, rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe, alebo nesprávnym úradným postupom. Tejto zodpovednosti sa nemožno nijako zbaviť.

255. V roku 2004 bolo v SR evidovaných celkom 76 trestných činov s rasovým motívom. Objasnených bolo 57 trestných činov, čo je 72,2 % z celkového nápadu tejto trestnej činnosti. Zistených bolo celkom 65 páchatel'ov, z toho 10 osôb bolo maloletých a 13 osôb bolo mladistvých. Z hľadiska skladby trestnej činnosti bol evidovaný 1 prípad ublíženia na zdraví s rasovým motívom (§ 221/2b, § 222/2b TZ, účinného do 31.12.2005), 23 prípadov násilia proti skupine obyvateľ'ov a jednotlivcovi s rasovým motívom (§ 196/2, § 198, § 198a TZ, účinného do 31.12.2005) a 55 prípadov inej trestnej činnosti s rasovým motívom (§ 259, § 260, § 261, § 263a TZ, účinného do 31.12.2005). Rasovo motivovaná vražda zaznamenaná nebola.

256. V roku 2005 bolo v SR evidovaných celkom 121 trestných činov s rasovým motívom. Objasnených bolo 82 trestných činov, čo je 67,8 % z celkového nápadu tejto trestnej činnosti. Zistených bolo celkom 111 páchatel'ov, z toho 7 osôb bolo maloletých a 25 osôb bolo mladistvých. Z hľadiska skladby trestnej činnosti bolo evidovaných 5 prípadov ublíženia na zdraví s rasovým motívom (§ 221/2b, § 222/2b TZ, účinného do 31.12.2005), 15 prípadov násilia proti skupine obyvateľ'ov a jednotlivcovi s rasovým motívom (§ 196/2, § 198, § 198a TZ, účinného do 31.12.2005) a 101 prípadov inej trestnej činnosti s rasovým motívom (§ 259, § 260, § 261, § 263a TZ, účinného do 31.12.2005). Rasovo motivovaná vražda zaznamenaná nebola.

257. V roku 2006 bolo v SR evidovaných celkom 188 trestných činov s rasovým motívom. Objasnených bolo 107 trestných činov, čo je 56,9 % z celkového nápadu tejto trestnej činnosti. Zistených bolo celkom 148 páchatel'ov, z toho 8 osôb bolo maloletých a 31 osôb bolo mladistvých. Z hľadiska skladby trestnej činnosti bolo evidovaných 6 prípadov ublíženia na zdraví s rasovým motívom (ublíženie na zdraví podľa § 155 ods.1, ods.2 písm.c/ a § 156 ods.1, ods.2 písm.b/ TZ), 19 prípadov násilia s rasovým motívom (hanobenie národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 TZ a podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 TZ) a 163 prípadov trestných činov proti ľudskosti (podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, § 422 TZ). Rasovo motivovaná vražda zaznamenaná nebola.

258. V roku 2007 bolo v SR evidovaných celkom 155 trestných činov s rasovým motívom. Objasnených bolo 88 trestných činov, čo je 56,8 % z celkového nápadu tejto trestnej činnosti. Zistených bolo celkom 125 páchatel'ov, z toho 11 osôb bolo maloletých a 39 osôb bolo mladistvých. Z hľadiska skladby trestnej činnosti boli evidované 4 prípady ublíženia na zdraví z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti (ublíženie na zdraví podľa § 155 ods.1, ods.2 písm.c/ a § 156 ods.1, ods.2 písm.b/ TZ), 23 prípadov násilia s rasovým motívom (hanobenie národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 TZ a podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 TZ) a 128 prípadov trestných činov proti ľudskosti (podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421, § 422 TZ). Rasovo motivovaná vražda zaznamenaná nebola.

259. Je možné konštatovať, že páchatelia sa najčastejšie dopúšťali trestného činu podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd (§ 422), ktorý postihuje verejné prejavovanie sympatií k hnutiam, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo

hrozbou inej ťažkej ujmy smerujú k potláčaniu základných práv a slobôd osôb. Za jeden z častých prejavov rasovej diskriminácie, je možné považovať aj fyzické a verbálne útoky z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti.

260. Pre rasovo motivované trestné činy bolo v roku 2006 trestne stíhaných 126 osôb, čo predstavuje 0,27 % podiel na celkovej kriminalite počtu trestne stíhaných osôb, pričom táto kriminalita má za posledné roky stúpajúcu tendenciu. V porovnaní s predchádzajúcimi dvoma rokmi došlo k citeľnému nárastu počtu trestne stíhaných páchatel'ov pre tento druh trestnej činnosti. V roku 2003 bolo pre rasovo motivované trestné činy a prejavy extrémizmu obvinených 48 osôb, v roku 2004 bolo obvinených 58 osôb a v roku 2005 to bolo už 86 osôb.

261. I naďalej je potrebné konštatovať, že narastajúci počet trestne stíhaných osôb pre tento druh trestnej činnosti nie je len a výlučne prejavom nárastu tohto druhu kriminality, ale je aj výsledkom ďalšieho zvyšovania aktivity policajných orgánov a prokurátorov, ktorá sa prejavila v posledných rokoch. Pokiaľ ide o formy páchania trestnej činnosti, tak ako po minulé roky sa najčastejšie vyskytovali prejavy sympatií k fašizmu napr. vyobrazovaním fašistických znakov na tele, na odevy, ako aj kreslením symbolov neonacistických hnutí alebo hnutia SKINHEADS a jemu podobných hnutí na steny budov a miestností prístupných verejnosti, ale aj verbálnymi útokmi.

262. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že fyzické a slovné útoky zo strany páchatel'ov väčšinou smerovali proti príslušníkom rómskeho etnika. V trestnom konaní bol zaznamenaný ustálený počet trestných vecí, v ktorých došlo k začatiu trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku⁴², avšak pre nedostatok dôkazov nebolo možné trestné stíhanie vykonať proti konkrétnej osobe. Prejav tohto druhu kriminality, ktorý spočíva v jeho páchaní cez obrazovú podobu, je a zostane zrejme latentným i naďalej, pretože k spáchaniu tohto druhu trestnej činnosti sa nevyžaduje temer žiadna príprava a k jeho vykonaniu dochádza v priebehu pomerne krátkej doby a v čase, keď sa na danom mieste nevyskytujú žiadne osoby ako prípadní svedkovia.

263. Zovšeobecniť je treba i fakt, že k tejto trestnej činnosti, či už v jej verbálnom alebo fyzickom (násilnom) prejave, dochádza zo strany jej páchatel'ov po požití alkoholických nápojov alebo iných omamných prostriedkov. K páchaniu tohto druhu trestnej činnosti výrazne prispieva i internetová sieť, ktorá je ideálna ako médium slúžiace páchatel'om na rozširovanie fotografií, hudby, textov a myšlienok s rasistickou a fašistickou tematikou. Páchatel'om v tomto prípade napomáha najmä ich výrazná anonymita a vysoká pravdepodobnosť neodhalenia ich totožnosti a miesta spáchania trestnej činnosti. Skladba páchatel'ov rasovo motivovaných trestných činov zostala v posledných rokoch i naďalej nezmenená. Na páchaní tohto druhu trestnej činnosti sa takmer vôbec nepodieľajú ženy. Páchatel'mi sú v prevažnej miere mladí ľudia, pričom najsilnejšie skupiny tvoria i naďalej obvinení vo veku od 20 do 24 rokov a mladiství.

264. Rezort prokuratúry, ako aj orgány polície pri odhaľovaní tejto trestnej činnosti i naďalej úzko spolupracujú s mimovládnyimi organizáciami a združeniami (napr. Ľudia proti rasizmu, Liga aktivistov pre ľudské práva), ktoré upozorňujú na túto trestnú činnosť, sledujú ukončenie

⁴² § 199 ods. 1 „Ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania, začne policajt trestné stíhanie vykonaním zaisťovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu. Po ich vykonaní vyhotoví ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom uvedie, ktorým z týchto úkonov už bolo začaté trestné stíhanie. O začatí trestného stíhania policajt upovedomí oznamovateľa a poškodeného. Policajt doručí také uznesenie prokurátorovi najneskôr do 48 hodín.“

prípravného konania a potom následne i konanie na súde, prípadne sa podieľajú i na podávaní podnetov na preskúmanie rozhodnutí vydaných v priebehu trestného konania.

265. Ako príklad prejavov diskriminačného konania, v ktorých konal Policajný zbor je možné uviesť prečin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 ods.1 písm. a) Trestného zákona, ktorého sa dopustil páchatel' tým, že dňa 9. augusta 2007 na obecnom pozemku v obci Vyšný Kazimír, okres Vranov nad Topľou obmedzil prístup k rybníku skupine Rómov s odôvodnením, že k rybníku púšťajú len členov súkromného klubu na vstup s klubovými kartami, pritom v tom istom čase boli iným osobám vstupenky vydané bez toho, aby boli od nich takéto karty žiadané. Vo veci je v súčasnosti vykonávané vyšetrovanie.

266. Vyšetrovateľ Policajného zboru trestne stíhal dvoch páchatel'ov, za prečin porušovania domovej slobody podľa § 194 ods. 2 písm. a) písm. b) písm. d) Trestného zákona v súbehu s prečinom výtržníctva podľa § 364 ods. 1, písm. a) Trestného zákona, spáchané formou spolupáchatel'stva, ktorých sa dopustili tým, že v čase o 22.00 hod. dňa 10. februára 2006 v Pečeňanoch, okr. Bánovce nad Bebravou násilím vnikli do rodinného domu v ktorom bývali Rómovia, týmto nadávali a hrozili im že ich postriedia a následne ich prinesenými palicami fyzicky napadli. Páchatelia od konania upustili až keď sa jednému z poškodených podarilo z domu ujsť a privolať políciu. Vyšetrovanie bolo ukončené návrhom na podanie obžaloby.

267. Poverený príslušník Policajného zboru trestne stíhal páchatel'ku za prečin hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 ods. 1 písm. a) TZ, ktorého sa dopustila tým, že dňa 28. apríla 2005 v čase od 09.00 hod. do 14.30 hod. v priestoroch lôžkovej chirurgie Fakultnej nemocnice s poliklinikou na Mickiewiczovej ul. č. 13 v Bratislave ako pacientka chirurgického oddelenia verbálne napadla službukonajúcu zdravotnú sestru chirurgického oddelenia, pred ostatnými pacientmi, lekármi a ďalšími zamestnancami nemocnice jej nadávala pre príslušnosť k Rómskej etnickej skupine a odmietala, aby jej odobrala krv, ako aj aby ju odprevadila na lekárske vyšetrenia. Vyšetrovanie bolo ukončené návrhom na podanie obžaloby.

268. Z mnohých trestných vecí, ktoré vzbudili ohlas vo verejnosti je namieste poukázať na trestnú vec obvineného Mgr. M. K. a obvineného J. K., v ktorej dozor nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní vykonáva prokurátor Okresnej prokuratúry v Považskej Bystrici, pričom obaja obvinení sú trestne stíhaní pre trestný čin podľa § 260 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestný zákon s účinnosťou do 31.12.2005 na tom skutkovom základe, že pomocou internetovej domény, ako aj na rôznych verejných zhromaždeniach a podujatiach prezentovali a propagovali program Slovenskej pospolitosti – národnej strany a to spôsobom, ktorý podnecoval xenofóbne a antisemitské nálady, otvorene odmietal režim parlamentnej demokracie, spochybňoval základné občianske slobody a ľudské práva určitých skupín obyvateľ'ov, čo bolo v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a Chartou základných ľudských práv a slobôd. V súvislosti s trestnou vecou obvineného Mgr. M. K. boli následne odstúpené Okresnej prokuratúre v Považskej Bystrici ďalšie trestné veci, v ktorých je trestne stíhaných ďalších 7 osôb pre trestný čin podľa § 260 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona, ktorý spáchali podporou a propagáciou Ľudového programu Slovenskej pospolitosti – národnej strany. Prípravné konanie nebolo doteraz skončené. V správnom konaní bola strana na základe rozhodnutia Najvyššieho súdu SR zo dňa 1. marca 2006 rozpustená, a to na návrh generálneho prokurátora SR.

Počet osôb odsúdených za rasovo motivované trestné činy v rokoch 2003 – 2007

§ Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb v rokoch						
	2003	2004	2005	2006		2007	
STZ (NTZ)				STZ	NTZ	STZ	NTZ
§ 196 (§ 359)	67	68	39	34	11	14	25
§ 198 (§ 423)	4	1	2	2	0	1	1
§ 198a (§ 424)	2	1	1	1	0	0	1
§ 202 (§ 364)	1	1	1	1	0	1	2
§ 219, ods. 2, písm. f (§144, ods. 2, písm. e + § 145 ods. 2, písm. d)	0	5	0	2	0	1	0
§ 221, ods. 2, písm. b (§ 156, ods. 2, písm. b)	1	0	2	3	0	2	7
§ 222, ods. 2, písm. b (§ 155, ods. 2, písm. c)	0	0	0	0	0	0	2
§ 232 (§ 182, ods. 2, písm. a)	1	0	2	0	0	4	0
§ 238 (§ 194, ods. 2, písm. d)	0	0	0	0	0	0	0
§ 259 (§ 418)	0	0	0	0	0	0	0
§ 259b (§ 425)	0	0	0	0	0	0	0
§ 260 (§ 421)	5	7	8	6	0	6	1
§ 231 (§ 183, ods. 2, písm. b)	45	43	59	46	1	56	6
§ 263a (§ 432)	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	126	126	114	95	12	85	45

Tab. č. 11.: Oficiálne štatistické údaje Ministerstva spravodlivosti SR o počte osôb odsúdených za rasovo motivované trestné činy spáchané na území SR v rokoch 2003 – 2007

Článok 7: Opatrenia realizované v oblasti vyučovania, výchovy, kultúry a informácií na boj proti predsudkom vedúcim k rasovej diskriminácii

A. Vzdelávanie

Justičná akadémia

269. Justičná akadémia je nezávislá vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou zriadená zákonom číslo 548/2003 Z. z. ako samostatná právnická osoba, ktorá je rozpočtovou organizáciou Ministerstva spravodlivosti SR. Svoju činnosť začala 1. septembra 2004.

270. Justičná akadémia zabezpečuje, organizuje a vykonáva vzdelávanie sudcov, prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, justičných čakatel'ov a súdnych úradníkov⁴³. Okrem toho akadémia overuje vedomosti a odborné predpoklady justičných čakatel'ov a čakatel'ov prokuratúry potrebné na výkon ich funkcie sudcu alebo prokurátora vykonaním odbornej justičnej skúšky.

271. Justičná akadémia v zmysle zákona spravuje aj databázu súdnych spisov pre výberové konania a justičné skúšky. Akadémia zabezpečuje vzdelávanie prostredníctvom svojich zamestnancov a pedagogického zboru podľa schváleného ročného akademického plánu. Pedagogický zbor má stálych a externých členov. V rámci medzinárodných aktivít je Justičná akadémia členom medzinárodných združení justičných škôl a to Lisabonskej siete v rámci Rady Európy, European Judicial Training Network (EJTN) v rámci EÚ a spolupracuje s Národným vzdelávacím centrom pre sudcov a prokurátorov Poľska a Európskou akadémiou práva v Trieri.

272. Justičná akadémia v rokoch 2006 – 2007 realizovala semináre a prednášky zamerané predovšetkým na aktuálnu problematiku ochrany ľudských práv, azylové právo, rasovo motivovanú trestnú činnosť a problematiku diskriminácie v širšom kontexte pri prednáškach z oblasti psychológie. V rámci akademického plánu na rok 2006 sa konali v Inštitúte vzdelávania Ministerstva spravodlivosti SR v Omšeni viaceré semináre a konferencie, ktoré sa dotýkajú predmetnej problematiky (15. - 16. február 2006 „Konferencia o obetiach trestných činov“, 27.-29. septembra 2006 „Konferencia o ľudských právach“, 13. -14. novembra 2006 „Ochrana ľudských práv a psychologické aspekty práce sudcu“).

273. V rámci systematického vzdelávania v oblasti ľudských práv bolo v súčinnosti s kanceláriou zástupcu pred Európskym súdom pre ľudské práva zorganizovaných 6 seminárov venovaných témam trestného a netrestného úseku (7. – 8. februára 2006, 9. – 10. februára 2006, 3. – 4. apríla 2006, 5. – 6. apríla 2006, 29. – 30. mája 2006, 31. mája – 1. júna 2006). V dňoch 27. – 28. marca 2006 sa konal seminár na tému „Diskriminácia: právne a psychologické aspekty“, ktorý bol zopakovaný dňa 25. – 26. septembra 2006.

274. Akadémia ponúka ročne v priemere 100 vzdelávacích aktivít ako seminárov, workshopov a konferencií. Akadémia zabezpečuje vzdelávanie prostredníctvom svojich zamestnancov a pedagogického zboru podľa schváleného ročného akademického plánu, v ktorom nechýba ani problematika rasovo a xenofóbne motivovaných trestných činov. Napr. v dňoch 29. - 30. novembra 2007 sa konal odborný seminár „Odhaľovanie a realizácia trestných činov proti ľudskosti so zameraním na xenofóbiu a rasizmus“ určený sudcom a prokurátorom.

Akadémia Policajného zboru

275. Odborné pracoviská Akadémie Policajného zboru, medzi ktoré patrí najmä Katedra policajných služieb, Katedra kriminálnej polície, Katedra kriminológie a Katedra vyšetrovania, majú oblasť práce s rómskou komunitou rozpracovanú v tematických celkoch a obsahoch príslušných predmetov.

⁴³ súdnymi úradníkmi sú podľa zákona o súdnych úradníkoch vyšší súdni úradníci, pomáhajú sudcovi na súde, po 3 rokoch praxe a veku 30 rokov môžu vykonať odbornú skúšku a stať sa sudcami, probační a mediační úradníci, súdni tajomníci.

276. Katedra policajných služieb rozvinula výučbu tematických celkov, ktoré sa týkajú činnosti poriadkových služieb v komunitách, kde je najväčší dôraz položený na rómsku komunitu. Výučba študentov je orientovaná do oblastí, ktoré by mali zlepšiť dialóg a kooperáciu rómskej komunity so základným útvarom Policajného zboru (obvodné oddelenia Policajného zboru). Pozornosť je sústredená i na dobudovanie systému, kritérií, zdrojov a hodnotenie efektívnosti verejno-poriadkovej činnosti v komunitách.

277. Každoročne sú pre študentov vypísané záverečné práce, ktoré sa týkajú problematiky verejno-poriadkovej činnosti v rómskej komunite. Taktiež boli vypísané rigorózne práce z okruhu rómskej problematiky a práce v komunitách, napr. „Princípy verejno-poriadkovej činnosti pri práci v komunitách“, „Realizácia a východiská pilotného projektu policajného špecialistu pre prácu s komunitami na Obvodnom oddelení Policajného zboru v Markušovciach“, ktorá má byť obhajovaná v tomto roku.

278. Akadémia Policajného zboru kladie dôraz na rozširovanie spolupráce Policajného zboru, najmä poriadkovej polície s verejnosťou v komunitách a vníma ju ako významnú formu účasti obyvateľstva na ochrane bezpečnosti a verejného poriadku, ale aj na boji proti kriminalite a iným spoločensky nežiadúcim javom v daných komunitách, ktorý sa týka tiež všetkých foriem rasizmu. Ako veľmi efektívna forma spolupráce poriadkovej polície s verejnosťou v jednotlivých regiónoch sa javí komunitná policajná činnosť. Cieľom tejto spolupráce polície s verejnosťou je identifikovať a vzájomne riešiť problémy, ktoré ovplyvňujú kvalitu života v komunite a aktivizovať komunikáciu polície s občanmi, kde hrá rolu i zvýšenie dôveryhodnosti polície u občanov SR.

279. Do budovania dobrých vzťahov s členmi komunity by mal byť zapojený každý príslušník Policajného zboru na úrovni obvodných oddelení. Dôraz by mal byť položený na vytvorenie pozitívneho vzťahu medzi konkrétnymi príslušníkmi Policajného zboru a medzi členmi príslušnej komunity. Študenti sú vedení k tomu, aby počas výkonu služby citlivo pristupovali k riešeniu problémov v komunite a udržiavali s ňou nepretržitý kontakt v záujme výmeny informácií. Práve činnosť policajného špecialistu v rómskej komunite by mala byť významnou súčasťou celkovej profesionálnej činnosti príslušníkov Policajného zboru pri ochrane vnútornej bezpečnosti a verejného poriadku.

280. Katedra kriminálnej polície v súčinnosti s Katedrou vyšetrovania sa v posledných rokoch intenzívne venovala a orientovala sa na tvorbu nových metodík odhaľovania a vyšetrovania rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu. Katedra vyšetrovania má v súčasnosti schválený projekt vedeckovýskumnej úlohy pod názvom „Metodika vyšetrovania extrémizmu“, ktorý sa bude realizovať v roku 2008.

281. V rámci publikačnej činnosti sú pred dokončením študijné texty k problematike „Odhaľovanie a vyšetrovanie extrémizmu“, ktoré by mali napomôcť k lepšej teoretickej pripravenosti policajtov.

282. Katedra kriminálnej polície pripravuje podklady na spustenie medzinárodného vedeckého projektu zameraného na skúmanie problematiky extrémizmu pod názvom „Fenomén extrémizmu a možnosti jeho eliminácie“. Do tohto medzinárodného vedeckého projektu budú zapojení odborníci zo Slovenskej republiky, Českej republiky, Nemecka, Maďarska a USA.

283. Pre potreby vzdelávania príslušníkov Policajného zboru (vo všetkých jeho formách) budú slúžiť aj informácie z pravidelného hodnotenia, ktoré zasielajú policajti - špecialisti pre prácu s rómskou komunitou odboru poriadkovej polície Prezídia Policajného zboru.

284. Učitelia Akadémie Policajného zboru sa v posledných piatich rokoch podieľali na príprave policajtov -špecialistov pre prácu s komunitami (v prvej fáze to bolo 18 policajtov a v rokoch 2006-2007 ďalších 100 policajtov). Katedra kriminológie v spolupráci so Strednou odbornou školou Policajného zboru v Bratislave iniciovala a zrealizovala nákup učebných pomôcok zameraných na históriu a tradície Rómov. Súčasťou pomôcok bol aj rómsko-slovenský slovník, autormi ktorých boli pracovníci Ústavu romologických štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Tieto pomôcky boli poskytnuté policajtom – špecialistom. Zároveň boli zakúpené aj do knižnice Akadémie Policajného zboru pre potreby študentov.

285. Katedra kriminológie garantovala v rámci doktorandského štúdia prípravu a dokončenie doktorandských prác s problematikou kriminality Rómov, kriminality páchanej na Rómoch a kriminality páchanej medzi Rómami. Tieto práce sa využijú vo výučbe predmetu kriminológie, najmä téma Kriminalita národnostných menšín a jej prevencia.

286. Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „zbor“) zabezpečoval systematické vzdelávanie príslušníkov zboru v oblasti ľudských práv so zreteľom na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a ostatným prejavom intolerancie prostredníctvom odborného vzdelávania príslušníkov zboru v Inštitúte vzdelávania Zboru väzenskej a justičnej stráže v Nitre. Všetci príslušníci zboru sú oboznamovaní so základnými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami a v súlade s novou koncepciou príslušníkov zboru a zamestnancov zboru na roky 2004 - 2015, ktorá je verejne prístupná na internetovej stránke zboru.

287. Koncepcia vzdelávania príslušníkov zboru a zamestnancov zboru na roky 2004 - 2015 uvádza, že predmetná problematika sa vyučuje v rámci predmetu Základy práva. V základnom odbornom vzdelávaní sa jej venuje 5 hodín, z toho 3 hodiny sú venované problematike rómskeho etnika. Špecializované odborné vzdelávanie ďalej rozširuje túto problematiku o 2 hodiny v predmete Väzenské systémy a väzenské organizácie.

288. V oblasti rómskej problematiky spolupracuje Stredná škola zboru s Katedrou rómskej kultúry Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Inštitút vzdelávania Zboru väzenskej a justičnej stráže vydal učebné texty „Vstup do problematiky menšín“. V rámci metodickej činnosti, v súlade s koncepciou vzdelávania príslušníkov zboru, v spolupráci s Tretím sektorom realizuje zbor sociálno-komunikačné výcvikové kurzy lektorov s nácvikom zručností aj z oblasti ľudských práv. Kurz získaním akreditovaného certifikátu absolvuje ročne okolo 30 príslušníkov zboru. Zároveň sú pre lektorov organizované supervízne výcviky. Špecializovaný personál realizuje aktivity v oblasti ľudských práv aj s väznenými osobami. Tieto aktivity sa realizujú na základe metodiky generálneho riaditeľstva zboru "Preventívny prosociálny program - Multikultúrna a protipredsudková výchova".

289. Odbor výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže v spolupráci s občianskymi združeniami a nadáciami pripravil „Vikendový vzdelávací program pre príslušníkov zboru“. Súčasťou tohto programu bola aj problematika predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a ostatným prejavom

intolerancie v podmienkach väzenstva. Zbor väzenskej a justičnej stráže plánuje v podobných aktivitách pokračovať prípravou výcvikových kurzov pre lektorov v oblasti ľudských práv.

290. V súvislosti s realizáciou holandsko-slovenskej policajnej spolupráce programu Matra-II na roky 2002 - 2004, projekt „Minority“, organizoval v dňoch 22. - 26. marca 2004 Inštitút ďalšieho vzdelávania Akadémie Policajného zboru v Bratislave školenie príslušníkov Policajného zboru, ktorí sa špecializujú na prácu s rómskou komunitou.

291. V dňoch 7. - 9. marca 2005 sa uskutočnil seminár s medzinárodnou účasťou zameraný na problematiku trestnej činnosti motivovanej rasovou, národnostnou a inou neznášanlivosťou alebo páchanou priaznivcami extrémistických skupín. Seminára sa zúčastnili aj vybraní členovia krajských komisií na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu a členovia centrálnej komisie. V zmysle záverov, ktoré boli prijaté v rámci predmetného seminára boli následne v priebehu roku 2005 vykonané v pôsobnosti krajských komisií na koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu školenia pre príslušníkov Policajného zboru zaradených na jednotlivých okresných a krajských riaditeľstvách Policajného zboru.

292. V dňoch 18. - 20. decembra 2006 sa uskutočnilo školenie s medzinárodnou účasťou zamerané na odhaľovanie, objasňovanie a dokumentovanie trestnej činnosti motivovanej rasovou, národnostnou a inou neznášanlivosťou alebo páchanou priaznivcami extrémistických skupín. Školenia sa zúčastnili príslušníci Policajného zboru zaoberajúci sa problematikou rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu.

293. Pracovníci jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru sa zúčastňovali vzdelávacích aktivít usporadúvaných orgánmi miestnej štátnej správy a samosprávy, ako aj mimovládnyimi organizáciami a občianskymi združeniami zaoberajúcimi sa riešením danej problematiky. Jednalo sa napríklad o prednášku organizovanú Občianskym združením Odyseus na tému „Správanie Rómov a úvod do problematiky obchodovania s ľuďmi“, odborný seminár k problematike rómskej národnostnej menšiny, drogových závislosti, prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, organizovaný Inštitútom pre verejnú správu v Bratislave, školenie na tému „Práca s rómskou komunitou“, organizované Akadémiou Policajného zboru v Bratislave, účasť na prednáškach spojených s besedami a psychologickými hrami v Detských domovoch, kde sú umiestnené prevažne deti z rómskych rodín, tréning aktivistov v rómskych komunitách v Poprade organizovanom Centrom pre podporu miestneho aktivizmu.

294. V rámci Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach – okolie sa v mesiaci jún 2006 jeden policajt rómskej národnosti služobne zaradený na Obvodnom oddelení Policajného zboru v Jasove zúčastnil na Medzinárodnej konferencii európskej rómskej policajnej iniciatívy, ktorá sa konala v Budapešti, kde vystúpil s vlastnými prezentáciami spracovanými na témy: „Vzťah medzi rómskou komunitou a políciou Slovenskej republiky“ a „Situácia policajtov rómskej národnosti v Slovenskej republike.“

295. V mesiacoch apríl a jún 2007 sa vybraní príslušníci Policajného zboru zúčastnili seminára Stredoeurópskej policajnej akadémie (SEPA), ktorého obsah bol zameraný na problematiku kriminality páchanej Rómami a kriminality páchanej na Rómoch. Účastníkmi seminára boli príslušníci policajných zborov siedmich krajín.

296. Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach zorganizovalo v rámci európskeho týždňa boja proti rasovej diskriminácii v dňoch 21.-23. marca 2007 vlastný projekt „Každý iný, všetci výnimoční“. V rámci projektu bolo usporiadaných šesť konferencií. Konferencie boli zamerané na problematiku rasizmu a extrémizmu a boli realizované za priamej účasti policajtov, ktorí disponovali bohatými a už dlhoročnými skúsenosťami z priameho výkonu policajnej praxe v tejto oblasti.

Ostatné

297. Pracovníci migračného úradu sú zaradovaní do vzdelávacieho systému Ministerstva vnútra SR a zúčastňujú sa vzdelávacích aktivít týkajúcich sa ochrany ľudských práv a slobôd žiadateľov o udelenie azylu a azylantov, aktivít spojených s prevenciou kriminality, prevenciou možného obchodovania s ľuďmi, ako aj participujú na projektoch prevencie rodového (gender) násillia, čím sa do určitej miery predchádza možným excesom kriminality v azylových zariadeniach. Ide o projekty „Ďalšie vzdelávanie zamestnancov samosprávy a štátnej správy k problematike boja proti obchodovaniu s ľuďmi, komunikácie s obeťami a pomoci obetiam“ a „Posilňovanie administratívnych kapacít v oblasti gender mainstreamingu projekt, ktorý realizovalo Ministerstvo sociálnych vecí, práce a rodiny SR“. Ďalšie vzdelávacie aktivity sa organizujú v spolupráci s mimovládnyimi a medzinárodnými organizáciami UNHCR a IOM.

298. V azylovom zariadení Gabčíkovo sa v dňoch 14. - 16. novembra 2007 uskutočnil seminár „Postupy zamerané na prevenciu sexuálne a rodovo podmieneného násillia voči žiadateľom o udelenie azylu, azylantom a osobám s udelenou doplnkovou ochranou“, za účasti pracovníkov migračného úradu, vedúcich azylových zariadení, sociálnych pracovníkov, príslušníkov úradu hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra SR a jemu podriadených útvarov, Prezídia Policajného zboru, zástupcov Generálnej prokuratúry, UNHCR, Slovenskej akadémie vied, zamestnancov Slovenskej technickej univerzity – pracovníkov súkromných bezpečnostných služieb, Ekumenickej rady cirkví ako aj mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa predmetnou problematikou (cca 50 účastníkov). Realizácia takto sformulovaného projektu sa uskutoční v azylových zariadeniach aj v roku 2008.

299. Vzdelávacie aktivity tohto charakteru majú mimoriadny význam práve pre sociálnych pracovníkov v azylových zariadeniach, ktorí sú v bezprostrednom kontakte so žiadateľmi o udelenie azylu. Je nutné tiež zdôrazniť skutočnosť, že sociálni pracovníci zamestnanci migračného úradu, ako aj sociálni pracovníci z mimovládnych organizácií v rámci vnútorných poriadkov azylových zariadení, ako aj ďalších platných predpisov, každodenne preventívne pôsobia na žiadateľov o udelenie azylu s cieľom predchádzať zneužívaniu najmä mladých žien na obchodovanie, prostitúciu, ako aj iné formy vykorisťovania.

300. V rámci iniciatívy spoločenstva EQUAL bol v roku 2006-2007 zrealizovaný projekt „Pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti“. Na danom projekte migračný úrad spolupracoval formou prednášok a panelových besied s mimovládnu organizáciou Spoločnosť ľudí dobrej vôle, Slovenskou humanitnu radou a Asociáciou vzdelávania samospráv. Cieľom projektu bolo oboznámiť pracovníkov štátnej správy a samosprávy s postupmi a riešeniami migračnej politiky, skvalitniť spoluprácu so zamestnávateľskými subjektami, samosprávou, mimovládnyimi a charitatívnymi organizáciami v regiónoch a tým aj znížiť nežiaduce diskriminačné prejavy voči žiadateľom o udelenie azylu a azylantom.

301. V rámci tohto projektu, ktorý bol ukončený 15. júla 2007, bolo uskutočnených 110 prednášok, z toho 83 v roku 2006 a 27 v roku 2007. V rámci vzdelávania zamestnancov štátnej správy a samospráv bolo v tomto smere preškolených 2339 zamestnancov. Boli spracované CD nosiče a publikácia (64 s.) na tému „Migrácia a azyl v podmienkach Slovenskej republiky“, ktoré boli vydané s finančnou podporou Európskeho sociálneho fondu.

302. Z aktivít stanovených na rok 2007 sa policajti zaradení na útvaroch úradu hraničnej a cudzineckej polície MV SR zúčastnili vzdelávacích programov pre policajtov prvého kontaktu zaradených na základných útvaroch služby hraničnej a cudzineckej polície (seminár v spolupráci s UNHCR, ktorý sa konal 28.-30. novembra 2007) a konferencie „Bezpečná Európa 2007“ (18. - 19. október 2007), ktorú organizoval obvodný úrad v Košiciach.

303. Medzi aktivity, ktoré prispeli k zvyšovaniu povedomia o boji proti diskriminácii patrila aj národná kampaň Slovenskej republiky „Zastavme domáce násilie na ženách“. Kampaň trvala od novembra 2007 do mája 2008. Kampaň realizovala Informačná kancelária Rady Európy, Ministerstvo sociálnych vecí, práce a rodiny SR a mimovládne organizácie združené v Iniciatíve piata žena. V rámci kampane sa uskutočnilo viacero vzdelávacích aktivít s ohľadom na rodovo podmienené násilie.

304. Verejný ochranca práv v rámci výchovno-vzdelávacích aktivít realizuje program „Verejný ochranca práv deťom a mládeži“, v rámci ktorého organizuje stretnutia s deťmi, mladými dospelými i s pedagógmi. Predmetom aktivít je výchova k ľudským právam, tolerancii a boju proti diskriminácii. Na základe dobrovoľnosti sú realizované aj kvízy z oblasti ochrany ľudských práv, zamerané aj na úroveň poznania problematiky rasovej diskriminácie. V rámci projektu boli organizované i návštevy a oboznámenie sa s podmienkami v detských domovoch, kde prevažnú väčšinu detí tvoria najmä deti rómskej národnostnej menšiny.

305. Medzi časté aktivity, venované boju proti diskriminácii patria vystúpenia v médiách. Šírenie informácií o problematike diskriminácie, v prevažnej väčšine s možnosťou kladenia poslucháčskych, resp. diváckych otázok bolo predmetom viac ako 20 tematicky zameraných relácií, zabezpečovaných pracovníkmi Kancelárie verejného ochrancu práv.

306. Problematika ochrany ľudských práv a prostriedky jej právnej ochrany sú každoročne zaradované aj do plánu vzdelávania zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv. Historickému vývoju, podmienkam života, osobitosťami kultúry a zmýšľania, ako aj uznaniu statusu národnostnej menšiny, či legislatívnym opatreniam vo vzťahu k Rómom bolo venované i osobitné vzdelávanie.

B. Kultúra

307. Ministerstvo kultúry SR (ďalej len „MK SR“) zabezpečuje podmienky na prevenciu a ochranu pred rasovou diskrimináciou v oblasti kultúry národnostných menšín, ako aj ochranu kultúrneho dedičstva národnostných menšín najmä prostredníctvom grantového systému MK SR. Podpora sa realizuje prostredníctvom kultúrnych aktivít občianskych združení, vydávaním periodickej a neperiodickej tlače, prostredníctvom divadiel, múzeí, činnosťou profesionálnych folklórnych súborov, činnosťou regionálnych osvetových stredísk.

308. Na MK SR existuje od roku 1999 samostatný organizačný útvar sekcia menšinových kultúr, od roku 2007 sekcia menšinových a regionálnych kultúr, ktorého cieľom je rozvoj a ochrana menšinových kultúr a tiež podpora aktivít smerujúcich k rozvoju tolerance voči menšinám. Projekty podporené z grantového systému MK SR – programov Kultúra národnostných menšín a Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva nielen rozvíjajú menšinové kultúry, ale napomáhajú prevencii a eliminácii všetkých foriem násilia, vrátane diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a prispievajú tak k rozvoju tolerance a multikultúrneho rozmeru slovenskej spoločnosti.

309. MK SR každoročne vyhodnocuje antidiskriminačné kultúrne aktivity, ktoré sú súčasťou strategického vládneho dokumentu Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2006 – 2008.

310. Rozvoj a ochrana maďarskej kultúry a rómskej kultúry je podporovaná prostredníctvom grantového systému MK SR. Ide o podporu živej kultúry, periodickej a neperiodickej tlače, rozmanitých iniciatív smerujúcich k trvalej udržateľnosti tradičných podujatí a podpory inštitúcií ako nositeľov tejto kultúry, vrátane zachovania kultúrneho dedičstva.

311. MK SR administratívne zabezpečuje činnosť 12 grantových komisií, každá národnostná menšina má svoju vlastnú grantovú komisiu, ktorá pozostáva z príslušníkov národnostných menšín. Rómska národnostná menšina má samostatnú grantovú komisiu, ktorá rozhoduje o výške finančných príspevkov pre jednotlivé projekty na základe stanovených priorít a kritérií. Sú v nej zastúpení reprezentatívni zástupcovia všetkých regiónov a odborníci na všetky oblasti kultúry. Komisia, ako poradný orgán ministra kultúry, posudzuje z odborného hľadiska všetky žiadosti o dotácie rómskej národnostnej menšiny a navrhuje výšku finančnej podpory.

Rómska menšina	Počet projektov	SKK
Živá kultúra	68	7 722 000
Periodická tlač	2	2 000 000
Neperiodická tlač	7	1 760 000
Spolu		11 482 000

Tab. č. 12.: Podpora rómskej národnostnej kultúry v roku 2007 z grantového systému MK SR:

Maďarská menšina	Počet projektov	SKK
Živá kultúra	359	30 162 000
Periodická tlač	25	9 280 000
Neperiodická tlač	114	12 120 000

Spolu	51 562 000
--------------	-------------------

Tab. č. 13.: Podpora kultúry maďarskej národnostnej menšiny v roku 2007 z grantového systému MK SR

312. V zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR pôsobí aj Múzeum kultúry Rómov na Slovensku. MK SR jeho činnosť podporilo v roku 2007 sumou 924 000 Sk. Múzeum je špecializovanou zložkou Slovenského národného múzea v Martine. Toto pracovisko s celoslovenskou pôsobnosťou sa začalo formovať na pôde Slovenského národného múzea - Etnografického múzea v Martine, ako Dokumentačné centrum rómskej kultúry na Slovensku v roku 2002. Po transformácii v roku 2004 je dokumentačným a vedecko - výskumným múzejným pracoviskom, ktoré v rámci profilácie múzea kladie dôraz na akvizičnú, metodicko - odbornú a kultúrno - výchovnú činnosť. Prezentuje rómsku kultúru a informuje o jej špecifikách.

313. Vláda Slovenskej republiky schválila v decembri 2006 Stratégiu rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike do roku 2011, ktorú vypracovalo MK SR. Medzi prioritnými projektmi stratégie v oblasti menšinových kultúr je úloha do roku 2011 vytvoriť stálu expozíciu rómskej kultúry a vybudovať niekoľko výskumných, dokumentačných a interpretačných centier rómskej kultúry rozšírením aktivít dokumentačného centra rómskej kultúry Slovenského národného múzea.

314. K rozvoju rómskej kultúry a jazyka prispieva činnosť Divadla Romathan v Košiciach. Ide o rómske národnostné divadlo, ktoré je v pôsobnosti Vyšieho územného celku Košice. Prvá premiéra s názvom „Miesto pre Rómov“ sa uskutočnila v Košiciach v decembri 1992. Od svojho vzniku v roku 1991 sa Divadlo Romathan vyprofilovalo na profesionálny a uznávaný divadelný kolektív, ktorý veľmi úspešne reprezentuje kultúru Rómov žijúcich na Slovensku doma aj v zahraničí. Svoju činnosť neobmedzuje iba na určitý región, ale vystupuje po celom Slovensku. MK SR v snahe podporovať a rozvíjať jeho činnosť každoročne podporuje divadelné predstavenia mimo jeho domovskej scény. Z grantového systému MK SR získalo v roku 2007 podporu vo výške 500 000 Sk. V roku 2005 boli aktivity Divadla Romathan podporené sumou 370 000 Sk, v roku 2007 sumou 650 000 Sk.

315. Od roku 2004 sa každoročne uskutočňuje veľké multimedialne podujatie celoslovenského rozmeru, ktoré sa stalo sviatkom kultúry všetkých národnostných menšín a prispelo k vzájomnému poznaniu rozmanitosti kultúr na Slovensku a zároveň k rozvoju tolerance a multikulturality. I. ročník festivalu národnostných menšín bol venovaný kultúre maďarskej národnostnej menšiny, II. ročník festivalu – v roku 2005, bol prioritne zameraný na prezentáciu rómskej kultúry a III. ročník, v roku 2006 – bol venovaný českej národnostnej menšine. Z grantového systému MK SR bol festival podporený každoročne sumou 3, 5 milióna Sk.

316. Súčasťou iniciatívy MK SR pre tvorbu nástrojov na ochranu pred diskrimináciou a podporu a rozvoj kultúry marginalizovaných skupín obyvateľstva žijúcich v rómskych osadách v roku 2005 bola aj príprava Stratégie rozvoja kultúrnych potrieb znevýhodnených skupín obyvateľstva do roku 2007. Základným zmyslom dokumentu bolo zdefinovať kultúrne potreby znevýhodnených skupín obyvateľstva a nájsť alternatívy podpory a rozvoja ich kultúrnych aktivít a tiež hľadať mechanizmy na rozvíjanie a kultivovanie citlivosti spoločnosti na problematiku znevýhodnených skupín obyvateľstva. Okrem rómskej problematiky zahŕňala stratégia aj nasledujúce oblasti: rovnosť príležitostí v kultúre pre

zdravotne postihnutých občanov, starších ľudí, detí a mládeže, bezdomovcov, a tiež problematiku rodovej rovnosti.

317. V súvislosti s podporou procesu integrácie rómskych komunít žijúcich v osadách vytvorilo MK SR v spolupráci s cirkevným odborom pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov občianskych združení a registrovaných cirkví. Pracovná skupina si ako svoju prioritu určila úlohu pripraviť grantové výzvy na vypracovanie modelových kultúrnych projektov pre marginalizované rómske osady. Projekty sú v súčasnosti financované z grantového systému MK SR. Jedným z cieľov týchto iniciatív je prehĺbiť a zefektívniť starostlivosť štátu o rozvoj kultúrnych potrieb rómskych detí a mládeže, vytvárať rovnosť príležitostí v oblasti kultúry a tiež podmienky na uľahčenie prístupu ku kultúre.

318. Projekt Rómska misia realizovaný v roku 2007 smeroval k podpore misijnej práce s deťmi žijúcimi v marginalizovaných komunitách. Cieľom projektu bolo prispievať k tvorbe hodnotového systému detí a mládeže a tým aj k zmene životných podmienok smerom k dôstojnému prežívaniu ľudského života, znižovať riziká sociálneho vylúčenia a tiež posilniť mechanizmy vedúce k odstráneniu bariér a posilneniu integračného procesu, ako aj procesu sociálnej inklúzie v SR. Projekt sa realizoval pod názvom Dobrota a láska pre Rómov (kultúrna, duchovná a ľudová misia pre najchudobnejších rómskych obyvateľov obce Lomnička), termín – jún až december 2007 a bol podporený z grantového systému MK SR sumou 300 000 Sk.

319. Projekt Kočovné divadlo realizovaný v roku 2007 bol zameraný na realizáciu hudobných tvorivých dielní pre deti a mládež žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách. Cieľom projektu bolo napomáhať rozvíjanie kultúrnych potrieb detí a mládeže žijúcich v okrajových rómskych komunitách, vytvárať rovnosť príležitostí v oblasti kultúry.

320. Projekt bol realizovaný v dvoch nasledovných podobách: prvá sa realizovala pod názvom Rómska struna na potulkách (hudobné aktivity pre rómske osady na východnom Slovensku). Realizátorom podujatia bolo Kultúrno-výchovné občianske združenie Lácho drom z Kokavy nad Rimavicou a bolo podporené sumou 200 000 Sk. Počas letných mesiacov navštívili hudobníci (Sendreiovcí) osem marginalizovaných rómskych komunít (Vydrník, Smižany, Spišský Štvrtok, Rudňany Žehra, Letanovce, Stráne pod Tatrami, Levoča) a uskutočnili koncert priamo v rómskych osadách i v rámci obcí tak, aby sa na koncertoch stretli aj Rómovia aj nerómovia. Súčasťou koncertov boli aj spevácke workshopy ako spoločná aktivita, kde sa účastníci koncertov učili spievať rómske piesne. Druhá iniciatíva sa uskutočnila pod názvom Divadlo Romathan na kolesách - kultúrna misia šírenia rómskej kultúry deťom a dospelým v marginalizovaných rómskych osadách a mestských častiach, termín - máj až december 2007 a bola podporená sumou 250 000 Sk. Realizátorom podujatia bolo rómske národnostné divadlo Romathan v Košiciach.

321. MK SR sa od roku 2005 podieľalo na sprístupňovaní a odkrývaní závažnej spoločensko-politickej témy rómskeho holokaustu prostredníctvom prípravy a realizácie viacrozmerneho projektu „Ma bisteren – Nezabudneme“. Podstata projektu spočívala v realizácii pamätných tabúl venovaných rómskemu holokaustu na území Slovenska v miestach, kde sa uskutočnili vojnové perzekúcie Rómov. Projekt bol realizovaný v spolupráci so Slovenským národným múzeom a Úradom vlády SR, Nadáciou Milana Šimečku a občianskym združením In minorita. Cieľom projektu Ma bisteren je pripomenúť utrpenie Rómov počas druhej svetovej vojny.

322. Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku je špecializovaným múzeom SNM s celoštátnou pôsobnosťou, ktoré sa zameriava na dejiny a kultúru Maďarov na Slovensku. Poslaním múzea je cieľavedomé získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok a fondov dokladajúcich dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry maďarského etnika na Slovensku. Sídli v Bratislave, kde sa nachádza aj jeho expozícia. Vysunuté expozície má múzeum v Dolnej Strehovej a v Sklabini.

323. Fórum inštitút pre výskum menšín v Šamoríne zbiera, archivuje a vydáva diela venované otázkam maďarskej národnostnej menšiny i ďalších národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Jeho činnosť je každoročne podporovaná z MK SR. Kým Fórum inštitút pre výskum menšín získal z MK SR na podporu svojich projektov v roku 2003 - 880 000 Sk, tak v roku 2007 až 3 535 000 Sk. Základným poslaním inštitútu je výskum národnostných menšín žijúcich na území Slovenska. Fórum inštitút pre výskum menšín v Šamoríne každoročne vydáva analytickú ročenku „Národnostné menšiny na Slovensku“. Uvedená publikácia je vydávaná dvojjazyčne – ako v slovenskom, tak aj v maďarskom jazyku s finančnou podporou MK SR.

324. MK SR podporuje rozvoj kultúry maďarskej národnostnej menšiny aj prostredníctvom 2 maďarských národnostných divadiel - divadlo Thália v Košiciach a Jókaiho divadlo v Komárne, prostredníctvom Múzea kultúry Maďarov na Slovensku a prostredníctvom maďarského umeleckého súboru Ifjú Szivek – Mladé srdcia.

325. MK SR prispieva k prevencii voči všetkým formám násilia, intolerancie, antisemitizmu, xenofóbie aj pravidelnou podporou kultúrnych projektov židovskej národnostnej menšiny sumou cca 1 500 000 Sk ročne. V roku 2007 podporilo MK SR z grantového programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva tiež projekt na podporu integrácie cudzincov vo výške 125 000 Sk (občianske združenie Združenia Afričanov na Slovensku).

326. MK SR venovalo v sledovanom období pozornosť aj témam ako sú multikulturalizmus, kultúrny pluralizmus, kultúrna diverzita. K podrobnejšiemu spracovaniu týchto tém vytvorila sekcia menšinových a regionálnych kultúr pracovnú skupinu k príprave strategického dokumentu o multikulturalizme. Stretnutia pracovnej skupiny v roku 2005 boli venované otázkam nových a starých menšín, rómskej problematike, migrácii. Jej členovia zdôraznili myšlienku, že v týchto otázkach je potrebné hľadať jednotnú politiku s Európskou úniou.

327. V decembri 2005 Nadácia Milana Šimečku zorganizovala medzinárodnú konferenciu „Multikulturalizmus na Slovensku“. Konferencia bola podporená z grantového systému MK SR sumou 200 000 Sk. Zámerom projektu bolo kriticky reflektovať stav multikulturalizmu na Slovensku a podporiť vytváranie multikulúrnej slovenskej spoločnosti. Cieľom konferencie bolo iniciovať verejnú a odbornú diskusiu o východiskách multikulturalizmu v stredoeurópskom regióne a perspektívach multikulúrnej slovenskej spoločnosti, podporiť networking, spoluprácu a vzájomnú podporu menšinových skupín a organizácií, ako aj organizácií zameriavajúcich sa na presadenie humanistických ideálov multikulúrnej spoločnosti, vytvoriť priestor pre verejnú prezentáciu menšinových skupín a organizácií.

328. Konferencia sa tiež zaoberala nasledujúcimi témami - politické a teoretické perspektívy multikulturalizmu, Stredná Európa ako multikulúrny región, globalizácia, migrácia, nové menšiny, demografická perspektíva; od tradičných menšín k novým menšinám, vzdelávanie k interkulturnej spoločnosti, rómsko-nerómske vzťahy, hlas menšín - aktivity predstaviteľov

menších v oblasti podpory multikultúrnej spoločnosti - občianske združenia, asociácie venujúce sa podpore menšinovej kultúry, neformálne skupiny.

329. V roku 2007 sa uskutočnil Festival menšinových kultúr - Menšinové kultúrne leto, prezentujúci kultúru národnostných menších, ako aj kultúru znevýhodnených skupín obyvateľstva. Popri prezentácii maďarskej, chorvátskej a nemeckej národnostnej kultúry sa majoritnému obyvateľstvu, ako aj zahraničným návštevníkom mesta (podujatie bolo autonómnou súčasťou významnej letnej kultúrnej aktivity - Bratislavského kultúrneho leta a Hradných slávností) prezentoval aj rómsky folklór.

330. MK SR tiež rozvíja spoluprácu so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva. V roku 2007 konzultovalo najmä problematiku kultúrnych práv a ich implementáciu do novely antidiskriminačného zákona, ktorá sa pripravovala v septembri 2007. Pri príprave strategických materiálov spolupracovalo s mimovládnyimi ľudsko-právnymi subjektmi ako sú Človek v ohrození, Ľudia proti rasizmu, UNICEF, UNHCR, Nadácie Milana Šimečku, Nadácia otvorenej spoločnosti a pod.

Národnosť	2003	2004	2005	2006	2007
bulharská	1 133 100	852 000	421 000	576 000	780 000
česká	3 078 000	3 794 800	3 361 000	4 555 000	4 450 000
chorvátska	1 475 000	1 050 000	1 000 000	1 150 000	1 450 000
maďarská	40 977 500	53 078 000	51 188 100	82 266 000	51 562 000
moravská	432 000	0	0	0	390 000
nemecká	2 591 800	2 201 500	2 250 000	2 850 000	3 007 000
poľská	912 000	995 000	1 000 000	1 250 000	1 550 000
rómska	7 387 800	8 232 000	7 870 000	12 725 000	11 482 000
rusínska	4 280 000	4 139 000	4 045 000	4 900 000	5 273 000
ruská	710 000	657 100	638 600	784 000	919 000
ukrajinská	2 970 000	2 738 000	2 736 000	3 200 000	3 430 000
židovská	2 535 800	1 486 000	1 500 000	1 800 000	1 850 000
iné	11517 000	776 600	3 990 300	37 334 000	1 607 000
Spolu	80 000 000	80 000 000	80 000 000	152 880 000	87 750 000

Tab. č. 14.: Prehľad financovania kultúry národnostných menších z grantového programu Kultúra národnostných menších MK SR v rokoch 2003-2007

III. Informácie o plnení odporúčaní Výboru na odstránenie rasovej diskriminácie k štvrtej periodickej správe SR

331. Odporúčanie č. 5 Hoci výbor berie s uznaním na vedomie neustále úsilie v oblasti boja proti rasovej diskriminácii a s ňou súvisiacemu násiliu vrátane vytvorenia Komisie na riešenie rasovo motivovaného násillia a Monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie, naďalej ho znepokojuje výskyt rasovo motivovaných trestných činov a incidentov v krajine. Výbor nabáda zmluvnú stranu dohovoru, aby naďalej monitorovala všetky tendencie, ktoré by mohli podnieť rasistické a xenofóbne správanie sa a bojovala proti negatívnym dôsledkom takýchto tendencií. Výbor zmluvnej strane dohovoru taktiež odporúča zintenzívniť úsilie na zabezpečenie účinnej ochrany a opravných prostriedkov proti akémukoľvek aktu rasovej diskriminácie všetkým osobám nachádzajúcim sa v jej jurisdikcii, ako aj práva domáhať sa spravodlivého a primeraného odškodnenia alebo zadosťučinenia za akúkoľvek škodu, ktorú by utrpeli v dôsledku takejto diskriminácie. V tejto súvislosti by zmluvná strana dohovoru mala obetiam rasistických trestných činov zabezpečiť širší prístup k bezplatnej právnej pomoci.

332. Verejný ochranca práv z vlastnej iniciatívy zabezpečuje poskytovanie bezplatných právnych usmernení každému, kto sa na neho obráti. Poskytnuté právne usmernenia obsahujú ustanovenia o právnej úprave, ktorá sa vzťahuje na daný prípad, možnostiach riešenia ako aj možnosti obrátiť sa na orgány kompetentné pre riešenie problému podávateľa. Poskytovanie právnych usmernení je zabezpečované v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave, ale aj v ďalších regionálnych pôsobiskách v rámci Slovenska. Od začiatku činnosti verejného ochrancu práv v roku 2002 do súčasnosti bolo poskytnutých viac ako 26 000 právnych rád a usmernení.

333. Odporúčanie č. 6 Výbor zdieľa obavy delegácie, že diskriminačné postoje a pocity nevraživosti voči príslušníkom rómskej komunity sú hlboko zakorenené a rozšírené v celej krajine. Výbor pripomína svoje Všeobecné odporúčanie 27 o diskriminácii proti Rómom a odporúča, aby sa zmluvná strana naďalej snažila podporou skutočného dialógu zlepšovať vzťahy medzi rómskymi a nerómskymi komunitami s cieľom podporovať toleranciu a prekonávať predsudky a negatívne stereotypy. Výbor zmluvnú stranu dohovoru taktiež vyzýva, aby vo všetkých pripravovaných aj realizovaných programoch a projektoch a vo

všetkých prijímaných opatreniach účinnejšie prihliadala na postavenie rómskych žien, ktoré sú často obeťami dvojitej diskriminácie.

334. Jedným z krokov smerujúcich k naplneniu odporúčania výboru je príprava a realizovanie Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Akčný plán reaguje na kritické situácie zavádzaním systémových riešení (napr. školenia zdravotníckeho personálu o informovanom súhlase v nadväznosti na obvinenia z údajných sterilizácií rómskych žien alebo vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru SR v nadväznosti na nepokoje v osadách na východnom Slovensku začiatkom roka).

335. Akčný plán pomáha v rámci jednotlivých rezortov vytvárať systematickú a trvalú pozornosť problematike dodržiavania ľudských práv a predchádzania diskriminácii. Skúsenosti mimovládnych organizácií sú optimálnym zdrojom informácií, východiskom pre systematické vzdelávanie príslušníkov profesionálnych skupín, ale aj pre prijímanie korigovaných opatrení verejnej správy v príslušných oblastiach.

336. Odporúčanie č. 7 Hoci výbor berie s uspokojením na vedomie úsilie zmluvnej strany dohovoru o vzdelávanie príslušníkov policajného zboru, vyjadruje znepokojenie nad tvrdeniami o údajnom diskriminačnom zaobchádzaní polície s príslušníkmi menšinových skupín, najmä Rómov, vrátane aktov zlého zaobchádzania a násilia. Výbor odporúča, aby zmluvná strana dohovoru zintenzívnila úsilie o potlačenie tohto javu a zriadila nezávislý monitorovací mechanizmus na vyšetrovanie obvinení z nepatričného postupu polície.

337. V podmienkach Ministerstva vnútra SR sa problematike trestnej činnosti policajtov venuje sekcia kontroly a inšpekčnej služby, ktorá vznikla 1. septembra 2007 zlúčením dvoch, dovtedy samostatných, útvarov (úradu kontroly ministra vnútra SR a úradu inšpekčnej služby Policajného zboru). Táto sekcia sa podieľa na priebežnom plnení úlohy súvisiacej s dôsledným prešetrovaním prípadov podozrenia z nezákonného postupu príslušníkov Policajného zboru v oblasti zaobchádzania s príslušníkmi menšinových skupín.

338. V roku 2007 nebolo podané trestné oznámenie na žiadne násilné konanie majúce prvky rasizmu a extrémizmu, ktorého sa mal dopustiť príslušník Policajného zboru. V tom istom roku bola zaevidovaná jedná trestná vec v súvislosti s rasovo motivovanou trestnou činnosťou a extrémizmom, v ktorej bolo začaté trestné stíhanie v septembri 2006 za trestný čin podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona. Za uvedený trestný čin bol vznesené obvinenie príslušníkovi Policajného zboru podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku a následne bol predložený návrh na podanie obžaloby.

339. Úlohou sekcie kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR je taktiež pravidelne vypracovávať „Informáciu o činnosti Ministerstva vnútra SR pri vyšetrovaní podaní zadržaných, zaistených a obvinených osôb na zranenia, ktoré im podľa ich vyjadrenia boli spôsobené príslušníkmi Policajného zboru“. Posledná informácia bola predložená na rokovanie vlády SR 7. novembra 2007, ktorá ju vzala na vedomie.

340. V rámci boja proti rasovo motivovanému násiliu voči Rómom vláda SR podporuje štátne programy prevencie na obmedzenie rasovo motivovaného násilia. Od roku 2007 sa zintenzívnila spolupráca Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity s Ministerstvom vnútra SR a jeho zložkami. Uskutočnilo sa niekoľko pracovných rokovaní s

cieľom užšej spolupráce v oblasti podpory znevýhodnených obcí a spolupráce v oblastiach protidrogovej osvetvy a prevencie, boja s protispoločenskými javmi a kriminalitou, ochrany majetku a práv občana. Výsledkom rokovaní je vznik policajnej stanice v Lomničke a príprava vzniku policajnej stanice v Stráňach pod Tatrami.

341. Projekt policajných špecialistov pre prácu s rómskymi komunitami je zameraný na zlepšenie spolupráce polície s rómskou komunitou. Počet policajných špecialistov sa priebežne rozširuje. V rámci Ministerstva vnútra SR bola vytvorená Komisia pre koordináciu postupu pri eliminácii rasovo motivovanej trestnej činnosti. Prejavy rasového násillia a navádzania k rasovej nenávisti postihuje i nový Trestný zákon, pričom od roku 2004 sa rasovo motivované trestné činy postihujú ešte prísnejšie.

342. Odporúčanie č. 8 Hoci výbor víta rozsiahle opatrenia, ktoré zmluvná strana dohovoru prijíma v oblasti vzdelávania s cieľom zlepšiť postavenie rómskych detí, vrátane projektu „rómskych asistentov“, naďalej vyjadruje znepokojenie s faktickou segregáciou rómskych detí v špeciálnych školách, vrátane špeciálnych vyrovnávacích tried pre mentálne retardované deti. Výbor zmluvnej strane dohovoru odporúča predchádzať a vyhýbať sa segregácii rómskych detí a zároveň ponúkať možnosť dvojazyčného vzdelávania alebo vzdelávania v materinskom jazyku. Výbor ďalej odporúča, aby zmluvná strana dohovoru zintenzívnila úsilie o zlepšenie školských výsledkov rómskych detí, zamestnala ďalších pedagogických pracovníkov spomedzi príslušníkov rómskych komunít a podporovala interkulturálne vzdelávanie.

343. Pozri odsek 211 - 237

344. Odporúčanie č. 9 Hoci výbor uznáva úsilie, ktoré sa vynakladá v oblasti zamestnanosti – vrátane nedávneho prijatia novely Zákonníka práce zakazujúcej diskrimináciu v paragrafe 13 – je hlboko znepokojený faktickou diskrimináciou Rómov ako aj veľmi vysokou mierou nezamestnanosti medzi príslušníkmi rómskej komunity. Výbor odporúča, aby sa v praxi v plnom rozsahu uplatňovala legislatíva zakazujúca diskriminačné praktiky na trhu práce a aby sa prijali ďalšie opatrenia, zamerané najmä na odbornú prípravu, s cieľom znížiť nezamestnanosť rómskej komunity.

345. Pozri odsek 141 - 171

346. Odporúčanie č. 10 Hoci výbor berie na vedomie „komplexný program rozvoja rómskych osád“ ako aj „program na podporu výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu“, vyjadruje znepokojenie nad izoláciou rómskej komunity v štvrtiach pripomínajúcich getá a nad ich kritickou situáciou v oblasti podmienok bývania, najmä vo východnej časti krajiny, kde je sústredená väčšia časť rómskeho obyvateľstva.

Vo svetle odporúčania 27 výbor odporúča, aby zmluvná strana dohovoru účinne uskutočňovala politiky a projekty zamerané na predchádzanie segregácii rómskych komunít v oblasti bývania a zapájala rómske komunity a združenia ako partnerov do projektov výstavby, obnovy a údržby bytov. Výbor zmluvnú stranu dohovoru ďalej nabáda, aby prijala všetky reálne opatrenia na ďalšie zlepšenie podmienok bývania pre Rómov aj s prihliadnutím na skutočnosť, že život vo vhodnom prostredí je pre rodiny – a najmä deti – základnou podmienkou pre rovnocenný prístup k vzdelávaniu a zamestnaniu.

347. Pozri odsek 176 - 189

348. Odporúčanie č. 11 Výbor je hlboko znepokojený nad kritickou zdravotnou situáciou niektorých rómskych komunít, ktorá je do veľkej miery dôsledkom nedostatočných a nevyhovujúcich životných podmienok. Výbor odporúča, aby zmluvná strana dohovoru pokračovala v realizácii programov a projektov pre Rómov v zdravotnej oblasti, berúc do úvahy ich znevýhodnené postavenie súvisiace s extrémnou chudobou a nízkou úrovňou vzdelania; výbor zmluvnú stranu dohovoru v tejto súvislosti nabáda, aby prijala ďalšie opatrenia na riešenie otázky dodávky pitnej vody a kanalizačných systémov v rómskych osadách.

349. Pozri odsek 190 - 199

350. Odporúčanie č. 12 Výbor je znepokojený nad správami o prípadoch sterilizácie rómskych žien bez ich plného a informovaného súhlasu. Výbor v tejto súvislosti víta uistenie poskytnuté delegáciou, že vláda schválila a parlament by mal čoskoro prijať návrh zákona o zdravotnej starostlivosti, ktorý bude riešiť nedostatky v systéme a ustanoví požiadavku slobodného a informovaného súhlasu s lekáorskými zákrokmi a zaručí prístup pacienta k zdravotným záznamom. Výbor dôrazne odporúča, aby zmluvná strana dohovoru prijala všetky potrebné opatrenia na skoncovanie s touto poľutovaniahodnou praxou vrátane urýchleného prijatia vyššie uvedeného návrhu zákona o zdravotnej starostlivosti. Zmluvná strana dohovoru by tiež mala zaručiť prístup obetí k prostriedkom spravodlivej a účinnej nápravy vrátane odškodnenia a ospravedlnenia.

351. Pozri odsek 200 - 210

352. Odporúčanie č. 13 Výbor berie na vedomie uistenie delegácie, že zmluvná strana dohovoru primerane plní odporúčania výboru uvedené v jeho stanovisku č. 11/1998 (Miroslav Lacko v. Slovenská republika) a že nový návrh Trestného zákona ustanoví trestnosť porušenia práva prístupu všetkých osôb na verejné miesta zaručeného v článku 5 (f) dohovoru. Výbor odporúča, aby zmluvná strana dohovoru do svojej ďalšej periodickej správy zahrnula informácie o plnení stanoviska výboru č. 11/1998 a o prijatí a uplatňovaní vyššie uvedenej legislatívy.

353. Pozri odsek 240 - 241

354. Odporúčanie č. 14 Výbor dôrazne odporúča, aby zmluvná strana dohovoru ratifikovala dodatok k článku 8 ods. 6 dohovoru prijatý 15. januára 1992 na štrnástom zasadnutí zmluvných strán dohovoru a potvrdený Valným zhromaždením v rezolúcii 47/111. V tejto súvislosti výbor odkazuje na rezolúciu Valného zhromaždenia 57/194 z 18. decembra 2002, v ktorej Valné zhromaždenie dôrazne vyzýva zmluvné strany dohovoru, aby urýchlili postupy ratifikácie týkajúce sa tejto novely a urýchlene písomne upovedomili generálneho tajomníka o ich súhlase s dodatkom. Podobnú výzvu opakuje aj rezolúcia Valného zhromaždenia 58/160 z 22. decembra 2003.

355. Pozri odsek 63 - 64

356. Odporúčanie č. 15 Výbor odporúča, aby zmluvná strana dohovoru zohľadnila relevantné časti deklarácie a akčného programu z Durbanu pri začleňovaní dohovoru do svojho vnútroštátneho právneho poriadku, najmä pokiaľ ide o články 2 až 7 dohovoru a aby do svojej ďalšej periodickej správy zaradila informácie o ďalších akčných plánoch alebo iných

opatreniach, ktoré prijala s cieľom implementovať deklaráciu a akčný program z Durbanu na národnej úrovni.

357. V šiestej, siedmej a ôsmej periodickej správe sú zaradené aj informácie o opatreniach a ďalších plánoch do budúcnosti s cieľom implementovať deklaráciu a akčný program z Durbanu.

358. Odporúčanie č. 16 Výbor zmluvnej strane dohovoru odporúča, aby pri príprave ďalšej periodickej správy pokračovala v konzultáciách s organizáciami občianskej spoločnosti pôsobiacimi v oblasti boja proti rasovej diskriminácii.

359. Ministerstvo zahraničných vecí SR pri príprave šiestej, siedmej a ôsmej periodickej správy oslovila aj občianske spoločnosti pôsobiace v oblasti boja proti rasovej diskriminácii.

360. Odporúčanie č. 18 Výbor zmluvnej strane dohovoru odporúča, aby šiestu, siedmu a ôsmu periodickejšiu správu s termínom 28. mája 2008 predložila spoločne a aby sa zaoberala všetkými bodmi, na ktoré upozorňuje toto záverečné stanovisko.